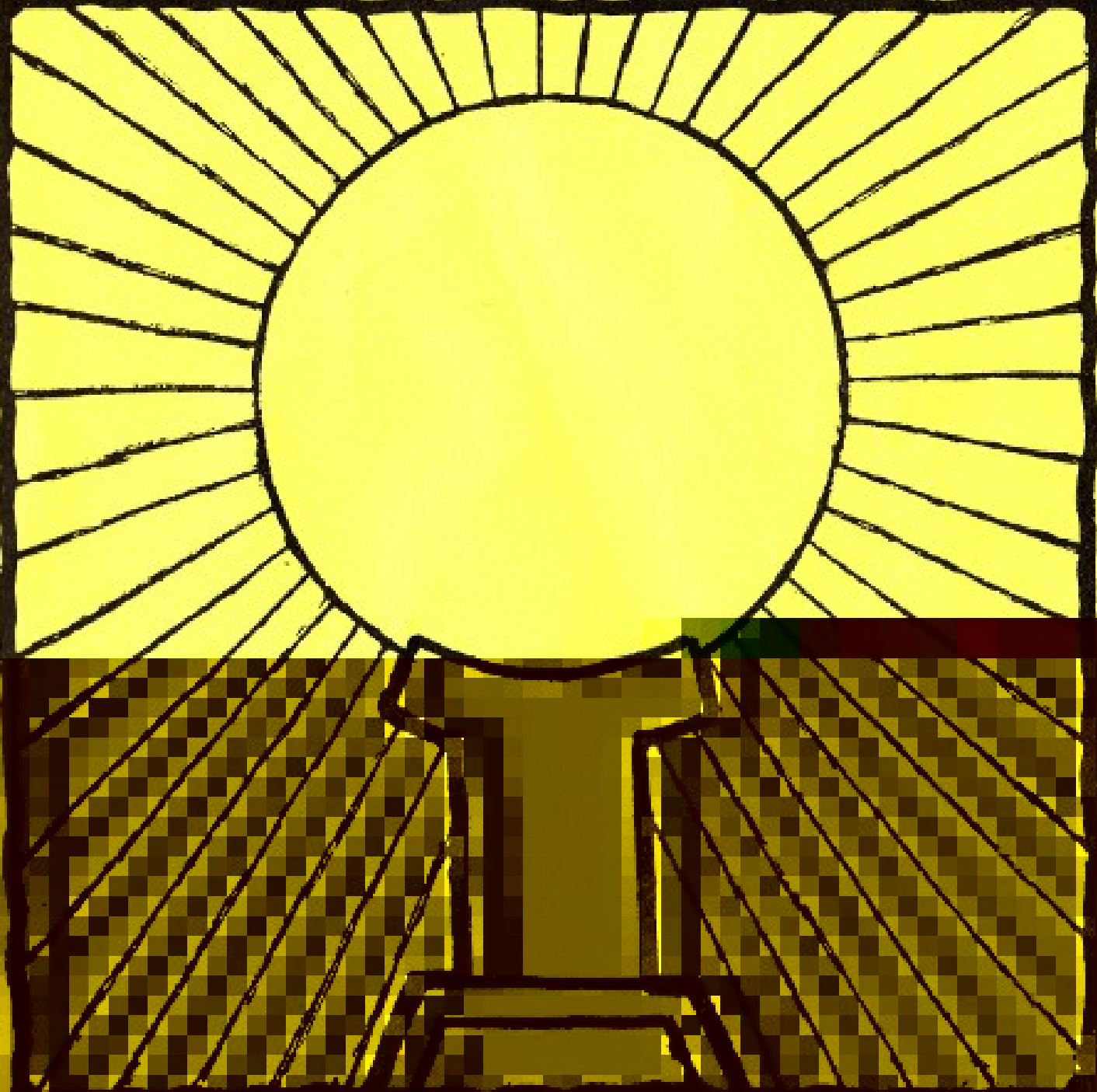

1909. ÉVI ADORJÁN

MAGYAR ADORJÁN

A LELKI ISMERET
ARANYTÜKRE

MAGYAR ADORJÁN

A LELKIISMERET ARANYTÜKRE

Adatok a magyar ősvallás erkölcsstanából

Előszó

Ismerőseim előtt többször beszéltem arról, hogy az ősmagyarok legfőbb erkölcsi törvénye a lelkiismeret volt, majd fejtegettem azt is, hogy a lelkiismeret minden másnál biztosabban és jobban vezetheti az embert az igaz úton, hacsak megszokjuk annak hangjára igazán hallgatni, illetve intő szavát soha el nem hallgattatni.

Teológusok vagy teológizálók és filozófálók részéről ez ellen nekem több megjegyzést tettek, amelyekre könnyen tudtam válaszolni; úgy ők azonban, valamint azok is, akik egyébként a lelkiismeretnek minden más erkölcsi törvénynél nemesebb, fennköltebb voltát elismerték, elfogadták is, de el nem mulasztották azon ellenvetést is megtenni, hogy mindez igen szép dolog, de honnan veszem, honnan tudom, hogy épen a magyar ősvallásnak ez lett volna erkölcsi alapja, hogy épen az ősmagyaroknál lett volna a lelkiismeretnek oly nagy kultusza ?

Hogy ezen mindenki által megtett és jogos kérdésre egyszer ne csak fölületesen, hanem tőlem telhetőleg alaposan és kimerítően megfeleljek, írom e művecském. Mielőtt azonban a bizonyításhoz fognék, előre el akartam mondani, milyen is volt őseinknek a lelkiismeretről való bölcselete, filozófiája.

I.

ISMERTETÉS

Különböző megjelent írásaimban többször kifejtettem, hogy ősnépeink nemzeti istenségükként és egyúttal hitregei ősatyjukként a Napot, azaz ennek megszemélyesítését, a Napistent, tisztelték, akit a tulajdonképpeni magyar törzs Magyar (másként: Mag, Magor, Megyer, Magar, Makar) néven nevezett és a nemzet névadó ősatyjának és legelső, regebeli fejedelmének is tekintett. A többi törzsek, bár magukat mindnyájan a legrégebb és szentnek tartott magyar törzsből származtatták — amiért is saját törzsnevükön kívül a magyarit is mind viselték — de ugyanezt az istenséget, vagyis a Napot, más-más, a saját törzsnevüknek megfelelő néven is nevezték. Például a kunok Kún vagy Hunor néven, a besenyők Beszer vagy Peter, a jászok Jász, Jázon vagy Jázzú, a székelyek Szikel vagy Zakur, a kazárok Kus vagy Kazár, a kabarok Bag, Bog vagy Bakar, a palócok Pál, Bál, Balota vagy Bél, az avarok Bar, Barata, a szemerék Szem, Szam, Somota néven, valamint még más neveken is nevezték. Szerintük ugyanis minden földi életnek és így az embereknek is, édesapja a Nap, költőileg megszemélyesítve : a Napisten, Napkirály vagy Napfejedelelem, vagy ahogy még nevezték : Aranyfejedelelem, Aranyisten, Szép Isten, a Gyönyörű. Viszont minden földi életnek és így az embereknek is regebeli édesanyja maga a Föld, azaz megszemélyesítve, a Földanya vagyis Tündér Ilona, az Élet Anyja. Tündér Ilonának és a Napistennek, azaz tehát Magornak nászát minden tavasszal a napéjegyenlőség idejében ünnepelték. Ekkor Ilona, mint Magyar Napkirály felesége, a Magyar Ilona nevet veszi föl, ahogy őt a Csallóközi leányok bizonyos tavaszi, a házasságról szóló énekeikben napjainkig is nevezik. Ugyanis kizárólag a napéjegyenlőség szent ünnepe napján és éjszakáján tartották nászukat a fiatal párok is, azon időben tehát, amelyben a gyöngy virág, Tündér Ilona e szent virága, nyílik. Meg kell itt említenem azt is, hogy régi nyelvünkben a *tündér* szónak még leány és szűz értelme is volt, aminthogy a finnben ma is *tüttö*, *tütttere* = leány, szűz, amihez pontosan párhuzam az, hogy például az olaszban *fata* = tündér, míg az oláhban *fata* = leány. De meg kell említenem még azt is, hogy a magyar névnek, más jelentései mellett, boldog jelentése is volt, ami szerint tehát úgy a Magyar Isten, mint a Magyar Ilona névnek Boldog Isten és Boldog Ilona értelme is volt, ami alatt szerelmi boldogságot, az apává, anyává létet is értették, de főlemlítem itt azt is, hogy a tulajdonképpeni magyar őstörzsek földművelők voltak, Magyar Napisten a földművelés fölatalálója és istenségeként is tiszteltetett, a békés földművelő élet pedig boldog életként volt fölfogva.

Hogy viszont Ilona mennyire azonos volt a rómaiak Venusával, a nőiesség és szerelem ez istenségével, mutatja az is, hogy Venust is nevezték *Venus Felix*-nek, azaz *Boldog Venus*nak és hogy őt a rómaiak is regebeli ősanjuknak tekintették, ugyanúgy tehát mint a magyarok

Magyar Ilonát a magyarság regebeli ősanjának. Valamint pedig tavaszi megnyilvánulásában Ilona a szerelem Istennője volt, ugyanúgy a szerelem istensége volt tavaszi megnyilvánulásában Magyar Napisten is, amelyben például a palócoknál *Lebéd* vagy *Libéd* név alatt különösen nagy kultusza volt, amely név régi nyelvünkben hattyú jelentésű volt. E minőségben őt őseink (miként a görögök és rómaiak is) hattyúszárnyakkal ábrázolták volt, mivel náluk a hattyú a vágyódás, különösen pedig a szerelemvágy költői jelképe volt. Ezen régi *lebéd* vagy *libéd* = hattyú szavunk a *lebeg* vagy *libeg* szavunkból származik, amelynek szárnylebegtetés, lebegtetés, repülés és a levegőben való lebegés, libegés értelme van. Ugyanez igéből származik továbbá *lepke* és innen tájszólásos változatát képező *lepe* és *lipe* = *lepke* szavunk is. Mindamely szavaink viszont azonosak a latin *libratio* = libegés szóval is, valamint megvilágítják a latin *libido* = vágy, szerelemvágy szó ősnyelvünkéből eredetét is. Mindezek magyarázata pedig az, hogy a hattyak, valamint némely más madárféle is, szerelmi vágyukban szárnyaikat lebegtetni, libegtetni szokták. Mondottuk, hogy a Libéd név értelme : hattyú, és hogy a hattyú őseink jelképezésében a vágy, főképp a szerelemvágy jelképe volt. Így pedig megértjük a német *Liebe*, régibb *Liebde* = szerelem szó eredetét is, illetve bebizonyítottunk látjuk mindezen latin és német szavak ősnyelvünkéből származását. Úgyszintén az elmondottak fejtik meg azt is, hogy a görög-római mitológiában a Szerelemisten miért ábrázoltatott hattyúszárnyakkal. De ugyanezek fejtik meg még azt is, hogy Lédát miért ábrázolták éppen hattyúval, valamint megérteti velünk a német Lohengrin és a finn Lemminkäinen regéket, amelyek lényegükben és eredetileg szintén a szerelemvágyat jelképezték.

Magyar Napisten őseink mitológiájában az erőnyt (energiát) megszemélyesítő istenség, míg Ilona az anyag (materia) megszemélyesítése is volt, ami pedig mély tudáson és természetismereten alapuló jelképezés volt, mert hiszen való igaz, hogy minden földi élet alapja a Napból a Földre áradó erőnynek a Föld anyagára való hatása. Az anyaföld szunnyadó anyagának a napsugarak általi életrekeltését, megtermékenyítését jelképesen valóban a nőnek a férfi általi megtermékenyítésével hasonlíthatjuk össze. A nő ugyanúgy táplálja gyermekét mint az élőket terményeivel a Föld. A levegő pedig, amely a Földanya által nekünk nyújtott táplálékok legfontosabbika, — amelynek híján már néhány perc alatt halottak vagyunk — a Földnek csak egyik alkatrésze, ugyanúgy mint akár a víz avagy a termő televény (humusz) is.

Kifejtettem már más írásaiban, hogy ősnyelvünkben „magyar” tulajdonképpen „ember” jelentéssel bírt, bár volt még „boldog” és „földművelő” jelentése is.

Az ősmagyar mitológiai fölfogás szerint bennünk is minden, ami anyag, azaz tehát egész testünk : anyai örökségünk, vagyis Magyar Ilona édesanyánk adománya, viszont minden, ami testnélküli, anyagtalan, azaz erőny, vagyis tehát a lélek, a gondolat és minden szellemi működés : atyai örökségünk, azaz tehát Magyar Napatya adománya. Eszerint pedig a lelkiismeret is, amely hiszen valóban

testnélküli valami, vagyis a lélek egyik megnyilvánulása, tisztán csak szellemi működés, nem más, mint Magor vagy Magyar atyánk reánk hagyott adománya, öröksége.

A Napból a Földre származó erő a földi életjelenségek létrehozója, s ilyen tehát a lélek is, amely minket élökké és a legfejlettebb alakban : emberré, (ősnyelvünk szerint: magyarrá) tesz, vagyis tehát mindnyájan a Nap fiai, gyermekei vagyunk. A Napistentől származik belénk azon „isteni szikra”, amely bennünket életre kelt, emberré fejleszt, és amely holtunk után el nem enyészik; aminthogy a mai tudomány is tanítja az erőny megmaradását. Ez „a lélek halhatatlansága” igazi magyarázata, értelme is. Ez pedig azt is jelenti, hogy őseink felfogása e tekintetben a mai tudományos fölfogással teljesen azonos volt, csak hogy gyönyörű költői alakba öltöztetve.

Édesanyánk, akitől tehát testünk származik, viseli is testünk gondját. Ő táplál, tart tisztán, mos, öltöztet, fésül bennünket, viszont édesatyánk tanít, oktat minket. Ő neveli később lelkünket, ő lát el „apai tanácsok”-kal és oktat bennünket, hogy az életben mikép viselkedjünk. Ő tanít bennünket erkölcsre, becsületre. (Habár a mai világban sok minden megváltozik is, de régebben mindez határozottan így volt.) Mi viszont gyermeki tisztelettel figyelünk szavaira és nézünk jóakaró szemébe. Tudjuk, hogy például Szent István király is, bár már keresztény volt, fia számára írásban hagyta meg apai tanácsait. De így értjük csak meg azt is, hogy Hammurabi babiloni király miért mondja, hogy híres törvényeit neki Samás Napisten diktálta, valamint hogy Lykurgosz, a spártai törvényhozó, miért állítja, hogy ő törvényeit Apollon Napistentől kapta. Vagyis, ezen ősidőkben a népeknek még tudatában volt, hogy az emberek tanítója, törvényhozója a Napisten, azaz az emberek atyja. És valóban, mi egy törvény ? Eszme, gondolat. Testnélküli valami, vagyis tehát a Napból származó erőny.

Az archeológusok és etnográfusok jól ismerik a szkita népek, valamint a ma élő magyar nép és rokonnépei kerek tükkrét. Erről érdekes, hosszú tanulmányt ír dr. Mészáros Gyula *A magyar kerek tükör* cím alatt a *Néprajzi Értesítő* folyóiratunk 1914. évfolyamában, megállapítván azt is, hogy e tükör rendesen a Nap (néha a Hold) jelképének tekintetett. Régen a tükrök többnyire fémből készültek és a sárga vagy vöröses arany-, réz- vagy bronztükör a Nap jelképe is lett, míg az ezüst- avagy más fehér fémből való, a Holdé. Miután azonban az arany azon fém, amelyet lágysága és szépsége miatt az ember legelőször kezdett megmunkálni (Aranykor), így természetes, hogy az aranytükörnek volt régibb és nagyobb szerepe.

Magyar őseink szerint tehát : ha a kerek aranytükörbe tekintünk, ez ugyanannyi, mint hogyha édesatyánk, a Napisten arcába, szemébe tekintenénk.

A lelkiismeret létezésének fölismerése szellemileg fejletlen, kezdetleges ősebernél még nem tételezhető föl. Ehhez már föltétlen magasabb fokú szellemi fejlettség szükséges, amely szellemi színvonalat az ember, szerintem, már a kőszerszámok készítése előtti korban is, az aranyfém megmunkálása első korában ért el először,

vagyis az Aranykorban, amely kort habár ma többé-kevésbé mesebelinek tartják, de amelynek létezettségét én nem vonom kétségbe, sőt azt tartom, hogy az első szellemi műveltség is már akkor fejlődött ki, mégpedig igen magas fokra, habár ezután ismét igen mély hanyatlás is következhetett. Szerintem a lelkiismeret fölismerésére az embert a tükröződés jelensége vezette, akár a vízben, akár arany, kristály vagy csiszolt kő fölületében magát meglátva. A tükröződés pedig, mint fényjelenség, valóban nem is más mint a Napból származó erőny, amelynek észlelhetősége ámbár ismét csak a Földanya által nyújtott anyag segítségével válik lehetségessé (a fényt magát nem is láthatjuk, hanem csak az általa megvilágított tárgyakat), ugyanúgy, mint ahogy a gondolat is a Napból származó erőny, de amelynek, hogy megnyílvánulhasson, az agyvelőre van szüksége, amely pedig a Föld által nyújtott anyagból áll. A tükröződésnek tehát saját teste nem lévén, valóban a lélekkel hasonlítható össze. Mészáros említett cikkében számos adatot találunk arra, hogy az őseink a tükröző fölületen megjelenő képét a léleknek tartotta, illetve azzal hasonlította össze. Ennek oka szerintem az, hogy tükörképünk tényleg teljesen hozzánk hasonló, de mégis: teste nincsen, tehát anyagilag nem létezik, vagyis bár látjuk, ott van, de mégis tulajdonképpen nincsen, azaz hogy csak anyagilag nincsen, mivel hiszen csak fényjelenség.

Ugyanígy anyagilag nem létező valami egy tan avagy oktatás, tanítás. Ha ezt le is írjuk avagy le is nyomtatjuk, nem a papír és tinta vagy nyomdafesték a tan, mert ugyanezekkel bármi mást is írhattunk, nyomtathattunk volna. Vagyis egy tan is csak gondolat, azaz a Naptól származó erőny és tehát anyagtalan, testetlen. És mégis mily fontos lehet. Emberek, egész nemzetek sorsa függhet tőle. Ugyanígy tiszta erőnyből álló, gondolatból álló egy törvény is. És íme, láttuk, hogy a régiek a Napistent tekintették a törvények adójának, de hogy miért épen a Napistent, ezt csak most, magyar őseink bölcsességét megismervén, értjük. Ez is tehát jelképes gondolatuk volt, amely azonban a természeti valóságot is pontosan kifejezi, amiből még az is következik, hogy őseink e valóságot tehát ismerték. Ha például a kínaiak azt mondják, hogy Konfucse szelleme lebeg Kína fölött és őrzi azt, úgy eredetileg e szavak is csak jelképesen voltak értendők, ha a mai szellemi hanyatlás korában van is sok kínai, aki tényleg azt hiszi, hogy Konfucse lelke ott van valahol Kína fölött a levegőben és védelmezi. A valóságban Konfucse lelke vagy szelleme alatt Konfucse erkölcsi tanítását kell értenünk, ami tehát anyagtalan valami, de ami Kínát a romlástól megvédeni alkalmas. E kínaihoz hasonló hiedelem egyébként Európában is volt régebben elég. Sőt olyan is, amelynek jelképes értelme sem volt.

A lelkiismeret nem más, mint a lélek és az önmagam fogalmak egyesülése, ami egy másik én gondolatát hozza létre, amely másik én, mivel testnélküli, tisztán szellemi valami : tehát fennköltebb, nemesebb, istenibb, tehát jobb is mint a testi én. Mivel pedig a lélek vagy szellem Édesatyánk, a Nap adománya (a Napból származó „isteni szikra”), ennél fogva a lelkiismeret szava is tulajdonképpen a Napisten, azaz Édesatyánk szava. Így lett tehát a tükör a lelkiismeret, azaz a

másik, nemesebb én jelképe, és maradt az még azután is, hogy az ember a tükröződés jelenségét már meg tudta magyarázni. Hogy őseink egykor létezett magas szellemi műveltsége idején a Természet ismerete, azaz a természettudomány, semmivel sem állott a mai mögött, azt itt bővebben nem bizonyíthatom, mert ez tárgyunktól túlságosan messze térítene el. Hogy aztán lélektanilag az önmagunk szemlélése, amit a tükröződés jelensége tesz lehetővé, a lelkiismerettel mennyire természetszerűen függ össze, ezt magyaráznunk fölösleges. Mivel pedig a kerek aranytükör a Nap ábrázolata is, úgy a benne megjelenő arcunkkal ez egyúttal a Napisten, azaz Édesatyánk arcát is jelentette, mivelhogy az ősi természetvallási, valamint a mai népfölfogás szerint is a gyermek és a rá többnyire hasonlító szülője, azaz tehát a fiú és édesapja, egymással tulajdonképpen azonosak. Fiúban az édesapa (leányban az édesanya) él tovább, viszont az édesapa élete mintegy a fiú megelőző életét képezi, amiszert tehát az önmagam-édesapa-fiú fogalma őseink gondolataiban azonosult.

Ha tehát az aranytükörbe tekintünk, ez jelképesen annyi is, mintha édesatyánk arcába, szemébe, saját lelkiismeretünkbe avagy a Napisten szemébe tekintenénk. Viszont amit tehát lelkiismeretünk mond : az Édesatyánk, azaz a Napisten szava, tanítása, vagyis azon „isteni szózat”, amelyet ha igazak és jók akarunk lenni s a rosszat, valamint ennek következményét : a bűnhődést, el akarjuk kerülni, követnünk kell.

Ezek szerint, ha lelkiismeretünk szavát követjük, azaz Magyar Napatyánktól örökölt lelkünkre hallgatunk, ez annyi, minthogyha a Napisten szeretetteljes atyai tanítását, az általa megadott igaz törvényeket követnők.

Mai példabeszédekben, népmesékben, szokásos mondásokban, úgy nálunk, mint más népeknél, a tükör, az „igazmondó tükör”, a lelkiismeret jelképe, habár ez ma már mindinkább feledésbe merül, lévén hogy az ősi természetvallás eszmevilágát a zsidó-keresztény vallási fölfogás mindinkább elhomályosítja, amely utóbbi pedig már nem a lelkiismeretet, hanem a Szentírást, vagyis írott, megváltozhatatlan törvényeket, szabályokat tekint erkölcsi alapjának. Bárki más tanítása, vezetése pedig könnyebben lehet helytelen vagy önérdek, önzés által befolyásolt, mint a szerető Édesatyáé, illetve Napatyáé, mikor hiszen az édesanya az örök Természet rendje szerint, ha kell, gyermeke életét a saját élete árán is biztosítani akarja, annyival is inkább, hogy régen az egyén személye nem volt a családtól, törzstől és nemzettől annyira különválna mint ma. Ósvallásunk Napistene az igazi, önzetlen és szerető édesanya eszményi mintaképe volt. Ő örökkön örökké csüggedetlenül küzd érettünk, ragyogó sugaraival verve vissza a világúrból mindenfelől reánk törni és bennünket, valamint egész Földünket is elnyelni akaró halálos Sötétséget és Hidegséget vagyis a Halált magát, amelyet őshitregiéinkben (mitoszainkban) két rettentő kígyóval, sárkánnyal avagy gonosz boszorkánnyal jelképeztek. Ő, a Napatyá, küzd érettünk, harcol, miként a szerető édesanya önfeláldozóan küzd

szeretteiért, gyermekeiért, családjaért, gyermekei és neje életeért, jövőjeért a mindenfelől reájuk törő ellenséges Idegen ellen. És ő, az Áldott Nap, ahogy a Napot népünk máig is nevezi még, miként az igazi édesapa, nem tud különbséget tenni jó és igaz, rossz és hűtlen, sőt őt meg is tagadó gyermekei között. Mindnyájunk életeért egyaránt harcol és mindnyájunkra egyaránt árasztja életető sugarait, melegét, világosságát, de tőlünk soha semmit ezért nem kér, nem követel, nem vár, habár őseink felfogása szerint, neki is épúgy fáj fiai minden gonoszsága mint a földi édesatyának és époly boldogító neki is gyermekei minden erénye, hűséges, tisztelő szeretete, hálája, mint a földi édesapának. Amiért is őseink, miként vogul rokonaink ma is, odaadó szeretettel tisztelték őt és dicsérő, hálaadó himnuszokat zengettek neki. (Ezzel tökéletes párhuzamban, őseink mitológiája szerint a Földanya, azaz Ilona, is az igazi önfeláldozó, jóságos édesanya mintaképe, aki a levegőt, vizet, terményeit minden gyermeke számára egyaránt nyújtja, még a hálátlan, őt megtagadó, neki soha köszönetet nem mondó gyermekeinek is. Csak ezek, gonoszságukban, veszik el néha egymástól az Áldott Föld tápláló terményeit. Őseink ezért őt is odaadó szeretettel tisztelték és hálaadó himnuszokat zengettek neki is.)

Mai teológiai alapon azt szokták a főntebb elmondottaknak ellenvetni, hogy mivel a Nap is Isten teremtménye, így semmi értelme sincsen annak, hogy a Napot, mégha csak annak eszmei, jelképes megszemélyesítését is, tiszteljük, valamint helytelen dolog az erőny és a lelkiismeret forrásaként nem Istent, hanem a Napot tisztelnünk.

Amire azonban a következőket válaszolhatjuk :

Először is természeti vagy tudományos tény, igazság, hogy a Földön életet keltő erőny - s így a lélek, a lelkiismeret is - a Napból származik; a tények, igazságok előtt pedig, ha az örök Természet vallása alapjain, vagy pedig tudományos alapon akarunk maradni, szemet húnynunk nem szabad. A mai tudomány pedig kezd oda következtetni, hogy a lélek és az erőny egy és ugyanaz, vagyis, hogy a lélek a Természet egyik ugyanolyan megnyilvánulása, mint akár a hő, a fény, avagy a hang. Eszerint a lélek nem természetén kívüli, nem „természetfölötti” csoda tehát, mert hiszen semmi sincsen a „természetesen kívül” avagy a „természet fölött”, mert az örök Természet és Isten is: ugyanaz. Viszont ősvallásunk sem tagadta azt, hogy a Nap is Isten teremtménye, hiszen úgy őseink fölfogása, mint vogul rokonaink mai hitregéi szerint is, a Napisten az Ég Istenének fia, ami a költői megszemélyesítések jelképes nyelvén szólva, tökéletesen ugyanazt jelenti, amit a mai vallások is tanítanak: hogy a Nap Isten teremtménye, vagy tudományosan kifejezve: a Napot a természet hozta létre. (Mi több, ez még azt is jelentheti, hogy a „Fiú-Isten” gondolata is csak ősnépeink mitológiájából származott, lévén ez a sok ezredévvél régiebb.) Eszerint pedig kétségtelen tehát, hogy minden erőny, valamint a lélek és lelkiismeret ősforrása is Isten, mert hiszen a Napisten mindezt épúgy édesapjától, az örök, nagy Istentől, a Természet örök ősforrásából örökölte mint mi, emberek a Napistentől. Viszont az, hogy mondhatjuk, miszerint: édesapánkat is csak

nagyapánk nemzette, vagy pedig azt is, hogy: édesapánkat is Isten teremtette, ez még egyáltalán nem ok arra, hogy édesapánkat ne szeressük, ne tiszteljük, iránta gyermeki hálával ne legyünk. Amiért is tehát őseink, bár tisztában voltak azzal, hogy a Napisten is Isten teremtménye, ezt nem tartották oknak arra, hogy édesapjukat ne szeressék, ne tiszteljék, illetve hogy a Napot is a legnagyobb szeretettel ne tiszteljék. Ha kétségtelen is, hogy minden jó, egy jó termés, mindennapi kenyerünk első kútforrása is a Nagy Isten, úgy ez még nem ok arra, hogy tagadhassuk, miszerint mindezt mi közvetlenül a Naptól és Földtől kapjuk. Ha tehát a szülők gyermekeiknek szeretettel gondját viselik, ha fáradságosan és önfeláldozóan igyekeznek azok mindennapi kenyerét biztosítani, ezért nem helyeselhetnők a gyermeket, aki vállvonással azt mondaná: „Semmi értelme, hogy én ezért atyámnak, anyámnak legyek hálás, mert mivel minden jó Istentől származik, hála és köszönet tehát csak őt illeti meg, aki atyámat és anyámat is teremtette.” Sőt mindnyájan azt tartjuk, hogy minden erkölcsi érzésnek, kötelességtudatnak egyik igen fontos alapja, kiindulópontja a szülők iránti tisztelet érzése, amivel a mai, prófétai vallások sem kísérelték meg, ellenkezni, hanem éppúgy tanítják azt mint az ősi természetvallás. Sőt mivel az édesapa és a lelkiismeret fogalmai — amint föntebb kimutattuk — egymással jelképesen azonosak, eszerint tehát a szülők iránti tisztelet és a lelkiismeret közötti összefüggés nem vonható kétségbe.

A magyarság legközelebbi élő rokonai, a vogulok, is azt tartják, hogy a Napisten mindenben édesapja, Numitorem, azaz az Ég Istene tanácsát kéri ki s neki szót fogad. A szófogadást pedig a gyermeki kötelességek egyik legfőbbikének tartjuk, eltekintve attól, hogy a szerető és jóakaró édesatya szavát megfogadó gyermek elsősorban is maga látja hasznát. Miután pedig, amint láttuk: az édesapa és a lelkiismeret szava őseink fölfogása szerint jelképesen szintén ugyanaz, eszerint tehát minden oldalról őseink fönti filozófiája és jelképezése helyes, igaz és mélységes bölcsességen, átgondoláson alapuló voltát látjuk bizonyítva.

Őseink, valamint ősvallásunkat még nem feledett vogul rokonaink fölfogása szerint is minden létezőnek eredete, ősoka, előidézője az Ég, azaz Isten, vagyis a mindent létrehozó Természet örök és emberi ésszel föl nem fogható egysége, amely egység költői megszemélyesítése: a fenséges, öreg férfinek képzelt Nagy Isten. De mindez nem akadályozta őseinket és nem szabad akadályozzon bennünket sem abban, hogy szerető, gondviselő és bennünket oktató, tanító édesatyánk iránt, azaz a Napisten iránt is, a legmélyebb tisztelettel és szeretettel viseltessünk. A teológusok ama ellenvetésére pedig, hogy ezek szerint tehát őseink a Napot imádták, azt felelhetjük, hogy őseink tulajdonképpen sem a Napot, sem senki mást nem „imádtak” — a szó mai értelmében —, csupán szerették és tisztelték, mint ahogy a jó és hálás gyermek szereti és tiszteli édesatyját, anélkül hogy „imádná” őt.

Viszont a teológusok és tudósok amaz ellenvetésére, hogy miként lehessen égitestet, azaz tehát élettelen tárgyat, édesapaként tisztelni, ezeket válaszolhatjuk :

Őseink is igen jól tudták, hogy a Nap nem élő személy, hanem csupán égitest, de náluk csak jelképezésről volt szó. Erkölcsi nevelést szolgáló jelképezésről. Őseink a Napban azon eszményi és erkölcsi édesapa-mintaképet tisztelték, amely mintaképet ők maguk alkották meg maguknak. Fölfogásukban a Nap csak úgy volt édesatyánk, a Föld csak úgy édesanyánk, mint ahogy a Nagy Istent is csak költőileg jelképezték fenséges, öreg férfialakkal (nagyapa), habár tisztában voltak azzal, hogy ő az örök Természet, az örök Mindenség maga, amely emberi ésszel föl nem érhető, nem ábrázolható, vagyis hogy ő a Mindenség összes örök törvényeinek is egy fenséges Egységbe való filozófiai egyesítése és költői megszemélyesítése. Hisz a legegyszerűbb ősmagyar is tudta, látta, hogy a Napnak nincsen keze, lába, nem ül aranyszőrű lovon mint a jelképes hitregékben (mythoszokban), valamint teljesen tisztában voltak azzal, hogy a Föld sem hasonlít emberi nőhöz, akinek szeme, szája, keze, lába volna hogy a Föld gyermekeit nem emlőkkel, hanem terményeivel, a vízzel és a levegővel táplálja. Mindez pedig azt is jelenti, hogy őseink a mai, csodákban és emberalakú istenségekben hívő vallásos embereknek szellemileg magasan fölötte állottak, azaz hogy ők még tudtak jelképekben gondolkodni, ami a mai gondolkodásban mindinkább már kivesz. A hiba tehát bennünk, de nem őseink felfogásában van.

Másodszor pedig koránt sincsen még eldöntve, hogy az égitestek vajon minden önélet és öntudat nélkül valók-e ? Tudósok elmélkednek azon, hogy tulajdonképpen mi is az öntudat, a lélek, és hogy ez mily viszonyban van az anyaggal, hogy hol és milyen mennyiségben van meg emberben, állatban, növényben és az úgynevezett „holt anyag”-ban ? És ha mindaz, ami lélek és gondolat, a Napból származik a Földre, miért kell okvetlen azt tartanunk, hogy mindez csak azután nyilvánulhat meg, miután a Földre érkezett ? Vajon nem működhetik-e már a Napban is ?

Őseink felfogása szerint a napfény is erőny, ugyanúgy mint a mai tudományos felfogás szerint is. Vagyis, végtére ezt is a minden létező örök Okától vagyis Istentől kell származtatnunk. Mégis nevetséges volna tagadnunk, hogy a Földet megvilágító fény forrása a Nap. Vagyis annak megállapítása, hogy minden egy közös, egyetlen ősforrásból, ősoktól, vagyis Istentől származik, tehát épen őseinknek tulajdonítható, valamint az ősoknak méltóságos, öreg férfialakkali ábrázolása, helyesebben: jelképezése is. Az öregséggel ők a végtelen ősidők óta örökké létezettséget jelképezték. De hogy ez a mi őseink eszméje volt, a mai magyar nyelv is tanúsítja még, mert csak a magyarban hangtanilag azonos az *öreg* és az *örök* szó. Ez eszmét tehát a később keletkezett népek a mi mitológiánkból — amely valamennyi közül a legrégebb — örökölték. Így az egyiptomiak, így a zsidók és ezektől a kereszténység is. Csakhogy a mi őseinknél azon megállapítás, hogy minden létezőnek egyetlen Oka van, mindig egyszerű bölcséleti vagy, ha úgy akarjuk, tudományos megállapítás

maradt, sohasem öltött fanatikus alakot. Sohasem jutott eszükbe üldözni olyasvalakit, aki e megállapítás helyes voltában kételkedett avagy azt nem fogadta el. Csak a fanatizmus képes arra, hogy vad türelmetlenséggel és gyűlölettel üldözzön, öljön és pusztítson mindent és mindenkit, ami és aki az eszmével ellenkezésben van avagy látszik lenni. Ugyanígy őseink, habár e dolgot megállapították, de azért nem kezdték saját gyönyörű mitológiájukat, sem ennek fenséges, költői, művészi kincseit irtani. Ennek oka volt mindenesetre az is, hogy őseinket más, később keletkezett avagy utóbb lehanyatlott, népekénél magasabb fokú szellemi képességeik alkalmassá tették annak fölfogására is, hogy mitológiájuk, amely hiszen csupa jelképezés volt, egyáltalán nincsen azon eszmével ellenkezésben, hogy az egész létező Mindenség egyetlen nagy Egység. Ugyanígy felsőbbrendű elmebeli képességeik náluk fanatizmus avagy vallási téboly létrejöhetségét is kizárták. Őseink, bár költői lelkületűek voltak, de emellett józanok, okosak is; aminthogy ilyen volt mindig a magyar nép, amely az Európát vérbeforító vallásháborúk és vallási forrongások ideje alatt is mindig közönyös és nyugodt szemlélője volt a körülötte történőknek. E szellemi fölényünkre vezethető vissza az is, hogy Magyarország volt Európában az első, ahol a tordai országgyűlésen már 1545-ben törvényesen kihirdették a vallásszabadságot. Holott Párizsban és Franciaországban, Európa akkori műveltségi központjában, 1572-ben, tehát 27 évvel később, augusztus és szeptember havában, a borzalmas „Szent Bartolomeus éjszakák” alatt, felsőbb rendelkezésre 22.000 protestánst gyilkoltak meg. A nagy különbség tehát a faj szellemi tulajdonságaiban rejlik.

Sajnos, való azonban, hogy a magyar kereszténység első századaiban az új vallást terjeszteni bejött nagyszámú idegen volt az, aki vak fanatizmussal és gyűlölettel irtott mindent, ami a népet saját ősvallására emlékeztette s ez az oka annak, hogy ősvallásunk ma magyarok előtt is úgyszólván ismeretlen, és hogy a legtöbben, bár alaptalanul, azt elveszítettnek, mások pedig kezdetleges népekéhez hasonló babonákból állott valaminek tartják.

Őseink táltosai erkölcsi tanítása egyik sarkalatos pontja, sőt legfőbb alapja tehát ez volt :

Aki lelkiismerete szavára hallgat, azt soha el nem némítja, az soha az igaz útról le nem tér. Az ember tévedhet, lehet önző, pártos, részrehajló; az írott malaszt, a szabályok lehetnek tévesek és a változó viszonyok, körülmények folytán elavulhatnak. Ami néhány századdal avagy ezredévvvel ezelőtt helyes és szükséges volt, az ma lehet helytelen és káros. Egyetlen tanítás, egyetlen törvény van, amely örökké igaz marad, amely az adott körülményekhez alkalmazkodik : az élő lelkiismeret, amely sohasem avul el, mint az írás és sohasem téved, sohasem pártos, mint az ember. A lelkiismeret, isteni szózat, és aki erre hallgat, bűnös sohasem lesz.

Tudom, hogy a teológusok valamint a materialisták ellenvetése erre a következő : A lelkiismeret, csak emberi dolog és az ember tévedhet is, tévedhet tehát a lelkiismeret, is. Hány nép, hány vallási szekta van, amelynek erkölcsi tanítása tulajdonképpen gonosz, sőt

sokszor visszataszító, amely népeknél vagy szektáknál például a gyilkolást, rablást, pusztítást gyermekkor óta kötelességként nevelik az egyénbe és így fölnövekedvén, e gonoszságokat lelkiismeretbeli kötelességének tartja. A lelkiismeret, tehát teljesen relatív valami.

Ez állításnak azonban már kiindulópontja téves, vagyis csak fölületes és szűk látókörű gondolkodás eredménye. Először is az ilyen felekezetek, tanok mindig csak úgy keletkezhetnek, hogy a lelkiismeret, elmellőztetvén, helyébe bizonyos próféták, vallásalapítók, azaz egyes emberek által kitalált tanok, összeírált tanítások tételnek. Az illető vallásalapító pedig lehetett lelkileg beteg egyén is, akinek tanítását eleintén csak a hozzá többé-kevésbé hasonló emberek, esetleg érdekből is, — a lelkiismeretüket elhallgattatva — követték, majd az általa befolyásoltakat is félrevezették.

A lelkiismeret, azaz maga a sugalló lélek, nem csupán „emberi” valami s nem olyan földi, anyagi dolog tehát, amilyennek az ellenmondók képzelik. Hiszen ők sem tagadhatják, ha csak nem teljesen materialisták, hogy a lélek Istentől származik. Ha pedig materialisták, úgy nem tagadhatják, hogy a szellemi működéseket létrehozó erőnyők a Naptól származnak, amiszert a lelkiismeret, mégiscsak földöntúli eredetű. A teológusok is el kell ismerjék, hogy a lélek az, ami bennünket anyagtól, növénytől, állattól leginkább megkülönböztet, valamint a materialisták sem tagadhatják, hogy a magasabb fokú szellemi, vagy mondjuk „agyvelői” működés az, ami minket más élő lények fölött emberré tesz. Miután pedig a szellemi működés, a gondolat — azaz a lélek — tehát erőny (energia), így : ha a mi agyvelőnk több erőnyt termel, mint az állati, eszerint több erőnyt kapott is a Naptól, minden földi erőny ősforrásából. Ez a magyarázata tehát annak is, hogy az emberek értelmessége, értelmi képessége nem egyenlő. Mivel az erőny örök és sem elő nem állítható, sem meg nem semmisíthető, ezért ha többel rendelkezünk, akkor többet kellett kapnunk is. Némely faj, némely ember agyveleje alkalmasabb a Naptól származó erőnyt fölfogni és fölhasználni, más fejletlenebb avagy elhanyagolt fajoké, egyéneké erre kevésbé alkalmas, míg viszont sokan, sőt talán a legtöbben, rossz szokások, gondatlanság, lustaság következtében agyvelejüket rontják, elhanyagolják és így a Naptól mindnyájunk számára egy formán érkező, mindnyájunknak egyaránt nyújtott erőnyt fölhasználni agyvelőjük alkalmatlanabbá válik. Azt mondtuk, hogy nagyobb mennyiségű erőnnel, azaz értelemmel csak úgy rendelkezhetünk, ha nagyobb mennyiséget kaptunk, azaz fogtunk föl. Hogy gépeket erőteljesebben működtethessünk, nagyobb mennyiségű tüzelőanyagra is van szükségünk. De tudjuk, hogy az égés által fölszabaduló erőny is a Naptól származott, akár fát, kőszentet avagy olajat használunk is el. Tény, hogy a Napban székelő óriási erőnymennyiség is az ő atyjától, a végtelen Égtől, származott, amelyet az emberi ésszel föl nem fogható, meg nem magyarázható Örök Istenben személyesítünk meg, aki mindennek meg nem fejthető kezdete. Ezt az Ős-Istenséget magyar elődeink Ok-nak is nevezték, amely ok megszemélyesítése Okkán vagy Okkún néven is neveztetett, amely név értelme ok-lény, ok-ember, ok-

király volt, mivel ősnyelvünkben a kán vagy kún szó, különösen kún őstörzseink nyelvében, ember, lény és király értelemmel is bír.

Épen a lelkiismeret fönt említett relatív voltában, az adott körülményekhez, neveléshez, viszonyokhoz való alkalmazkodó képességében és befolyásolhatóságában van a lelkiismeret örök értéke. Ezért nem avulhat el soha, mint az írott szabályok avagy a megcsontosodott, megrögzött szokások. Ezért marad a lelkiismeret amaz „isteni megnyilatkozások”-kal is azonos, amelyeket a prófétai vallások már szószerint értelmeznek, de amelyeket ősvallásunkban csak jelképesen neveztek így. A lelkiismeret tehát azon „isteni szózat”, azon örök értékű, örökkön élő, örökkön igaz és üde, soha el nem avuló tanítás.

A prófétai vallások szerint Isten személyesen jelenik meg és diktálja rendelkezéseit, törvényeit, amiben tilos kételkedni. Említém, hogy a régi görögök szerint is Apollon személyesen diktálta Likurgosznak törvényeit. Őseink fölfogása szerint ellenben az „isteni szózat” avagy „megnyilatkozás” azonos volt saját lelkük, azaz lelkiismeretük szavával. Az Isten által adott ihlet, fölvilágosodás, megnyilatkozás őseinknél tehát még jelképesen volt fölfogandó és a saját lelkünk, lelkiismeretünk, a saját elménk fölfedezéseit, eszméit jelentette. Mivel azonban a lélek a Napisten adományaként volt fölfogva, a szellemi működések pedig valóban a Napból a Földre sugározott erőnyből származnak, ezért eszméinket valóban a Napisten által sugallottaknak mondhatjuk. Ilyen valóságokon alapulóak voltak tehát őseink táltosai jelképes beszédei, amelyeket az őket hallgató őseink még értették, jelképes értelmüket még tudták és tehát nem is vették szószerint. Ellenben későbbi és szellemileg fejletlenebb népek ilyesmit fölfogni már nem voltak képesek és ezért mindent szószerint vettek. Ma azonban, ismét jelképekben szólva : „Mivel a Magyarok Istene elménket ismét fölvilágosította”, mindezeket megtudtuk és újból értjük.

Az „isteni szózat” avagy „megnyilatkozás” tehát őseink észjárása szerint a Napisten, (akit a tulajdonképpeni magyar törzsek Magyarok Istenének is neveztek), azaz a lelkiismeret a lélek szava is. Őseink tehát jelképesen szólva, azt mondták, hogy erkölcsi és vallási törvényeiket nekik a Napisten adta.

Vannak, igaz, züllött, eltévelyedett népek, amelyek vallási törvényei gonoszak, amiáltal e törvények követői az emberiségre károsakká válnak. Nos, itt az egyének kicsi koruk óta e téves erkölcsök szerint neveltetve, nem tehetnek arról, hogy félrevezetvék és bizonyos rossz cselekedeteket kötelességüknek és jó cselekedeteknek fognak tartani. Ez tehát a relatív lelkiismeret Ha az illető ellenkezik nemzete, hazája törvényeivel : bűnt követ el, még ha e törvények hibásak is. Nagyobb fokút, ha azokat csak hanyagságból avagy hűtlenségből nem követi, kisebb fokút, ha azon törvények hibás és káros voltára kezd ráeszmélni. Ez utóbbi esetben is, habár még köteles a törvényeknek engedelmeskedni — hogy árulóvá ne legyen — de kötelessége e téves törvények ellen becsületes, szelíd eszközökkel küzdeni, hogy nemzetét ilyen káros törvények elmaradhatatlan, rossz

következményeitől megmentse s ezen káros törvények kiküszöbölését elérhesse. Vagyis : itt is ismét csak a lelkiismeret mutatandja meg neki a követendő helyes utat. Viszont mihelyt ilyen eltévelyedett törzsnél a lelkiismeret kultusza fejlődend ismét ki: a téves tanok hamarosan meg is szünendenek, mintahogy ilyenek keletkezése oka is csak a lelkiismeret elmellőzése volt.

Habár tehát létezik relatív lelkiismeret is, ez még nem jelenti azt, hogy abszolút lelkiismeret is ne létezne. Épen így, ha egyes népeknél relatív, sőt téves erkölcsi törvények is léteznek, ez még nem jelenti azt, hogy nem léteznek abszolút erkölcsi törvények is, amelyek az egész emberiség számára általában érvényesek. Az eltévelyedéseket és bizonyos relatív körülményeket leszámítva, általános és abszolút erkölcsi törvények az ilyenek :

Ne ölj, ne lopj, ne paráználkodjál, ne csalj, ne hazudjál, ne légy kapzsi vagy fősvény ; ne használd ki, ne nyomd el, ne kínozzad sem embertársad, sem az állatot. Szeressed gyermekeid, légy érettük, ha kell, önfeláldozó is. Szeressed és tiszteljed szüleid, őseid, nemzedet, családot, hazád, embertársaid. Légy bátor, hű, szorgalmas, teljesítsd kötelességeidet, váltsad be adott szavad stb. Ezek tehát általános, minden vallástól független, sőt téves avagy viszonylagos (relatív) tanok ellenére is fönnálló természeti, azaz isteni törvények, amelyeket nagyjában a kereszténység is így tanít, de amelyek sok ezredévvél e vallás keletkezése előtt a legkülönbözőbb népeknél a természetvallás is már így tanított. Így tanítja ezt Konfucse, Buddha, Mohamed, valamint például a japáni sinto vallás is, amely utóbbi Japánnak ma is élő, ősi természetvallása, amelyre a XIX. században az uralkodó család és a legfőbb úri osztály egyrésze is visszatérvén, ezt ismét az állam nemzeti vallásává tette. A nép nagyrésze ma is buddhista még.

Ami azonban a legfontosabb : az, hogy — amint a föntebbiekből kitűnt — téves, káros avagy bűnös erkölcsi felfogás csak ott keletkezhet, ahol az erkölcsi alapokat már nem a lelkiismeret, hanem csakis bizonyos írott törvények, megcsontosodott vagy elavult hagyományok, tanok képezik, amelyek még hozzá gyakran önző érdekek által hozathattak létre. Ahol tehát az élő, tiszta lelkiismeret kultusza lehanyatlott avagy meg is szűnt, illetve ahol az abszolút lelkiismeretet az érdekek elhallgattatták, elnyomták.

Miután tehát vannak abszolút és minden vallástól független, általános természeti, vagyis isteni, erkölcsi alapok, úgy természetes, hogy a tiszta lelkiismeret amely tehát : a lélek szava, azaz ősmagyar fölfogás szerint a Napisten szava is, ezért még a relatív és téves tanok között is, a reánk téves irányban ható környezet közepette is lassan, lassan ez mindig visszavezetend az abszolút helyes felé. Ha megszokjuk mindig lelkiismeretünket kérdezni, úgy csakhamar a legnagyobb zűrzavar közepette is lassan, lassan javulandunk, a helyes utat megtaláljuk. Annál könnyebben és hamarabb történend ez meg, ha a lelkiismeret szava követésére lelki közösségben élő embercsoportok vagy egész nemzetek térnének vissza, amikor is az egyének eszméiket, gondolataikat egymással közölhetik is és így a helyes útra való visszatalálást egymásnak megkönnyítik.

Ha megszokjuk mindig lelkiismeretünk szavára hallgatni, úgy nem csak javulandunk, de életünk is nyugodtabb, megelégedettebb lesz. Ez a tiszta lelkiismeret boldogsága. Tiszta lelkiismeret nélkül nincsen lelki egyensúly; lelki egyensúly nélkül nincsen boldogság.

Őseink az abszolút lelkiismeretnek a viszonylagos fölötti győzelmét, valamint a tévedésekből, bűnökből való kiemelkedést is gyönyörű, jelképes mesemotívumokkal fejezték ki : Bármily szép és fényes is az aranytükör, de gondatlan, hanyag ember birtokában csakhamar megborul, piszkos lesz, össze-vissza karcolódik s ekkor már nem mutat tisztán avagy nem is tükröz többé. Aki azonban aranytükrére vigyáz, azt gondosan ápolja, törölgeti, tisztán tartja, azé mindig hibátlan, tisztán tükröző, fényes marad, mint az Égen ragyogó Áldott Nap maga is és mindig helyesen mutatand, tükrözend. Sőt a már elhanyagolt, elhomályosodott aranytükröt is gondos csiszolással, fényesítéssel helyrehozhatni.

A fentiek rövid összefoglalása tehát ez : A kerek aranytükör a Napra hasonlít, amiért őseink a Nap jelképeinek is tekintették, de mivel a tükör nekünk arcunkat megmutatja s ezért a tükröt arcunk, hajunk, külsőnk, azaz testünk gondozásához használjuk, ugyanúgy a nem anyagi, hanem lelki tükröt, azaz a lelkiismeretet, lelkünk gondozásához kell használnunk. A Nap, azaz a Napisten, és a lelki tükör, egymással a legszorosabb eszmei összefüggésben vannak, mivel a lelkiismeret szava nem más, mint a Napisten szava. Vagyis : amit a Lelkiismeret Aranytükre mond : az Édesatyánk, a Napisten tanítása. Ha szavát követjük : a helyes útról le sohasem térendünk, nem „tévedünk el” s az életben boldogok, nyugodtak és megelégedettek leszünk. Ez volt magyar őseink erkölcsi és vallási fölfogásának legfőbb alapja. Amely oly nemes és fennkölt fölfogás, hogy megismerése őseink iránt nem csupán a legmélyebb tiszteletet kell ébresztszen, de amit ma is követendő példának kell tekintenünk.

Az alább elmondandó bizonyító anyag könnyebben megértése kedvéért röviden előre kell bocsátanom, hogy : Az igazi magyarság sohasem volt nomád, hanem földművelő és hogy sohasem járt Ázsiában, hanem hogy őshazája Magyarország, valamint hogy az ősmagyarság Európa legrégebbi és műveltségalapító ősnépe, hogy Európa közepén ősrégi időkben igen magas, de inkább csak szellemi (nem műszaki) műveltsége volt, hogy az árja népek műveltsége is ebből ered és végül, hogy összes közelebbi rokonnépeink is ezen ősmagyarságból származtak. Árpád honfoglalói pedig szintén egy innen ősidőkben kivándorlott és ide visszatért törzsünk voltak. A magyarság ázsiai és nomád eredetéről szóló tanítások csakis külső és belső ellenségeink által kitaláltak és kárunkra elterjesztettek, amelyek célja önérzetünk aláásása, tekintélyünk rontása és létjogosultságunk elvitatása. Kiemelem azt is, hogy amidőn ősvallásunkról beszélek, nem ennek 800-1000 év előtti, már elhanyagolt alakját értem, hanem azt, amely a fentemlített magas szellemi műveltségünk idején, 20-30.000 évnél is régebbi időkben élt.

II. BIZONYÍTÉKOK

A görög hyperboreus-mondák szerint a hyperboreusok (északontúliak) messzi Északon, az Isztrosz (Duna) országában éltek, ahol Boreasz hideg szele már nem érte őket. Ez ország az északi hegységeken túl (a Balkán félsziget hegységein túl) képzelgetett, amelyben a hyperboreusok boldog, büntelen és igen magas műveltségű szkytha nép voltak. Húst nem ettek, csak gyümölcscsel, tejjel és mézzel táplálkoztak. Háborút, betegségeket nem ismertek, több száz esztendőn éltek és minden fájdalom nélkül, az életet már únva, csöndesen haltak meg. A hyperboreusok odaadó szeretettel tisztelték Apollont és Artemiszt, amely istenségek kultuszát a görögök, saját bevallásuk szerint, a hyperboreusoktól örökölték.

Apollon Napisten minden esztendőben tavasztól ősziig közöttük élt és náluk királyként uralkodott, de minden ősszel tőlük eltávozott. Országukban a Nap egy esztendőben csak egyszer kelt föl és csak egyszer ment le.

A görögöktől a Balkán hegységei valóban északra vannak és ezekből fúj a hideg szél a Görög félsziget felé. E hegységeken túl van a Duna országa, azaz Magyarország, vagyis azon boldog és termékeny ország, amelyről a hyperboreus mondák beszélnek. Hogypedig a Sark valamikor valóban hazánk területén kellett legyen, ennek emlékét őrizi még számtalan népmesénk, amelyekben ha régi időkről van szó, mindig az mondatik, hogy „akkor egy nap volt egy esztendő” vagy pedig, hogy „akkor három nap volt egy esztendő”. Egy nap egy esztendeig csakis a Sarkakon, illetve egy esztendő három napig csakis a Sarkakhoz még közel eső részeken tarthat. Amint azonban népmeséink és a hyperboreus-mondák is állítják : akkoriban még sohasem volt tél, hanem örökös tavasz.

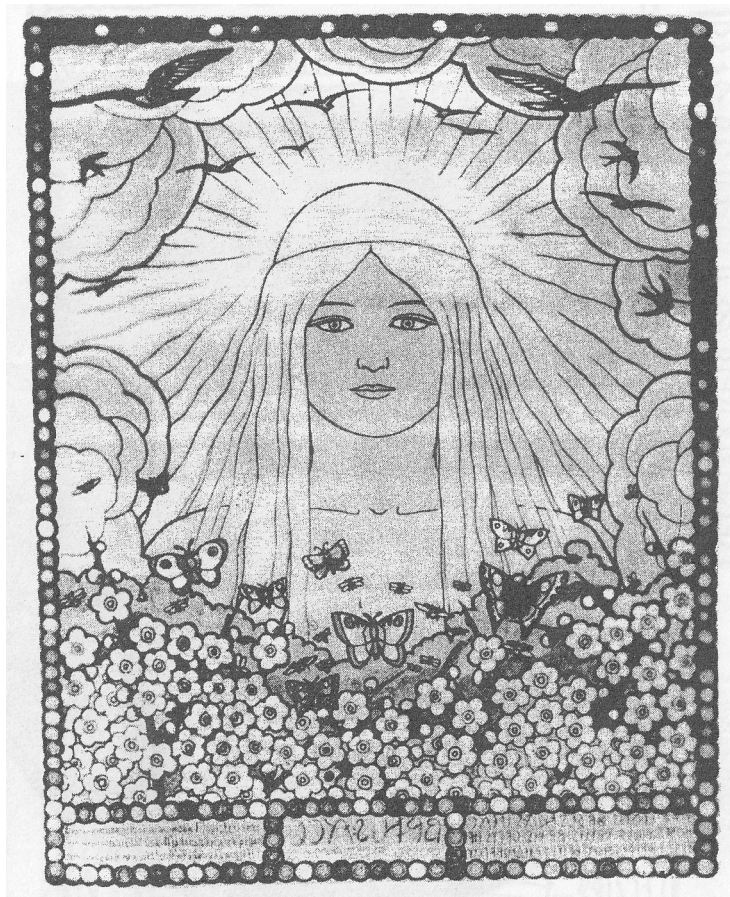
A tudósok csak legújabban állapították meg, hogy a Sarkak hosszú százezredévek alatt Földünkön helyüket, kacskaringó (spirál) vonalban haladva, változtatják. Erre vonatkozólag lássad pl. Dr. M. Wil. Meyer „Weltuntergang” című művében is, hogy „die erst seit etwa zwei Jahrzenten bekannte Tatsache, dass die Pole langsam in spiraligen Windungen über die Erde hinwandern.” Amit a földrészek (kontinensek) eltolódásaival hoz kapcsolatba. Amihez én még azt teszem hozzá, hogy kétségtelen, miszerint Földünkön az élet is valamely Sarkon, esetleg mindkettőn egyidőben, keletkezhetett, mert a még forró Földünkön itt hült a hőmérséklet le annyira, hogy itt élet, természetesen a vízben, keletkezhetett és fönnmaradhatott.

Népszokásainkból kitűnőleg őseink minden esztendőben egyszer, tavasszal, választottak maguknak fejedelmet (pütkösdi királyválasztás népszokása), aki egy esztendeig, illetve „egy napig” uralkodott és tehát a Napkirály, Napfejedelem, azaz a nemzeti istenség : Magor vagy Magyar Napisten megtestesülése, földi helytartójaként szerepelt. Őseink odaadó szeretettel a Napistent és nejét, Tündér Ilonát, a Föld földistennőkénti megszemélyesítését, tisztelték, akiket a nemzet

regebeli ős-szüleinek is tekintettek. A görögöknél Apollon szintén Napisten volt és a Napot főként fényt, világosságot adó istenséggént személyesítette meg. Hosszú aranyhaja a Nap sugarait jelképezte. De Napisten volt a görögöknél Heraklesz is, aki azonban a Napot az erő, azaz erőny forrásaként általában jelképezte. De hogy Heraklesz és Apollon tulajdonképpen egyazon személy volt (habár ez a görögöknél már feledésbe ment), kitűnik a görög hyperboreus-mondákból is, mert ezek szerint Heraklesz a kerinai szarvast úzve, amelynek aranyaganca és ezüstpatája volt: (a Csodaszarvas!), eljut a hyperboreusok országába (Magyarország területére), ahol Artemisz istennővel találkozik, akivel szerelmi viszonyt köt. Más görög mondák szerint Heraklesz Hylea földére érkezvén, Echidna nevű félig nő, félig kígyóalakú leánnyal a szkythák őseit nemzi. E mondák homályos volta és zavarossága dacára is világosan kitűnik annyi, hogy Heraklesz a szkythák ősapjának tekintetett, márpedig őt a föníciaiak, és az Égei-Tenger őslakói különösen, Makar vagy Magar név alatt is tisztelték, amely névben világosan a mi ősmondánk Magorját, azaz tehát szintén nemzetünk ősatyját ismerjük föl, aki pedig szintén Napisten. *Makar* a görögben *boldog* jelentéssel bír, ami a mi „Boldog Isten”-ünkkel azonosuló dolog (Mondás: „Szegény ember szándékát Boldog Isten bírja.”) Tudjuk pedig, hogy Magort vagy Magyart is a ragyogó Csodaszarvas vezeti egy boldog szigetre (a Csallóköz), ahol az otttalált „királyleánnyal” (azaz Tündér Ilonával) boldogságban él és a magyarokat nemzi, valamint hogy utódai is sokáig boldogságban élnek a szigeten, míg a túlszaporodás kivándorlásra nem kényszeríti. Ezen hyperboreus-mondai Apollon-Herakleszben tehát még akkor is kénytelenek volnánk Magor ősatyánkra ismerni, ha nem tudnók, hogy hiszen keresztény krónikásainknál is megtaláljuk azon állítást, hogy nemzetünk ősatya és istensége Hercules volt ! Hiszen e krónikásaink még azt is állítják, hogy Mátyás király Budán, fővárosában, a Szent György téren Herculesnek, mint a nemzet ősatyjának szobrot állíttatott. És valóban, azon időben ősvallásunk még elég jól ismert kellett legyen, hiszen e királyunk idejében egy fönmaradt okmány szerint, a pápa kitüntette és megdícsérte Igal Fábián és Zarnast Gergely szerzeteseket, amiért Jászberény környékén a kereszténységtől idegenkedő jászokat megtérítették. Hapedig ez így volt az ország szívében, Buda fővárostól nem messze, úgy ebből világosan kitűnik, hogy a magyarság kereszténységre térítése még ezidőben sem volt teljesen befejezve. Okkal tételezhetjük tehát föl, hogy a távoli Erdély hegységei és erdei között lakó székely-magyarság körében ősvallásunk, ha csak titokban is, de még vagy 100 évvel ezelőtt is élt, aminek ottani mai népművészetünkben, különösen pedig a némely 200 évnél is régibb székely-kapuk jelképes faragványában ma (1937.) is nyomai láthatók.

Őseinknél ugyanis a Nap főntemlített két megszemélyesítése (fény és erő) még nem volt különválva, illetve még tudták, hogy e kettő egy és ugyanaz. Úgy régi mythológiánkban mint mai népmeséinkben a Napisten, illetve ennek megfelelő mai mesehős: a gyönyörű szép arcú Szép Miklós, Szép Palkó, Világszép Úrfi és az emberfölötti erejű Toldi

Miklós, Erős János vagy Magyar Miska is még egymással azonosak voltak. Későbbi időkben, amikor a különválás már megtörtént és hitregéinket más népek is átvették, ezen más népek már nem voltak azzal tisztában, hogy a két istenség (Apollon-Heraklesz azaz Szép Palkó-Magyar Miska) eredetileg azonos istenségek voltak. Ezenkívül a görög hyperboreus-mondák szerint a nőistenség is hol Artemisz, hol Echidna, azaz hol a Holdat, hol a vizet, havat megszemélyesítő nő. E zűrzavart azonban teljesen és okszerűen kibogozhatni, csak hogy a dolog fejtegetésére igen hosszú népmesei és mythoszi összehasonlításokat kellene tennem, amelyek helyett itt kénytelen vagyok csak annyit mondani, hogy őseinknél Tündér Ilona még egyaránt volt föld-, Hold-, lég- és nőiség-istennő, vagyis hogy ő az anyag egyik megszemélyesítője is volt, amely megszemélyesítések csak idővel váltak teljesen szét, illetve hogy ezen hitregéi személyek egymással azonosak voltak csak akkor ment teljesen feledésbe, amikor már az is elhomályosult, hogy ezen istenségek nem igazi, létező személyek, hanem csak költői és jelképes megszemélyesítések. (1. ábra.) Amely hanyatlás az árja népek elszaporodásával és az ősi turáni népek nagyrésze elárjasodásával következett be.

Őseink szépséges, aranyhajú Napistene mai napig is él az említett szép mesehőseinkben, sőt a meséinkbeli Szép Miklósról még az is elmondva, hogy a reátörő nagy jégeső ellen önmagát és lovát nagy aranyhajával takarja be, úgyszólván semmi bajuk sem lesz. A Nap ereje ugyanis sugaraiban, azaz „hajában” van, amelyekkel a világúr örök sötétsége és hidegsége ellen diadalmasan küzd. Sámson vagy Szimzon is Napisten volt a zsidóknál, még neve is „nap-ember” jelentésű, csak hogy istenség mivolta a Bibliában, vallási okokból már elhallgatva. Azon, eredetileg jelképes szavakat, hogy ezen Napember „ereje a hajában van” már sem a zsidók, sem később az árja népek már nem értették. Ha ezzel a zsidók annakidején még tisztában lettek volna, úgy bizonyára őrizkedtek volna attól, hogy a Sámson-mondát a Bibliába vegyék. Aki hiszen nem más, mint ősrégi szemere törzseink (szumerek, samniták, szemareusok stb.) Napistene, vagyis azonos a szumerek Samás és az itáliai samniták Sam nevű Napistenével. Költőileg ugyanis a Nap sugarai annak hajaként, de egyúttal nyilaiként is fogattak föl, vagyis a magyar „hajnal” szóban úgyszólván *haj-nyíl* összetételt sejtethet, annyivalis inkább, hogy vogul rokonaink nyelvében valóban *nal=nyíl*. Amiszerint a Napisten hajnyilaival a Sötétség fölött diadalmaskodik, még mielőtt a láthatár fölött maga is megjelenne.

A Napistennek vogul és osztják rokonnépeinknél is csodás, nagy aranyhaja van. Egy a Napistenhez szóló vogul himnuszban (Ethnographia folyóiratunk 1891. évfolyam 30. oldal) ez áll:

Vizi-tündér-kisasszony simogatta
Kelő napos aranyfürtöcskédre,
Erdei tündér-kisasszony simogatta
Kelő napos aranyfürtöcskédre,
Hét sasröptényi magas Ég-atyácskád teremtette
Hét oldalú szent sipkádát tedd föl !
Tündököltessed föl ! Hétoldalú szent házadnak
Aranyrészekből alkotott hét ajtaját
Tárd széjjel !
Kelő napos aranyfürtödöt
Abroncskerék módra menő kerek Földre
Sugározzad ki !

A himnusz ezen részéhez a hozzáfűzött magyarázat többek között azt jegyzi meg, hogy a vízi- és erdei-tündérkisasszony egy és ugyanazon személy : a Napisten kedvese vagyis felesége; ugyanaz tehát, mint nálunk Tündér Ilona, valamint megjegyzi, hogy a Nap haja: annak sugarai. Másutt mondja még, hogy a „hét” nem értendő számtanilag, mert ez a vogul nyelv szerint *sokat, végtelen sokat* is jelent. Amiszerint a Nap sapkája és háza tehát kerek, vagyis végtelen sok oldalú. Ugyanígy a „hét” sasröptényi magasság is végtelen magasságot jelent. A Nap haja csak szeretetteljes becézésből mondatik „fürtöcske”-nek, mert hiszen haja oly nagy, hogy tőle az Ég aranyos lesz és hogy az egész Földet besugározza, vagyis : kedvesét a Nap aranyhajába takarja. Úgyszintén a Nagy Égisten-anya is szeretetteljes becézésből mondatik „atyácska”-nak. A Nap háza „hét ajtaja” talán csak téves fordítás és itt is a „hét” alatt értendő, hogy a Nap háza ajtaja kerek nyílású. Magyar népmeséinkben is az mondva, hogy a Nap háza ajtaja kerek és hogy belőle hőség áradoz.

A vogulok is nagy szeretettel tisztelik a Napistent, akit többek között ilyen neveken is neveznek : Aranyfejedelem, Világügyelő férfi, Népetgondozó, Asszonyfia, Fiúcska stb. Utóbbi két neve onnan származik, hogy őt a Nagy Világanya (az Ősanyag és a Tejút megszemélyesítése) azaz az Istenszülő Nagyasszony fiának tekintik, ami ismét azt mutatja, hogy e gondolat a kereszténységbe is ősvallásunkból származott. Azt pedig újabban a tudósok is megállapították, hogy Napunk a Tejút egyik Csillaga s így tehát fiaként is fogható fel.

Megjegyzendő még, hogy a vogulok ősi hagyományukból tudták, hogy a Föld gömbölyű és hogy forog. Holott Nyugaton még néhány századdal ezelőtt is a tudatlanság és a vallási türelmetlenség máglyával fenyegette azt, aki állítani merészelte, hogy a Föld mozog (Galilei). Holott a vogulok ezt tudták, pedig amikor az oroszok őket fölfedezték, még a Kőkorszakban éltek, illetve kőszerszámaik, kőfegyvereik voltak és az aranyon kívül más ércet alig ismertek. Ez pedig azt jelenti, hogy szellemi műveltségük és tehát nyelvük is a Kőkorszakból kell származzon, sőt talán még ennél is régibb időkből, vagyis az Aranykorból. Mindezekből pedig azt kell következtetnünk, hogy habár a Kőkorszak műszaki ismeretei a legkezdetlegesebbek voltak is, de a szellemi műveltség azon ősidőkben egyszer már oly magaslatokat ért volt el, amelyekről mi még nemrégén semmit sem

tudtunk, amelyekre mi csak legújabbán kezdünk ismét fölkapaszkodni, hosszú, szomorú hanyatlás ideje után, amely talán már a Jégkorszakokkal kezdődött, tartott némi kisebb-nagyobb emelkedésekkel az ókorban, majd legmélyebb hanyatlással a Középkorban, míg végre a Megújhódással (Renaissance) megkezdődött azon újra való emelkedés, amely mai műveltségünket létesítette. Ha tehát a vogulok a magyarhoz annyira hasonlító nyelven beszélnek, sőt ha, a magam elmélete szerint a vogulok egy kivándorlott törzsünktől, tehát tőlünk származnak, úgy ez is arra vall, hogy az említett ősrégi, titokzatos, később eltűnt magas műveltség, amelyről, mintegy álomról, a görögök hyperboreus-mondái és a mi Tündér Ilona csallóközi Aranykertjéről szóló népmeséink regélnek : a mi ősműveltségünk volt, amely időben az emberek mai magyar nyelvünk ősalakját beszélték, amely azonban mai nyelvünkénél sokkal tökéletesebb volt, illetve nyelvünk azóta csak hanyatlott. Meg kell még jegyeznünk azon tény is, hogy a vogulok hagyománya szerint ők mai hazájukba messzi Nyugatról, az Ural hegységen „túlról” jöttek (ma az Uraltól Keletre élnek), amely hagyományuk tehát Magyarországra is vonatkozhatik. Tudományosan is pedig kimutatva, hogy a vogulok még néhány századdal ezelőtt is, az Uralon innen, Európában éltek és hogy mai északi hazájukba csak a mongolok, tatárok majd az oroszok hatalma elől menekültek. Az említett, csodás szellemi műveltség némi emlékei tehát népmeséink, nyelvünk, gyönyörű népművészetünk, amelyek segítségével tehát, íme, még egész fennkölt mythológiánk, valamint ősvallásunk részeként a Lelkiismeret Aranytükre kultusza is rekonstruálható.

A vogulok Istenszülő Nagyasszonya : a Tejút megszemélyesítése, amelyet jelképesen a mai csillagászat szerint is a Nap anyjának tekinthetünk, mivel a Nap valóban a Tejút Csillagai milliói egyike. A Tejútról ugyanis a csillagászok legújabbán megállapították, hogy óriási lencsealakú s hogy Napunk is ebben van, amiért is Földünkről úgy tűnik föl, mintha a Tejút Földünket övként venné körül. De, lám, ha ez így van, illetve ha őseink a Tejút a Nap anyjának mondták, úgyhát nemcsak azt tudták, hogy a Föld gömbölyű és hogy forog, hanem tudniok kellett azt is, hogy a Nap a Tejút egyik Csillaga; jelképesen kifejezve: a Nap a Tejút gyermeke.

A voguloknál, osztjákoknál napjainkig fönmaradtak az istenszemélyeket jelképező bálványok, amelyeket több utazó leír. Néha egy férfi, néha pedig egymás mellett egy férfi és egy nő, néha három avagy több bálvány is van egymás mellett. Ha kettő van, úgy ezek egymás testvéreinek vagy pedig férj és feleségnek mondatnak. A férfi többnyire a Világraügylő, Népetgondozó fejedelem, vagyis a Napisten, a nőalak pedig hol a Hold, hol a Föld Istennője. A két utóbbiról már említettük, hogy egy és ugyanazon személy két megnyilvánulása, de Holdistennőként inkább a Nap testvéreinek, de Földistennőként inkább nejeinek tekintették. Láttuk, hogy a görög hitregék szerint is a hyperboleusok földjén Heraklesz Artemisszel, azaz a Hold Istennőjével köt szerelmi viszonyt. Az első emberpár, illetve Magyar és Ilona (Ádám és Éva = férfi és nő) testvérek is, mert hiszen

teremtőjük, alkotójuk, azaz „atyjuk” az Ég Istene, ugyanaz. Emellett azonban ők férj és feleség is, mert hiszen rajtuk kívül még nincsen más ember a világon. Mindezen azonban azért nem kell megütköznünk, mert őseink még tisztában voltak azzal, hogy ezen személyek csak jelképesen azok, csak jelképesen emberek, vagyis hogy ezek a Nap és Föld vagy Hold, illetve az erőny és az anyag költői megszemélyesítései, amelyek teremtője, létrehozója az Ég, azaz az ős Természet istensége (a voguloknál ez Numi-Torem Isten). A vérfertőzés vagyis testvérek közötti házasság gondolata csak akkor jelentkezett, amikor az istenségek nem igazi személyek voltak, csak költői megszemélyesítések voltak, már feledésbe ment. Ősvallásunkban, amint említők, Magyar és Ilona egyúttal első emberpárként, azaz emberiség ős-szülőkként is szerepeltek. Ádámnak és Évának teremtője is közös, de itt a vérfertőzés gondolata még nem jelentkezik, mert Ádám és Éva nem nemzés útján születnek. Jelentkezik azonban gyermekeik tovább szaporodásánál. Ezek a logika szerint csak úgy szaporodhattak volna tovább, hogy fivér nővérét vette volna feleségül. E gondolat előtt a bibliai elbeszélés csak úgy tud menekülni, hogy logikátlanul Káint Nód tartományba meneszti, ahol megházasodik. Holott hiszen másutt akkor még nem létezhetek volna emberek, avagy ha igen, úgy ezek is csak Ádám és Éva gyermekei lehettek volna, vagyis Káin testvérei. Annak megemlézése előtt, hogy Ádám többi gyermekei honnan szereztek feleséget, illetve kihez mentek férjhez, a Biblia szintén kitér, szintén azért, hogy a vérfertőző házasság kellemetlen megemléztetését elkerülhesse. Mindezen baj természetes következménye annak, hogy a későbbi népek ősregéinket átvevén, de azok értelmét nem ismervén, azokat szó szerint vették. A zsidók által a mi őseinktől átvett Ádám és Éva hitrege mély, jelképes értelméről, amelyről azonban már sem a zsidók, sem később az árja népek nem tudtak soha semmit, itt akarok röviden szólni : Ádám és Éva azonosak a mi Magyar és Ilonánkkal, azaz a Nappal és Földdel. A Föld egy a Napból a Természet Törvényei szerint kiválasztott anyag tömeg, amely a Napból a központból futó erő (centrifugális erő) vagyis a napgömb forgása következtében váltott ki, és pedig éppen a Nap egyenlítőkerületéről, aholis ez erő a legnagyobb, azaz tehát a Nap *oldalából*. Jelképesen : „Évát Isten Ádám bordájából teremtette.” Népiesen ma is nevezzük a nőt a férfi „oldalbordája”-nak. Ma tudjuk, hogy minden gyorsan forgó anyag, ha az nem tökéletesen szilárd, a központból futó erő következtében lencseszerű alakúvá válik, vagyis hogy két pólusánál laposodik, egyenlítőjénél pedig kiszélesedik, ahonnan tán, gyors forgás esetén, részek el is válnak és el is távolodnak, (A Szaturnusz gyűrűje, mert e bolygó igen gyors forgású.) illetve tudjuk, hogy a bolygók így váltottak el a Nap *oldaláról*, amikor ennek anyaga még a mainál is kevésbé tömör volt, és így Földünk is. Vagyis : eszerint a Föld tehát valóban a Nap egy „oldalbordájából” lettnek mondható. De miért van az, hogy magyar *borda* szavunkkal pontosan egyezik az olasz, francia, német nyelvben meglévő *bord*, *bordure*=valaminek oldala, széle ? Azért van ez, mert e szavunkat is az árja nyelvek, miként annyi más szót is, valamikor, még keletkezésükkor, ősnyelvünkől örökölték, de természetesen annélkül,

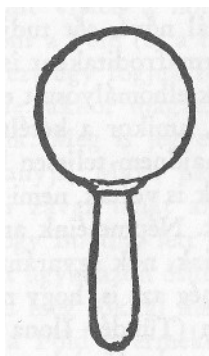
hogy valaha valamit is tudtak volna arról, hogy ennek mi köze naprendszerünk kialakulásához, illetve arról, hogy az Ádám-Éva rege e kialakulást is jelképezi. Aminthogy az is ismeretlen volt, hogy a bolygók és a Föld a Nap *oldaláról*, illetve a még lencsealakú ősnap *széléről* váltottak le. Aminthogy ez csak Laplace óta váltott ismeretessé, de amit íme, őseink egykori magas szellemi műveltségünk idején már tudtak és ezért költötték az ezt is kifejező Adám-Éva regét. Itt nem bocsátkozhatom ősnyelvünk egytagúszó és szótó megfordíthatása nyelvtörvénye ismertetésébe, hanem csak megemlítem, hogy a német *Rippe* és a szláv *rebro*=borda és a szláv *rub*=valaminek széle, oldala szavak is a mi *borda* szavunk megfordítottjai, vagyis *b-r* helyett *r-b*, *r-ρ*.

Utóbb a Nap megtermékenyíti a Földet: „Ádám egyesül Évával.” Mindez azonban még azt is jelenti, kifejezi, hogy az osztódás útjáni szaporodás megelőzte a nemzés általit. Osztódás útján szaporodnak pedig tehát az égitestek is. De hát a Földön kik hát legelső őseink? Kétségtelenül az egysejtű, legkezdetlegesebb élőlények, amelyek még ugyanúgy osztódás által szaporodnak, mint az égitestek, vagyis a nemi szaporodást még nem ismerik. Azonban: kialakulásában, képződésében minden lény ismétli faja kialakulása egész történetét (ontogenesis). Amiszerint pedig a megtermékenyülés előtt, vagyis a hím- és nősejt egyesülése előtt az osztódás útjáni szaporodást is ismételnie kell. Ami meg is történik, mert minden hímsejt és minden nősejt is mielőtt egymással egyesülne: előbb osztódik. Ami pedig még azt is jelenti, hogy minden létrejövő élőlény ismétli nemcsak faja kialakulását, hanem legelőször a világalakulást is. De ezzel tehát ismét azt kell észrevennünk, hogy azon őseink, akik az Ádám-Éva, illetve a Magor és Ilona regét költötték, nemcsak világunk kialakulását tudták, hanem tudtak még az ontogenesis törvényéről is. Holott mi mindezeket csak legújabbban, a XIX. és XX. században kezdjük ismét fölfedezni.

A görögök által, szerintük is, a hyperboreusoktól átvett két istenség, Apollon és Artemisz, a görög hitrege szerint, egymásnak hiszen testvére s őket a görögök még Deliosz és Delia néven is nevezték. Mivel pedig a görögben *déliosz*=világos, fényes, eszerint kétségtelen, hogy Apollon és Artemisz utóbbi neve is fényes, világos értelmű volt, ami a Nap és Hold istenségről lévén szó, természetes dolog. Másutt kimutattam, hogy a magyar *dél*, *del*, *deli* szavaknak régi nyelvünkben *fényes* értelmük volt. (Hozzáteszem: *dél*, azaz déltáj szavunknak megfelel az árja nyelvekben meglévő *szūd*=deltáj szóalak, amely viszont azonos a *sūt* szavunkkal, amely pedig fényességet — például: „a Nap sūt” — de hőséget is jelent. E szavunk megfordítása: *tűz*. A tűz pedig világosságot és hőt adó. Magyarországtól *délre* van az egyenlítő, ahol legtöbb a világosság és a hőség. Viszont Északra van a Sark, ahol meg legtöbb a sötétség és a hideg. Amiértis Észak, azaz helyesebben *Éjszak*, szavunk az *éj* szavunkból származik, az *éj* pedig a nappalnál mindig sötétebb és hidegebb.) Miután pedig a görögök mondái szerint Apollon és Artemisz épen az őket oly nagy szeretettel tisztelő hyperboreusok földjéről

jöttek Délosz szigeti fő-kultuszhelyükre s ottani közös szentélyükbe, ahol őket szintén két szobor ábrázolta; így tehát teljesen kétségtelenné válik, hogy a mai vogulok és osztjások hol testvérpárt, hol férjet és feleséget ábrázoló két bálványa nemcsak Magyararral és Ilonával, hanem Délosszal és Déliával is azonos, azaz Apollonnal és Artemiszszal. Hogypedig ez mennyire igaz, kitűnik a következőkből : Krohn Gyula („A finnugor népek pogány istentisztelete”, Budapest, 1908. 102. oldal) is megemlíti, hogy az osztják bálványok arca rendszeren *érclemez*, amiről más utazók részletesebben is írnak. Például Kunnisto finn tudós nyomán írja Solymossy Sándor, hogy ezen bálványok arca *fémből* avagy *tükörüvegből* való. Witsen 1672-ben írja : „A szurguti osztjákok bálványai rongyokból és posztóból készült bábúk, arcuk *sárgaréz*ből, fából, *vörösréz*ből avagy valamilyen más *érc*ből való.” (Munkácsi B. I. 66., Solymossy, Ethnographia. gr. 1927. 231.) Novitzkij 1713-ban írja : „A sokori jurtákban egy emberi hasonlatosságra faragott bálvány állott, *ezüst* arccal. A kondai vogulok Népetnéző, Világügyelő Napistene, azaz Numitorem Égisten fiának bálványa Munkácsi szerint (II. 2. 55.), fából volt faragva, zöld ruhába öltöztetve, arca pedig fehér *bádognál* készült. Karjalainen finn tudós írja (II. 63.) a sarkalai bálványról : „Körülbugyolált fatuskó, fején *bádognál* arc helyett.” Poljakov orosz író mondja (Munkácsi. II. 56.): *Bádognál* vagy *ezüstarcú* kisebb-nagyobb bálványok az északi vogulok és osztjások vidékein mindenfelé láthatók ma is.” Pápai József — írja Solymossy — 1904-ben látta a poluji osztjások két bálványát; férfi és nőistenség volt: az arcot mindegyik bálványon *cintányér* pótolta.” (Pápai: „Nyelvtudományi utam”. Budapesti Szemle. 1905. 345. sz. 381. old.)

Világosan kitűnik tehát ezen leírásokból, hogy a bálványokra arc helyett többnyire sima, kerek fémlemez, fémtányér vagy pedig tükör volt alkalmazva. Mindebből azt kell következtetnünk, hogy a bálványt eredetileg kerek fémlemez illetve fémtükör képezte. Ezen arc ábrázolata csak zavart okozott volna, mivel mindenki, aki a bálvány elé járult, annak tükrében hiszen *saját arcát látta meg, saját lelkiismeretébe tekintett* és egyúttal önmagát istenségével is egyesítette, azonosította. Hogy a mai világban a vogulok, osztjások bálványai szegényesek, nem olyan szép szobrok, mint a gazdag régi görögöknél, hogy aranytükör avagy aranykorong már nem említetik, ez a zord Északra űzött, üldözött vogulok és osztjások mai szegénysége mellett már természetes. E népek a hódító császáriak

által minden vagyonukból kifosztva, ma a legnagyobb nyomorban élnek. Ezüst még említetik, de az aranyat ma már csak sárga- vagy vörösréz pótolja. A legmeglepőbb azonban azon adat, amely tükörüveget említ arcként. Valószínű, hogy ez csak eredeti arany vagy ezüst tükör helyettesítése, de ez fönntartotta annak emlékét, hogy az arcnak *tükrözőnek* kell lennie. Viszont sehol arról említés nincsen, hogy az ilyen tükörre, fémlemezre vagy fémtányérra arc is lett volna ábrázolva.

Ósidőkben tehát ezen bálványok még nem voltak emberszerűsítve sem, illetve a Napot és a Holdat még természetes megjelenéséhez híven : fényes, kerek arany- illetve ezüstitűkörrel ábrázolták volt. Ha pedig tudjuk még azt is, hogy a vogul és osztyák bálványok arca és feje a testhez képest ma is aránytalanul nagy, ha ismerjük azon jellegzetes, kerek, régi szkitha és etruszk fémtükröket, amelyeknek nyele is van, akkor az emberszerűsítés útját is egészen világosan látjuk : A nyélből fejlődött a bálvány teste, a tükröből az arc és fej. A tükrörcú vogul és osztyák bálványokat ismerve és tudva, hogy az aranytükrörcúak Apollon-Heraklesz, azaz Magyar Napisten, vagyis a vogulok, osztyákok Aranyfejedelemnek is nevezett Napistene jelképei, az ezüstarcúak pedig Artemisz-Tündér Ilonáé voltak, az említett „erdő- és vízikisasszonyé”, aki a vogul himnuszok szerint a Nap neje, akkor egyszerre világosan érteni bírjuk azt is, hogy a japániak sinto-vallású templomaiban az oltáron miért áll ma is oltárkép gyanánt a Napot ábrázoló kerek fémtűkör. Azon pedig, hogy a Nap a japániaknál miért ábrázoltatott nőalakkal, nem kell fönnakadnunk, mert a turáni népek közös, magas szellemi ősműveltsége idején, amint mondtuk, még mindenki tisztában volt azzal, hogy a regékbeli istenszemszemélyek csak megszemélyesítések és hogy eszerint minden költőnek, művésznak szabadjában állott, mondjuk egy égitestet vagy bármi mást, tetszése szerint férfinak vagy nőnek megszemélyesítenie s őt így vagy úgy megénekelnie, ábrázolnia. A szabad hitregeköltés kora pedig a voguloknál meglehetősen megmaradott napjainkig is, mert náluk ma is előfordul a Napnak nőnemű megszemélyesítése is, sőt van rá példa, hogy ugyanazon költeményben a Nap egyszer férfiként személyesítve meg, máskor meg nőként. Ami amellet is szól, hogy az illető költő és hallgatósága még tisztában van azzal, hogy csak költői megszemélyesítésekről, nem igazi személyekről van szó.

De tudósaink e jelenséget úgy magyarázzák, hogy bár a Nap a voguloknál általában férfi, de miként más mythológiákban is, a megszemélyesített hajnal viszont nő és azután e kettő néha össze is folyván, e révén a Nap is néha nőként személyesített meg. Amit azonban részemről így el nem fogadok, hanem azt tartom, hogy, mivel a szabad hitregealkotás korában a Nap is még szabadon jelképeztetetett férfival, nővel avagy akár sassal, aranyszörű lóval, szárnyas bikával stb., így idővel, a mythoszok megrögződésével, ez némely népnél férfivá rögződött meg, másnál nővé, sőt tudjuk azt is, hogy némely ókori népnél a Napisten hermafroditaként is szerepelt. Ezen hermafrodita istenségek még annak elhomályosult emlékét őrzik, hogy az emberiség ősei azon időkben, amikor a kétélűekkel (békafélékkel) voltak egy fejlődési fokon, majdnem teljesen hermafroditák is voltak. Például emlőik a hímeknek is voltak, nemi részeik külsőleg pedig még igen keveset különböztek. Népmeséink annak is világos emlékét őrizték meg, hogy régen férfiak, nők egyaránt viseltek hosszú haját. Ha már most elképzeljük még azt is, hogy mondáink szerint ősi csallóközi boldog korunkban (Tündér Ilona ottani Aranykertjében való életünkben, azaz az Aranykorban) harc, háború még ismeretlen volt és így a férfi testalkata még nem volt ehhez

idomulva, akkor azt kell föltételeznünk, hogy akkoriban férfi és nő külső megjelenésében is alig volt még különbség. És kiemelhetjük itt még azon tényt, hogy a görögök Apollont — amely istenségüket ők pedig a szkitháktól vették át — valóban mindig hosszú hajzattal és nőiesen igen szép arccal szokták volt ábrázolni.*

* Népmeséinkben „Leányszínű Bálint” vagy „Szép Palkó.”

Mindazonáltal, mivel a Napnak férfikénti megszemélyesítése a legtermészetesebb, legokosabb (leglogikusabb), ennél fogva a megszemélyesítés e módja lett általánosabb, míg a másik csak ritkábban fordult elő. Északi rokonnépeinknél is a Nap ritkábban mondatik nőnek. Viszont, hogy a régi germánok valamely oly őstörzsünk hatása alatt keletkeztek, amelynél a Nap inkább nőként szerepelt, ezt bizonyítja a mai német „die Sonne” is. Tudjuk ellenben, hogy az egyiptomi, babiloni, palesztinai, szíriai és a görög-római mythológiákban a Napisten mindig férfi.

Van azonban a Nap nőkénti megszemélyesítésének még mélyebb oka is. Az ok a következő :

Igen régi ősidőkben a Nap még nem volt oly tüzes és sugárzó mint ma, hanem ködös és a Földet még alig avagy egyáltalán nem világította meg, sem nem melegítette, illetve rá kevés avagy semmi erőnyt sem árasztott és így semmi akadálya sem volt annak, hogy nőként személyesítessen meg. Miután pedig, amint már említve volt, őseinknek igen nagy, talán a mait is meghaladó csillagászati ismeretei voltak, ezért tudtak tehát arról is, hogy mai naprendszerünk miként alakult volt. Láttuk, hogy őseink egyik költői jelképezése szerint „Isten a nőt Ádám oldalbordájából teremtette volt.” Ha ugyanis a Föld (és a többi bolygó) létrejöttét így fogjuk föl. Ha azonban ezt úgy fogjuk föl, hogy a Nap a Földet (és a többi bolygót) *szülte*, akkor magától értetődő, hogy a Napot is nőként kell fölfognunk. Meg is jegyezhető, hogy a buddhista rege szerint fiát Buddha anyja, Maja, nem ágyékából, hanem *oldalából* szüli. Itt a későbbi zavar tehát az, hogy már nem Buddha anyja a Nap, hanem hogy Buddha lett a Nappal azonosítva.

Viszont ugyanazon ősidőkben, amikor a Nap még alig volt meleg, de a Föld még sokkal melegebb mint ma, ami fölfogható volt úgy is, hogy a Föld gyermekeit, az élőket keblén melengette. Ezért és mert akkoriban a Föld sokkal nagyobb fölületét borították tengerek mint ma** : légköre vízpárával sokkal inkább volt telve, mint most. Az Ég majdnem mindig borús volt és a Nap keveset volt látható. Igen sok és langyos eső esett, mindenfelé nagy kiterjedésű mocsarak voltak, valamint vizenyős területek. Az e korban élő emberiség még kétélű volt és részben a vízben, részben cölöpépítményes lakásokban élt. De fényt és hőt kapott akkoriban a Föld a Holdtól, amely akkor még izzó volt és így a Földre erőnyt sugározván: hím volt. Sokkal nagyobb is volt, nem lévén még egészen megszilárdulva, de mivel tömege tényleg a Földénél jóval kisebb, ezért átalakulásait gyorsabban végezte be s ma már teljesen ki is hűlt. Mindezt őseink tehát már

tudták volt, ami sok ezredéves, költői szépségű és jelképes értelmű népmeséinkben ma is kifejeződik, csak hogy értelmük a kereszténység fölvétele után feledésbe ment, újabban pedig mind ennek fölismerhetését a magyarság „ázsiai, nomád eredete” tette lehetetlenné.

** Ha a Sarkok óriási jégtömege elolvadna, akkor a száraz föld ismét nagyon megkisebbedne. Régen Földünk pedig sokkal melegebb volt mint ma.

Egyike ezen meséknek „A holt vőlegény” meséje : Egy lány — a Föld —vőlegénye valamikor vitéz — a Hold — volt. Ez meghalt, a lány csakhamar feledte s más vitéz — a Nap — arájává lett. A halott vőlegény azonban holdvilágos éjszakán fehér ló hátán eljön, kopog egykori kedvese ablakán és hívja. A nő, bár reszket a félelemtől, mintegy bűvös erő hatalma alatt, kimegy. A holt vitéz magához emeli a nyeregbe s viszi. Megcsókolja, ajka hideg. Szól :

Világlik a Hold,
Megy egy élő meg egy holt,
Félsz-e, angyalom ?

A lány, bár halálosan fél, de azt mondja, hogy nem. Már közelednek a temetőhöz, ahová sírjába a holt vitéz a leányt magával akarja vinni, de már hajnalodik, az új vőlegény aranyszőrű lovon vágatva jön, őket utóléri, a halttal megvív, győz, a leányt megszabadítja és míg ez boldogan borul nyakába, a halott visszamenekül sírjába. Amely mesét ma minden európai népnél, többé-kevésbé romlott változatokban megtalálhatjuk, csak értelme ismeretlen már.

Majdnem minden népnél fönmaradtak egy régibb anyajogi (matriarchalis) társadalmi rend és mythológia nyomai. E korban a Nap is gyakrabban volt nőként megszemélyesítve, sőt a Föld anyjaként is szerepelt, mert a tény, hogy a Föld anyagtömege a Napból váltott ki, így is igen jól volt jelképezhető, vagyis, amint említők, úgy hogy a Földet a Nap szülte, sőt úgy is, hogy nem ágyékából, hanem *oldalából*, miként Buddhát anyja Mája. Nőelvi, azaz anyagelvi mythológiát megőrzött törzseink voltak még egy ezredévvél ezelőtt is a kabarok egy része, vagyis ezek nőelvű törzsei, valamint a besenyők és a szemerék.

Nyelvünkben a *mén* főnév hím lovat jelent és régi hitregéinkben jelentette a Holdat is, amidőn ez hímségként volt fölfogva és fehér mén-lóval jelképeztetett. De *Men*, *Min* (Menezs, Minosz) volt a Holdisten neve úgy a mi némely őstörzsünkknél, valamint az egyiptomi és a kréta-mykénéi műveltségben, de amely szó a görögben is Holdat jelent, de egyezik a germán nyelvek *man*, *men*=férfi szavával is. Ezen *Men* vagy *Min* holdistenségnek több lóalakú ábrázolata maradt fön úgy régi pénzeken mint egyébütt is. Ez tehát azon fehér ló, amelyen a mesebeli holt vőlegény lovagol, vagyis itt a halott vitéz tulajdonképen épúgy azonos a lovával, mint ahogy a népmeséinkben szereplő aranyhajú Szép Miklós, azaz a Napisten, azonos aranyszőrű lovával.

Fölemlítendő itt még a német *Mond*, tájszólásos *Moon*, valamint az angol *moon* (mun)=Hold szó is.

Ezenkívül nyelvünkben az ezen égitestet megnevező *hold* szó vagy *Hold* név hangtanilag teljesen azonos a halottat jelentő *holt* szavunkkal és csak magánhangzójában különbözik a hült, hidegséget jelentő szavunktól, holott a germán nyelvekben is *kolt*, *kalt*, *kühl* = hideg. Hogy a magánhangzók a nyelvekben mily könnyen változnak, minden nyelvész előtt eléggé ismeretes. Mindez elmondottak pedig igen világosan tanúsítják, hogy a ma Európa-szerte elterjedt a Holt Vőlegényről szóló mese is ősmagyar eredetű, mert hiszen való igaz, hogy a Hold: *holt* és *hült* égitest. De csak a magyarban azonosok a szavak, az pedig tény, hogy a holt test hült is. Úgyszintén észrevesszük az elmondottakból azt is, hogy őseink tehát nemcsak azt tudták, hogy a Nap régen nem volt oly ragyogó mint ma, hanem hogy régen a Hold volt ilyen ragyogó, de amely ma már holt és hült.

Mészáros dr. („Néprajzi Értesítő” 1914. 10. old.) írja :

„A japáni mythológiából és kultuszából azonban minden kétséget kizárólag beigazolódik, hogy a kerek tükörnek solaris jelentősége volt. Amikor a japán mythosz szerint a Napistennő átadja az isteni tükröt Niniginek, saját unokájának, a mikádók mythikus elődjének, figyelmezteti őt, hogy vegye ezt olybá, mint az ő (a Napistennő) *mitama*-ját (lelkének megszemélyesítőjét). Egy másik regeváltozat szerint pedig a tükör teljesen azonos magával a Napistennővel.

A mitamával párhuzamos jelenség a japáni kultuszban a shintai, amely az istenségnek valóságos teste, fétise. A Napistennő shintaija s külön tiszteletben is részesülő tükör, az úgynevezett *jatakagami* (nyolckezű tükör), amelyet valószínűleg nyolckaréjos alakjáról neveznek így. Hívják még *hikagami*-nak (naptükör) is.

A japán Nihongi-ből az is kitűnik még, hogy hasonló tükröket tiszteltek Koreában is, ahonnan állítólag K.e. 27-ben hoztak egy ilyen naptükröt Japánba.

A királyi jelvények legfontosabbikának és a karddal együtt a legrégebbinek is e naptükröt tartják. A trónralépő mikádónak tükröt, kardot és ékszer nyújtanak át mai napig is.

A Napistennőnek és vele együtt a naptükörnek tisztelete általában véve igen jelentékeny helyet tölt be a japáni kultuszban, legnevezetesebb szentélye Ize-ben van, ahol az istennő híres tükrét is őrzik.”

Ami ezen idézetben szempontunkból különösen érdekes, az hogy a *tükörnek a lélek jelképeként való fölfogása* a japániaknál is megvan. Erre vonatkozólag alább majd még több néprajzi bizonyítékot is hozandok.

Hogypedig mindez így az ősmagyaroknál is megvolt, ezt már azon körülmény is valószínűvé teszi, hogy a magyarság legközelebbi rokonainál, a voguloknál és osztjácoknál is megvan. Hozhatunk azonban konkrét magyar adatokat is, és pedig meglepően közvetleneket.

A magyar nép jellegzetes tükre ma is kerek alakú, holott ilyenek előállítására üvegből a négyszögletesénél sokkal körülményesebb, vagyis a legősibb típus, amely a Napot a legtökéletesebben ábrázolja, jelképezi és amelynek Nap-szimbólum voltát Mészáros föntemplített

cikkében kimutatja és kiemeli. „Azon megállapításra jutottunk” — írja —, „hogy a kerek tükör tulajdonképen az égi napkorong mágikus célzattal való utánzásának tekintetett.”

Hogypedig a fémtükör legrégebbi alakja valóban a kerek kellett legyen, a következők is bizonyítják : A tulajdonképeni magyar törzsnél a gömb is a Nap és Magyar Napisten jelképe volt, mivel régen azt is igen jól tudták, hogy a Nap gömbalakú. A magyar aranykeresőknek és aranymosóknak máig is szokása az összegyűjtött aranyat gömböcskébe kalapálni, ami az arany lágysága folytán könnyen lehetséges. Az ilyen aranygolyócskát, hogy tükörként használhatóvá váljon, csak laposra kell kalapálnunk és az így keletkező kerek lapot kisimítanunk és fényesítenünk.

Ilyen kis, kerek kézitükröket, ma természetesen már üvegből valókat, népünk általánosan használ, különösen azonban a Dunántúl vidékén, ahol ez valósággal nélkülözhetetlen kelléke a magyarnak, különösen a juhásznak, az ősiségek ezen legkiválóbb megőrzőjének. A tükröt itt gondosan faragott és díszített „tükörfa”-ban vagy „tükros”-ben tartják, amelynek rendesen elzárható födele is van. Gyönyörű példányokat mutat be például Malonyai Dezső „A magyar nép művészete” című művében. Kiemeli azonban Mészáros is, és úgy ő, mint Malonyai be is mutatnak olyan magyar állótükröket is, amelyek szabályos kerek alakjukat még így is megőrizték s így az ősi oltár-avagy bálványtükrökkel azonos alakúak máig is.

A magyar nép hite szerint, ha valaki tükröt tör el, ez bekövetkezendő szerencsétlenséget jelent. Ha a tükör a falon megreped: valaki meghal. Vagyis így váltottak egykori jelképezések üres babonává. Valóban: A lelkiismeretesség elvesztése, a lelkiismeret szava megszegése: baj, szerencsétlenség eleje. De a tükör eltörése a lélek elvesztését, azaz a halált is jelképezhette. Ki is kell emelnünk, hogy „lelkiismeret” szavunk valószínűleg újabb keletű műszó s hogy őseink ehelyett is egyszerűen csak a „lélek” kifejezést használhatták, aminthogy népünk ma is így beszél : „Nem vitte rá a lélek.” vagy „Nem engedte a lelke.” Ami értelme az, hogy „Nem engedte a lelkiismerete.”

Általános a magyarságnál és az ezt környező nemzetiségeknél azon hit, hogy a tükör megvéd rossz szellemek és boszorkányok ellen. Ezért népünknel napjainkig szokás volt kalapon, mellen, bőrködmön mellén, hátán egy avagy több kerek tükröcskét viselni. A néphit szerint a gonosz szellemek igen rútak és önmagukat a tükörben meglátva, ijedten menekülnek. Ami annak babonává válása, hogy a gonosz ember fél saját lelkiismeretétől, kerüli annak megkérdezését, menekül előle. Az Árpádok korában a harcosok mellükön még kerek fémtükröt viseltek. Mészáros ábrázolatokkal is kimutatja, hogy ez keleti népeknél is eléggé elterjedt szokás volt, de amely melltükrő természetesen nem üvegből hanem rézből, bronzból esetleg aranyból való volt. A görögök fényes, kerek pajzsaikra Medúza (a boszorkány!) rémítően rút arcát szokták volt ábrázolni, ami nyilván szintén a rátekintő ellenség elrémítésére szolgált, illetve hogy így a pajzs minden rossz ellen, igézés, varázslat ellen is védelmezzen. A rege

szerint Medúza is, saját tükörképét meglátván, kővé meredt. (Katalepsis.) Mindezen babonák eredete pedig az, hogy a tükör (a lelkiismeret!) minden rosszat is megmutat és így a rossz elkövetésétől bennünket is visszarettent, amennyiben ez a lelkiismeretben teljes elrémítő rútságában válik láthatóvá. Amiéttis aztán : a gonosz ember fél lelkiismeretétől, másszóval: azt soha nem is kérdezi sőt elhallgattatni igyekezik. Eszünkbe jutnak a népmeséinkbeli „igazmondó tükrök”, amelyek a kérdezőnek, azaz a beljük tekintőknek, az igazat mindig megmondják. A kérdező hiú királynének is csak ez (saját lelkiismerete!) meri megmondani, hogy van nálánál szebb nő. A magyarságnál, de más népeknél is, megvan azonban e mesetípusnak azon ősi változata is, amelyben a szép asszony még magától a Naptól is megkérdezi, hogy van-e nálánál szebb nő. Ami tehát a Nap és az igazmondó lelkiismeret jelképes összefüggését minden másnál világosabban bizonyítja. „Egy alsófehérmegyei magyarlapádi mesében — írja Mészáros — a szép asszony a Napot így kérdezi : »Nap, fényes Nap, van-e mégszebb asszony mint én vagyok ?«” Ugyanígy, de a Holdat (ezüsttükör) kérdezi az asszony egy kabil (Észak-Afrika. A kabilok is Észak-Afrika arabelőtti, kámita, tehát velünk rokon, őslakói egyik maradványa.) mesében is. Viszont szintén a Napot kérdezi így a szép asszony algiri, olasz, bolgár és albán mesékben.

A kínaiak a gonosz szellemek távoltartására régebben mellükön és hátukon tükröt viseltek, amelyet azonban újabb időkben már csak kerek avagy négyszögletes hímzés helyettesített. Ez élénken emlékeztet a magyar nép hasonló célú tükörviselésére, valamint az árpádkori vitézek melltükrére is. Ugyancsak a kínaiak az ajtószárnyakra kívül tükröt tesznek, szintén a gonosz szellemek távoltartására. Ez a magyarázata az ajtószárnyak ma már ritkán kerek, többnyire rombus avagy négyszögletes táblái mai magyar *tükör* és német *Spiegel* nevének is. Valamikor tehát ezeken valóságos tükrök voltak. A magyar népnél ezen ajtószárny- vagy kapuszárnytükrök helyén ma is igen szép sugárzó napábrázolatokat látunk. A sugarak néha kisebb deszkákból, néha lécekből vannak igen szépen és ügyesen alakítva. Különösen igen szép ilyen sugárzó Napokat látunk Csík-megyében a nagykapuk szárnyán, ahol ezeket valóban „fölkelő Nap”-nak nevezik is. Szinte bizonyos tehát, hogy a napábrázolatok korongja valamikor fémtükörből képezetett. Ma már csak fából valók vannak. Mindez azután, ősvallásunk hanyatlása korában, azon babonának szolgált alapul, hogy a gonosz szellemek és boszorkányok magukat a tükörben megláthatván, kerülnek a tükrös kapujú, tükrös ajtajú házakat, ilyen házakba be nem mennek. A gonosz szellemek és gonosz emberek távoltartása gondolatára emlékeztetnek egyébként a székelykapuk ezernyi változatban előforduló ilyen föliratai is : „Ha jó szíved, neved, e kapun bejöhetsz, de te álnok, föl s alá elmehetsz.” Vagy : „Igaz ember, e kapun bejöhetsz, de te gonosz, bármerre elmehetsz.”

Őseinknél eredetileg a gonosz szellemek is csak költői megszemélyesítések voltak. Megszemélyesítették például a

Gonoszságot, Hamisságot, Hazugságot stb. Ennek emlékét népmeséink is fönntartják még, amelyekben az ilyen megszemélyesítések mint Kevélység, Szívesség, Igazság stb. ma is ismeretesek. Ugyanígy megszemélyesítették, gonosz szellemekként a betegségeket avagy például a Természet ártó erőit is. Világos, hogy csak a szellemi hanyatlás bekövetkeztével válhattak az ilyen költői megszemélyesítések tényleg létezőnek képzelt szellemekké, emberszerűnek képzelt alakokká. Amely költői megszemélyesítéseket tehát eredetileg csak jelképesen értve távolította el a tükör, míg utóbb az ilyen gyönyörű jelképezésekből származó babonák lettek. Az eredeti értelem ez volt : A lelkiismeret megvéd bennünket bűnök elkövetésétől, büntelen élet pedig távol tart tőlünk minden gonoszságot, valamint megvéd még a betegségektől is, mert hiszen a betegségek is főképp bűnök, mértéktelenség, lustaság, tisztátalanság következményei.

Vikár Béla „A magyar népköltés remekei” c. gyűjteményében az „A cigány baja” és a „Legénység és házasság” című versekben olvashatjuk :

Nem félek én senkitől,
Csak a fényes tükörtől.
Mert ha bele tekintek,
Fekete ördögöt látok.

Világos, hogy itt csak a móka kedvéért került az elszánt, senkitől sem féltő gonosztevő helyébe a feketeképű cigány. Eredetileg arról volt szó, hogy az elszánt gonosztevő senkitől sem fél, csak a tükörtől, vagyis saját lelkiismeretétől, amely visszataszító gonoszságát, azaz „rútságát”, illetve „feketeségét” mutatná meg neki. A néprajzi tudomány szerint e változás teljesen okszerű (logikus), mivel népünknel ma a cigány javíthatatlan bűnözőként ismeretes, főként tolvajként, de mint aki néha gyilkosságra, gyermekrablásra és az így szerzett gyermeknek kolduttatás céljából megcsónkítására is képes, továbbá mint aki minden komolyabb munkára képtelen. De mindezek mellett a cigánnyal kapcsolatban népünknel sohasem hiányozik a mókás, komikus színezet sem.

Más, valószínűleg egykor hosszabb elbeszélő költemény befejező sorai ezek:

Ezerhatszáz fölött hatvanötödikben,
Karácsony havának harmadik hetiben,
Írám ez verseket nőtelenségemben.
Ki hasonló hozzám, jól tekintszen ebben,
Mint igaz színt adó világos tükörben,
Meglátja, teendő mit legyen éltében :
Jobb neki maradni ifjú legénységben.

Habár itt tehát már csak neveltető szofizma tulajdoníttatik a tükörnek (ami: hanyatlás), mégis az egész még híven őrizi azon gondolatot, hogy a tükör az, amely bennünket az élet útján kell vezéreljen.

Egy erdélyi csángó-magyar népmesében (Horger Antal: „Csángó népmesék” című gyűjteményben „A magas fa gyümölcse”) Tündér Ilona a mese hősének útjára tükrot ad, hogy őt ez vezérelje. A mese hőse az erdőben eltéved. „Most nem tudta, merre menjen. Gondolt egyet, elévette a tükrot és belenézett. Hát látja Tündér Ilonát hogy mutatja a kezével, hogy menjen jobbra,” stb. Vagyis a tükör vezeti őt, amely tehát mintegy azonos Tündér Ilonával magával. Tündér Ilonának, az emberiség őspanjának is van tehát tükre, de ez az ezüstitükör. A mese minden itt idézett szavának mélységes, jelképes értelme van, bár erről népünk ma már semmit sem tud, csupán őrizi, öntudatlanul is, hűségesen a több ezredéves, ősi hagyományt. De mi, ismervén már mythológiánkat, mindent igen jól megértünk : „Az erdőben eltévedni” = letérni az igaz útról, rossz útra térni, fejünket rossz cselekedetekre adni. Míg az „utazás” itt az élet útját jelenti. „Jobbra térni” = a jó, vagyis az igaz útra térni, arra visszatérni. Vagyis : Tündér Ilona tükre, azaz Ilona maga, őt az igaz útra visszatéríti. E meseindítékunk (motívumunk) azonossága azon japáni hitregével, amely szerint Amateraszu Napistennő Niniginek tükrot ad, igen föltűnő. Az adományozás célja kétségtelenül ott is ugyanaz, mint nálunk, hogy ugyanis: a tükör legyen az első japáni császárnak és az utána következő császároknak: vezetője. Illetve, hogy annak sugallata, tanítása szerint, vagyis tehát: lelkiismerete szava szerint, uralkodjon.

Horger Antal gyűjteménye egy másik meséjében („Tündér Ilona és az aranyhajú fiú”): „Van Tündér Ilonának olyan tükre, amely magától szól és mindent megmond a világon. Úgy hívják, hogy Mindentudó Tükör.”

Tündér Ilona s az Áldott Nap tükre között azonban a különbség nem csak az volt, hogy az egyik ezüstből, a másik aranyból való volt, hanem az is, hogy a Napé kissé domború felületű volt, azaz hogy a sugarakat *szórta*, Ilonáé ellenben kissé homorú felületű s ez a sugarakat *gyűjtötte*, azaz *szedte*. Bár ezen domborúság, illetve homorúság csak igen csekély volt tehát, mert különben a tükör torzított volna. Őseink szimbolikája szerint ugyanis a szórás, valamint a magvetés, hímnemű cselekedetek voltak, míg a szedés, gyűjtés, fogadás: nőneműek. Ugyanígy minden domborúság pozitívum, minden plusz is szerintük hímnemű valami, minden homorú dolog, minden negatívum és mínusz pedig nőneműség. És valóban, a domború tükör kicsinyít, a homorú viszont nagyít. Márpedig szórni = fogyasztani, kisebbiteni, míg gyűjteni = gyarapítani, szaporítani, növelni.

Benedek Elek „Az aranyhajú királyfiak” című népmeséjében: a két aranyhajú királyfi igen szép, de hogy még szebbek legyenek, el kell menniök a Nap házába. Ott van a Nap mosdóvizes törölközője és tükre. Aki magát ezekben megmossa, megtörli és megnézi: megszépül. A két királyfi oda el is megy, mindezt megteszi, amitől gyönyörű szépek lesznek. Mindez értelme: A Nap háza azonos a Nap templomával, aminthogy a templomot ma is szokás még „Isten háza”-nak nevezni. Rokonnépeink említett fémarcú bálványainak is van

háza, amelyben a bálvány van s amely egyúttal templom is. A megmosdás, megtörölközés és tükörbenézés a test gondozását, de jelképesen a lelkiismeret meghallgatását vagyis a lélek gondozását is jelenti. Aki mindezt megteszi, úgy testileg, mint lelkileg megszépül.

Érdekes hitregei háttérrel sejtet ezen mesében még az is, hogy a gyermekeket, amidőn tehát mosakodni és a tükörbe nézni indulnak, Szent Péntek és Szent Szombat igazítja útba, amikor pedig a Nap tükörbe nézni, akkor Szent Vasárnap. Mivel az ilyen népi mondásaink, mint „Nagypénteken mossa holló a fiát” és „Szabad péntek, szabad szombat, szabad szappanozni” azt sejtetik, hogy népünkönél valamikor is a különös tisztálkodás, fürdés, mosdás napjai, miként népünkönél ma is, a péntek és a szombat voltak, továbbá, mivel vasárnap ma is a templombajárás napja, mindezekből is az következik, hogy míg a mosdás a test gondozását, ápolását jelentette, addig, a templomban, a Napisten oltárán álló aranytükörbe nézés határozottan a lélek gondozását, a magábaszállást, a lelkiismeret megkérdezését, esetleg az elkövetett bűn belátását és megbánását kellett jelentse. Minderre utal még az is, hogy — amint ki tudom mutatni — a régi nyelvünkben *vasár* vagy *vásár* tulajdonképpen szent kert és templom értelemmel is bírt s így tehát a *vasárnap* szó tulajdonképeni jelentése eredetileg *templomnap* kellett legyen. A régi rómaiaknál is a vasárnap : „Solis dies” volt, ugyanúgy mint a németeknél ma is „Sonntag” = Nap napja.

Az ősnépeink szent helyeire, berkeibe, kertjeibe, templomaiba való bemenetel előtt kötelező volt a megelőző fürdés, masakodás, vagyis ezen szent helyekre csak teljesen tisztán volt szabad belépni. Ez pedig már abban is lelte eredetét, hogy őseink szent helyei igen gyakran szigeteken voltak. (Itt nem térhetek ki arra, hogy a szent helyek csak hímelvű őstörzseinknél voltak szigeten, míg nőelvűeknél hegytetőn.) Amely szigetre gázlón, sőt esetleg úszva, lehetett bejutni, esetleg tömlőn avagy más úszó alkalmatosságon, amikor is tehát a mosakodást, fürdést az átkeléskor lehetett avagy kellett elvégezni. Ennek nyoma a mai mohamedán mecsetek udvarában, a bejárat előtt levő csorgóban még megvan, aholis a hívőkre régebben szigorúan kötelező volt a belépés előtti mosakodás (ma már kevésbbé). Ugyanez minden régi keresztény templom előtt is megvolt, de ami ma már csak a templom bejáratánál, belül, még meglévő szenteltvíz-tartóban és az ebből kézzel vett vízzel való keresztvetésben van még meg utolsó csökevényként, habár e vízzeli keresztvetés ma is a belépéskor szokásos.

A spártai törvényhozó: Lykurgosz — amint említettem —, törvényeit Apollon Napistentől kapta, és pedig ez istenség delphii jósnője által. A delphii Apollon-templom ajtajára pedig e szavak voltak fölírva :

Ismerd meg önmagad.

Világos, hogy e fölirat épen onnan ered, hogy a templomban valamikor Apollon Napistent ábrázoló aranytükör állott, amely azonban egyúttal a lelkiismeret jelképe is volt. Ez aranytükör fejlődött azután

tükörcsú bálványá, majd aranzszoborrá és végül közönséges márványszoborrá.

Sőt azon körülmény, hogy a fölirat épen a templom ajtaján állott, valószínűvé teszi azt is, hogy valamikor az ajtószárnyon is volt tükör, amint például Kínában napjainkig is, amely tükörben a belépő saját arcát látta meg. Mivel, amint említők, a Napisten aranytükre mindig kissé domború fölületű volt, a hozzá közeledő annál könnyebben pillantotta meg magát benne. Erdélyben, székyeink kapuin ma is ott van a sugárzó Nap képe, ma már csak deszkából, de régen bizonyára arany- vagy aranyozott fényes tükörrel. Viszont a székykapuk föntemlített föliratai mintha lényegükben ma is ezeket mondanák :

„Belépő, nézz e tükörbe, azaz lelkiismeretedbe, és gondold meg, minő szándékkal — jóval vagy rosszal — lépsz-e e házba ? Ha igaz szívvel jössz, jöjj be s légy kedves vendégünk, de ha álnoksággal közelednél, rettenj el annak rútságától, fordulj vissza és távozz !”

De ugyanígy az ajtószárnyra belül alkalmazott tükör meg mintha a kilépőnek mondaná : „Hová indulsz ? Jó vagy gonosz útra-e ? Ha igaz útra indulsz, menjél szerencsével, de ha bűn útjára akarnál menni, fordulj vissza és álljál el szándékodtól.”

A delphii Apollon-templom ajtaja fölirata magyarázatát tehát az adja meg, hogy őseink kapuik, ajtóik szárnyára a Napot ábrázoló s a lelkiismeretet jelképező tükröt szoktak volt alkalmazni. De nem mondtuk meg, hogy őseink miképp jöttek azon gondolatra, hogy ilyen tükröt épen ajtóra, kapura alkalmazzanak. A magyarázatot az alábbiakban találjuk meg. Őseink az évi időszámításban eredetileg az ünnepeket nem az elmúló napok számlálásával állapították meg, (ami hiszen sohasem lehet pontos, mivel egy esztendő nem pontosan 365 napból áll, hanem 365 nap, 6 óra, 9 perc és 10.75 másodpercből, ami ha a napokat akárhogy is számítjuk, mindig eltolódásokat okoz), hanem egy avagy több *Napkapu* állításával. Ha csak egy kapu volt, úgy ez a téli napforduló ünnepe, vagyis a Karácsonyt, illetve az év végét és kezdetét jelezte: a Napisten újjászületése napját (a rómaiaknál: „Dies natalis Dei invicti Soli”). Ha ugyanis Kelet felé fordulva a mindennapi napkeltét figyeljük, látjuk, hogy a Nap télen a láthatáron minden reggel a megelőző napkelte pontjától kissé jobbra kél föl, majd e jobbratérés végső pontját elérvén, ezután ettől kissé balra kél föl minden reggel. Majd nyáron e balratérés végpontját is elérvén, kezd minden reggel kissé jobbra térni. E két végső pont jelezi a két Napfordulót; a jobbfelöli a télit, vagyis a leghosszabb éjszakát és a legrövidebb nappalt, a balfelöli a nyárit, vagyis a leghosszabb nappalt és a legrövidebb éjszakát. A téli napforduló volt az ősi, igazi Karácsony, a Napisten születése (jelenleg december 21.-e, de a mai keresztény Gergely-naptár szerint 24-re áthelyezve és Jézus születése napjává téve), a nyári pedig volt őseink Delelő- vagy Dicsőség ünnepe. Nos ezen pontokra állították őseink a Napkapukat (amelyek a *diadalkapuk* ősei is voltak, mert a nyári napforduló kapuja azon pontot jelezte, amely napon a Nap az Ég legmagasabb pontját éri el, vagyis a Sötétség és Hidegség fölötti teljes győzelmét), úgyhogy ha egy meghatározott ponton állva (amely ponton a Napisten oltára is állott),

Napkelet felé néztek, akkor például a téli napforduló reggelén a Napot épen a jobbfelőli kapu nyílása közepén látták fölkelni, a nyári napforduló reggelén pedig épen a balfelőli kapu nyílása közepén. Ugyanilyen kaput állíthattak azonban még közbül is, amelyben a Nap a tavaszi napéjegyelőségkor kelt föl. Ez utóbbi volt a Gyöngyvirágnyalás ünnepe, vagyis a Nászünnepe, amelyen Selyemmaranyhajú Tündér Ilona gyöngyvirágkoszorúsan várja a kapun belépő vőlegényét, Aranysugárhajú Magyar Napistent. Akiket őseink ez ünnepeken a törzs legjobb és legkiválóbb legénye és leánya, mindenféle játékok és versengések után az egész törzs által megválasztva, személyesítettek meg és amely szokás nyoma a „pünkösdi király és királyné megválasztása” népszokásában napjainkig is fönmaradott, akik azután egy évig, azaz „egy napig”, régebben a törzs fölött valóban uralkodtak is. Ugyanilyen kapuk állítottak azonban néha Napnyugat felől is (vagyis összesen négy avagy hat). Emitt például a téli napforduló estéjén lemenő Nap, a Napisten halálát, az őszi napéjegyelőségkor lemenő Nap pedig a Napisten távozását : a Szomorú Ünnepet (Zomotor, Búcsú), vagyis a sárguló falevelekét, a Gyász vagy Sárga Ünnepet jelentette, amelynek alkonyatán sárguló falevelekbe öltözött nők, szomorú siralom- vagyis búcsúéneket énekelve kísérik ki a Napistent megszemélyesítő férfit, aki most indul (ha szigetről avagy víz mellől, akkor csolnokon), hogy az Alvilágba alászállva megküzdjön a sötétség rémeivel. Természetesen mind e szokások legrégebb kezdete azon ősidőkben keresendő, amikor a Nap egy esztendőben csak egyszer kelt és csak egyszer ment le, vagyis amikor még „egy nap volt egy esztendő”. Amikor az Északi Sark még Magyarország területén volt. Amely ősidőkben még Napkapuk állítása sem váltott szükségessé. Ez időben az illető ünnepeket a Napnak a láthatáron való első megjelenése és a Zenitre, azaz a Delelőre érése jelezte, ahová a Nap az Égen kacskaringóban (spirálvonalban) haladva érkezett föl, ahol azután egyideig egyhelyben állani látszott. Minderről még igen sok elmondani valóm volna, de amit itt el kell hagynom, valamint ugyanezek irányában még igen sok kikutatni való van is hátra.

A Napkapukat ősidőkben két-két ültetett élőfa vagypedig két-két fölállított kőszál, vagyis két kapuoszlop képezte, amely utóbbiak tetejére azután egy harmadik nagy követ is fektettek át, így valóságos kaput képezve, majd későbbben díszesen faragott, ívelt kapukat is állítottak. Készültek ilyen kapuk azonban fából, sőt sövényfonatból is, csak hogy ezek mind régen elpusztultak, holott a kőkapuk némelyike oly sok ezredév múlva, még ma is áll.

Szokás volt e kapukat kerítéssel is összekötni, úgy hogy kerek kert is képeztetett, amely kertek azután a Szent Kertek lettek és amelyeket vallásos tisztelettel gondoztak, ápoltak és virággal, gyümölcsfákkal ültettek tele. A kerítések is készültek sövényből, fából, tövises bokrokból, körül is lehettek árkolva, de voltak fallal körülvett ilyen kertek is, avagy csak kövekkel voltak körülrakva, esetleg fölállított kőszálakkal is. Amely kertek nevei őseinknél például *kert*, *kart*, *gart*, *garád* avagy *kőkör*, *körkő*, *kürkű* vagy *kerké* is volt, amely

összavainkból képződtek azután a germán *kerke*, *Kirche* = templom szavak, valamint ez fejtí meg a görög rege *Kirke* nevét is, mint a kert meg személyesítí és a kert gondozí papnó nevét, aki azonban egyúttal a Földistennó azaz Tündér Ilona, a növényzet és a kertek istennóje, meg személyesítíése is volt. Itt is csak fölemlítíem, hogy őseinknél minden kör, karika s így minden kert is nőiségként volt fölfogva.

Idővel azután őseinknél szokás lett a „fölkeli Napot” minden kapu és ajtó szárnyára is odaábrázolni, mint ahogy ez a Napkapu nyílásában is megjelent. Mivel pedig régen e napábrázolatok fényes aranylemezből avagy aranyozott bronzlemezből készöltek és ezek tehát tükrözíek voltak s így a belépí magát benne meg is láthatta, végül e tükrök is a lelkiismeret-kultuszba kapcsolóttak, úgy ahogyan ezt föntebb már említíttük.

Ez tehát a delphii Apollon-templom ajtaja és a mai székelypapok felíratai eredete és teljes magyarázata.

Mészáros említí még azt is, hogy a szibériai gold nép sámánjai a mellükön viselt kerek bronztükröböl, szerintük, megtudják az emberek jó és rossz cselekedeteit.

Solymossy Sándor az „Ethnographia”-ban, Orbán Balázs nyomán közöl (1916. évfolyam, 257. old.) egy székelypap népmesét, amelynek első része így szíl :

„Élt egyszer egy szép ember, aki oly szép volt, hogy képet készíttítek róla s ez elkerült a királyi udvarba. A királyné nem hiszi, hogy élí ember lehessen ilyen. Férje elküldí érette hajdúit, akik elhozzák. A szép embernek azonban eszébe jut, hogy imádságos könyvét otthon hagyta, pedig ehhez azon jóslat fűzídik, hogy gazdája csak addig marad szép, míg naponta imádkozik belíle. Könyveért visszasíet és nejét otthon egy ifjúval hűtlenségen éri.”

Solymossy a mesét Keletről hozzánk származóttának tartja, amely véleményét főképp azzal okolja meg, hogy a mesének rokonai Keleten is megvannak (ami azért igen gyöngé bizonyíték, mivel hiszen rokonai Nyugaton is megvannak) és hogy ilyen például az 1001 éj meséi ismert keretmeséje is. De Solymossy különösen ezen kínai mesét emeli ki :

„Élt egyszer egy nemesrendű, nagyon szép ifjú, aki *aranyból* képmásat formált és szüleihöz így szíolt : »Ha van ilyen leány a világon, azt elveszem.« Ugyanakkor, másik országban volt egy fiatal leány, aki szintén gyöngörű szép volt. Ez is készíttí *aranyból* képmást és mondá szüleinek : »Ha van ilyen férfi a világon, ahhoz nőül megyek.« A szülők tudomást szereztek egymás esetéről, gyermekeiket eljegyezték és ezek férj és feleség lettek.

„Ez időben valamely uralkodó, tükrébe tekintve, így szíolt udvari embereihez : »Van-e a világon több ilyen szép ember ?« Az udvaroncok felelék : »Mi, szolgáid, azt hallóttuk, hogy él egy fiatal ember, akinek szépségre nincsen párja.« A király követet küldet, hogy hívják eléje. Midőn a követ oda érkezik, mondja az ifjúnak : »A király látni óhajt tudós voltod miatt (!?).« Az ifjú útra kel, de aztán úgy okoskodik magában, hogy ha a király elé tudománya miatt hívatják, könyveit is magával kell hoznia. Vissza megy érettük. Látja feleségét, amint szerelmeskedik egy idegennel.”

A három indíték összetalálkozása, azaz I. Képmás készítése. II. Otthon feledett könyv. III. Feleség hűtlenségen érése, már magában is kétségtelenné teszi a két mese közös eredetét, amit azonban a mese folytatása (de ami itt bennünket nem érdekel) még kétségtelenebbé tesz. A mesének azonban nyugati megfelelője is van. Ezt Solymossy el nem hallgathatja, de kizártnak tartja, hogy a magyar mese ebből származna, amiben föltétlenül igaza is van, illetve ő e nyugati mesét is Keletről idekerültnek tekinti. A nyugati változat (Ariasto) ez :

„Astolfo, lombard királyt a világ legszebb emberének tartják. Egyik római barátjának maga is eldicsekszik vele. Ez azonban ellent mond, mert szerinte testvéröccse, Giocondo, szebb. Astolfo kéri, hozná elébe versenytársát. Giocondo neje, búcsúzaskor, drága keresztet nyújt át, hogy útjában ez rá emlékeztesse. Ezt otthon felejt s mikor érette visszamegy, nejét parasztfiúval találja.”

Az 1001 éj keretmeséje megfelelő része ez :

„Két fejedelmi testvér közül az idősebb Indiában uralkodik, öccse ugyanekkor Szamarkand szultánja. Testvérét látni óhajtva, az idősebb elküldi érette egyik vezírét. Útnak indul, de útközben eszébe jut, hogy egy drágakövet, amit bátyjának ajándéknak szánt, palotájában felejtett. Visszafordul s nejét fekete rabszolga mellett találja.”

Hogy a mi magyar mesénk ezen változatok egyikéből sem származhatott, hanem hogy valamennyinél régibb, eredetibb változat, ezt alább világosan kimutatandjuk, habár kitűnend, hogy a mi mesénk is bizonyos elváltozást szenvedett már; csak hogy egész szerkezete ősi, eredetibb volta még mindig tisztán fölismerhető. Amit kimutatnunk azonban csak az ősmagyar erkölcstan és mythológia segítségével lehet, és pedig épen az Aranytükör kultuszával kapcsolatban; ami annak oka is, hogy e dologgal itt foglalkozunk :

Az otthon feledett *könyv* ugyanis semmi más, mint a *tükör*, a mindig magával hordott kerek tükröcske. Amelynek helyébe *könyv* csak később került. Amidőn ugyanis az újabb vallások korában a lelki vezetés többé nem a lelkiismeretre volt bízva, hanem írott könyvekre, tanokra, mint Biblia, Korán, Talmud stb., valamint különböző imádságos *könyvek* vették át a szerepet, akkor a lelkiismeretet jelképező tükör, — amely, amint láttuk, igen régen aranyból készült — helyébe imádságos *könyv* került. Így tehát e mesénkben is természetesen azon kerek tükör helyébe is (amelyet a magyar nép embere régen, a keresztény kor előtt, mindig magánál viselt és ha ez történetesen egyszer otthon feledte, érette okvetlen visszatért, mert hiszen ez, attól eltekintve, hogy szükséges kelléke volt, de azt mintegy lelki vezetőjének, lelkiismerete szószólójának is tekintette) a *könyv* került. Ez eszme eredete pedig az volt, hogy az ember minden nap tükörbe kellett nézzen teste rendbentartása végett is, de azért is, hogy minden nap önmaga szemébe nézve, lelkiismeretét megkérdezze, hogy vajon „a helyes úton, az igaz úton jár-e ?” Illetve „nem tévedett-e el ?” Emlékezzünk, hogy a magyar mesében Ilona a mesehősnek útjára tükröt ad vezetőként, útbaigazítóként, amely indíték a japáni hitregével egyezik teljesen, amely utóbbi szerint Amaterasu Istennő

ád tükröt unokájának, az első japáni császárnak, nyilván szintén azért, hogy az ennek vezetője legyen. Kétségtelennek tartom tehát, hogy a másik mesénkben is a *könyv* csak a tükör helyébe lépett, de már későbbi időkben, amidőn lelki vezetőként már *könyv* is szerepelhetett. Ami azonban már ősvallásunk idejében is kezdetét vehette. Mi több, a magyar mesében még egyenesen megmondva, hogy a *könyv* gazdája csak addig marad szép, ameddig belőle minden nap imádkozik, vagyis a mesehős szépsége — de értsd ezalatt: lelki szépségét is! — és az otthon feledett tárgy között a közvetlen kapcsolat még megvan (habár ez már okszerűtlen), amely összefüggés azonban egyik nem magyar változatban sincsen már meg. Ezekben az otthonfeledett tárgy lehetett volna bármi: *könyv*, kereszt, drágakő, mert hiszen a mesehős szépsége ettől már nem függ ! A kínai mese okszerűtlenségét maga Solymossy is kiemeli. Benne először a mesehős szépségéről van szó, de azután minden ok nélkül az mondatik, hogy a király őt „tudós volta” miatt hivatja !! Világos, hogy a tudósság csak a *könyv*, azaz, hogy itt már *könyvek*, kedvéért került a mesébe. Mert a kínai mesemondó úgy gondolkodott, hogy a tudóssághoz csak egy *könyv* nem is lesz elegendő ! Így azután valamiképp megokoltatott, hogy a mesehős miért tért vissza *könyvéért*, illetve *könyveiért*; mivel a kínai mesélő, e romlás kétségtelen ludasa, nem akarta a *könyvet* akármi mással fölcserélni, mivel épen Kínában a bölcsekedés, *könyvolvasás* annyira kedvelt valami. Holott a *könyv* helyébe másutt, más meseváltozatokban, könnyen került kereszt avagy drágakő is, ami a mesemondónak avagy meseírónak épen eszébe jutott. Az pedig, hogy a mesehős szépsége a magával hozott tárgytól függ, a magyar változatot kivéve, már mindenütt feledésbe ment, habár a kínai változatban a *könyv* mégis még megmaradhatott.

Meseindítékunk ősalakja és átalakulásai tehát a következők :

1.) A szép mesehőst szépsége miatt hivatják. Tükrét, amelytől szépsége függ, otthon feledi. — A szépség és a tükör összefüggése természetes. Ez volt a mese ősalakja.

2.) A szép mesehőst szépsége miatt hivatják. Imádságos *könyvét*, amelytől szépsége függ, otthon feledi. — A szépség és az otthon felejtett tárgy között az összefüggés bár még megvan, de már nem érthető. Mégis: A lelki vezetőként szerepelt tükört később *könyv* váltotta föl, ami még érthető. Ez a magyar változat.

3.) A szép mesehőst már nem szépsége, hanem tudós volta miatt hívják. *Könyveit* otthon feledte, de ezeknek szépségéhez már semmi köze. — A *könyv* emlékezete még él, de a szépséggeli összefüggés már elveszett. — Ez a kínai változat, amelyben a *könyv* miatt a mesehőst tudósnak mondják.

4.) A szép mesehőst bár szépsége miatt hivatják, de szépsége s az otthonfeledett tárgy között már semmi összefüggés sincsen. Ez lehet bármi, a jelen esetben emlékeztetőül kapott kereszt. A mesehős hivatása (tudós volta) és a *könyv* között némi összefüggés van (kínai változat), de itt már ez is hiányozik. — Ez az Ariosto-féle változat.

5.) A mesehóst hivatják. Egy drágakövet otthon feledett. — Itt már nem csak az otthon feledett tárgy és a mesehős szépsége közötti összefüggés, hanem: maga a mesehős szépsége is feledésbe ment. — Ez 1001 éj meséibeli változat.

Bizonyosnak tartom tehát, hogy e mese épen tőlünk került Kínába, mert különben nem *könyv* szerepelne benne. Az pedig, hogy megfordítva történhetett volna, azért lehetetlen, mert a kínai változatban az otthonfeledett tárgy és a mesehős szépsége közötti összefüggés már nincsen meg, aminthogy ez már nincsen meg a más, nem magyar, változatokban sem. E mese tehát tőlünk Keletre olyankor került, amidőn az ősi aranytükör helyébe, esetleg még tükörrel bíró, de már imádságokat is tartalmazó könyvszerű *tükrös* került.

Mindenesetre, közvetlen és okszerű összefüggés csak a *szépség* és a *tükör* között van, de ilyen már nincsen a szépség és a *könyv* között. Amilyen összefüggést csak mesterségesen hozhatunk létre; amiértis aztán ez könnyen feledésbe is megy.

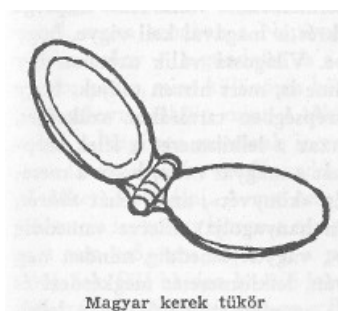
Mindezen tények fölismerése után mesekutatással foglalkozó ethnographus többé nem tétlezhetendi föl, hogy a mi mesénk származhatott volna máshonnan, hanem kénytelen lesz beismerni, hogy a mi mesénk volt valamennyi nem magyar változata őse, csak hogy nem a mai, hanem egy ma már kiveszett, régibb alakjában, habár meglehet az is, hogy a miénk mai alakjára keleti származékai vissza is hatottak.

Ez is mindenesetre egy olyan adattal több tehát, amely azt bizonyítja, hogy nem mi jöttünk Ázsiából, hanem hogy őstörzseink közül többen költöztek ki oda is, illetve, hogy az ázsiai népek és a magyarság közötti hasonlóságok magyarázata az, hogy ősidőkben a Magyar medence (vagy Kárpát medence) területéről történtek, főképp túlnépesedés következtében, messze Keletre való kiköltözések. (Lássad „Kérdések” című kiadványom. Vác, 1930. Pestvidéki Nyomda.)

Rendkívül érdekes azon tény, hogy a kínai mesében másutt viszont a lelkiismeret tükre még előkerül, de más alakban : Amidőn ugyanis a király tükrebe tekint és azt kérdezi, hogy van-e a világon még egy ily szép ember ? Világos, hogy ez az „igazmondó tükör” indítéka, habár ez is már teljesen elrontott állapotban, vagyis már nem a tükör maga felel, hanem az udvaroncok ! Nem kényszerülünk-e tehát azt következtetni, hogy ezen egész kínai mese épen olyan ősmagyar tükrösből került Kínába, amelyben a *könyv* módjára nyíló födeles tükrösben, ezt méginkább könyvszerűvé tevő, belső lapok is voltak, amely lapokra a lelkiismeretről szóló mondások, példabeszédek, mesék is voltak beírva, vagyis, amely tükrös tehát már a kereszténység előtti őskorunkban is kezdett volt imádságos könyvvé átalakulni.

Továbbá, a képmás készítése, ami szintén a lelkiismeret-kultusszal, vagyis a tükörben megjelenő képmásunkkal függ össze, ugyanezen kínai mesében szintén megvan (aranytükör-aranyképmás) és ami a magyar mesékben ugyancsak általános indíték. Például

amidőn Tündér Ilona meglátván a híres Szép Miklós avagy Világszép Úrfi képét, szerelmes lesz belé és hivatja, hogy feleségévé lehessen. (Népi hiedelmeinkben az is megvan, hogy bizonyos éjszakán, ha a leány tükörbe néz, megláthatja abban jövődöbelije képét.) Az említett magyar mesékben Tündér Ilona és a mesehős alatt tulajdonképpen a Földistennő és a Napisten értendő, vagyis: a mese valamikor régen még mythosz volt. Különösen kiemelendő tény tehát, hogy a magyar mesében még a *királyné* kívánja a szép mesehőst meglátni. Említettem pedig, hogy őseink a Napistent mindig igen szép arcúnak képzelték, így a görögök is Apollon Napistent, sőt, hogy a görögöknél Apollon szépsége közmondásos is volt.

Ami pedig az eredeti, magánál viselt aranytükör könyvvé való átalakulását illeti, azt a magyar tárgyi néprajz szintén a legvilágosabban szemlélteti. Például Malonyai, valamint más ismertetőik is bemutatják azon magyar, kerek tükröket, amelyek födele könyv födeleként nyílik.

A további átalakulást mutatják egyrészt a négyszögletesé váló tükrök és tükrösök, másrészt azon régi „Notes”-ek, amelyek kemény bekötéstáblája belső oldalán tükör volt, amilyen egy, gyermekkoromban, még nekem is volt. Valamint szintén gyermekkoromból emlékezem, hogy nagymamának is volt egy, amelyet ő mindig magánál tartott. Ennek is bekötéstáblája belső oldalán tükör volt, de két táblája között sima, fényes, elefántcsontból való lapocskái voltak, amelyekre ceruzával írni lehetett, de amely írást nedves zsebkendővel könnyen letörölni is lehetett. Minden kapcsolása aranyból való volt. Vagyis: az ilyenek már valóságos könyvek is voltak, de bennük még a tükör is megvolt. Igen valószínű tehát, hogy az átmenet ősidőkben is úgy történt, hogy a kinyitható födelű, de eleintén még kerek tükröske belső, sima fölületére, vagyis a tükrőlappal szembekezdülő fölületre eleintén meg egymást bejegyeztettek, beírtak, majd oda a Napistent dicsérő himnuszok és a lelkiismeretre vonatkozó mondások, példabeszédek is irattak be s ha ezen tükrösök még néhány csont- avagy fémlapocskát is kaptak közbe, akkor innen az „imádságos könyv”-ig való átmenet már csak egy lépés.

Mi sem természetesebb, mint hogy a kerek lapra vagy lapokra kerülő írás sora a lapon avagy lapokon kacskaringó (spirál) vonalba haladóan készült. Ismeretesek az égetett agyagból való etruszk és krétai kerek lapok, amelyeken az írás szintén kacskaringó vonalban halad. A spirálvonalú sorvezetés tehát régen szokásos volt. (3. ábra.)

3. ábra (56. oldal): Etruszk agyaglap, kacszkaringó írással

Mindenesetre, szempontunkból rendkívül fontos azon tény, hogy a fönti megfejtés ma már csakis a magyar meseváltozat és az ősmagyar tükör- és lelkiismeret-kultusz ismerése segítségével lehetséges.

Ha pedig a *könyv* helyébe visszahelyezzük az ősi *tükröt*, akkor az összefüggés a mesehős testi és lelki szépsége és az „otthon feledett tárgy” között teljesen világossá és természetessé válik. Akit szépsége miatt hivatnak, az természetesen tükrét is magával kell vigye, hogy magát föltétlen rendben mutassa be. Világossá válik azonban így előttünk a mese mély, jelképes értelme is, mert hiszen tudjuk, hogy amiként az anyagi tükör a test szépségben tartásához szükséges, ugyanúgy szükséges a lelki tükör, azaz a lelkiismeret a lélek szépségben tartásához. Ezért mondja tehát a magyar mese, hogy a mesehős csak addig marad szép, ameddig *könyvét*, azaz tehát tükrét, el nem hagyja (lelkiismeretét el nem hanyagolja), illetve „ameddig könyvéből minden nap imádkozik”, vagyis: ameddig minden nap a tükörbe nézvéen és magába szállván, lelkiismeretét megkérdezi és ennek szavára hallgat. Más szóval: ameddig tükrétől, azaz lelkiismeretétől meg nem válik.

III. KÖVETKEZTETÉSEK

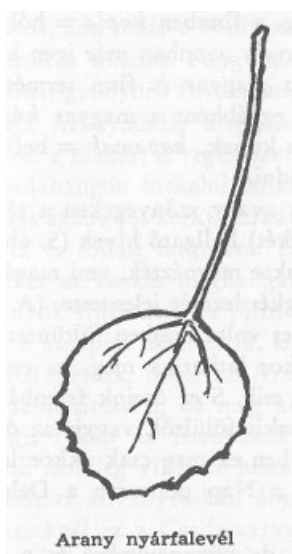
A jelen dolgozatom első (Ismertetés) részében elmondottakat a második részben (Bizonyítékok) fölhozott néprajzi és egyéb adatokkal támasztottam alá, habár ott is ez adatok közül csak egyeseket hozhattam föl. Úgy itt is csak a néprajzi adatokból levont következtetéseimet hozhatom, mivel az összes néprajzi adat felsorolása túlságosan hosszadalmas volna.

Őseink legrégebbi vallásos kultuszhelyei, azaz Szent Helyei, berkek, kertek voltak és ilyenekül főképp szigeteket, domb- avagy hegytetőket választottak, habár vallásos kultuszhely volt úgyszólván minden forrás is. Az ilyen szigeten avagy kertben állott rendszeren egy szent fa is, amelynek ágai közül, mint kiemelkedő helyről szokott volt a táltos a néphez beszélni. Ezen szent fából fejlődtek azután a későbbi szószékek is. A táltos ilyenkor a Napisten, azaz az emberek tanítója és gondviselője nevében beszélt, amiértis a magasból jövő szava „égi szózat”-ként, vagyis a Napisten szavaként fogatott föl. Ezért szokás volt az is — amint ezt művében Kandra Kabos mythológusunk rokonnépeinknél még meglévőként fölhozza —, hogy a táltos a fa lombjai között néha, de nem mindig, úgy helyezkedett el, hogy látható ne legyen. Mindenki tudta ugyan, hogy a táltos beszél, szava azonban a Napisten szavának tekinttetett, azért mert minden erőny — a gondolat és a hang is tehát — a Nap adománya, a táltos pedig, mint különösen bölcs ember, tehát szerintük a Napból több erőnyt örökölt, mint a többi ember, amiértis a táltos beszéde joggal a Napisten szavának is volt tekinthető. Szokás volt az ilyen szent fa ágai közé vesszőfonadékból rendszeren és szépen megkészített szószéket is csinálni. A mai templomokban is a szószéknek mindig van teteje is, holott hiszen a templom belsejében erre semmi szükség, mert sem eső, sem napheve a papot itt nem bánthatja. Ez tehát, a pap feje fölé hajdan boruló lomb ma értelmeveszett emléke. A fán levő szószékre is létrán avagy a fa törzsébe erősített hágcsón lehetett fölmenni, de igen vén fánál a följáró a fa odvában is lehetett, ami a minaretek eredetét is képezhette. Viszont a mai templomok szószéke is többnyire a templom egyik oszlopán van, ahová létrán kell fölmenni. Az oszlop pedig az egykori fa törzse helyébe lépett. A fáról, a fa első, villás elágazásából beszélő táltos tehát magát a Napistent jelképezte, épúgy mint ahogy népmeséinkben is az Aranymadár („A Világ Szépenszóló Aranymadara”, más változatban a „Tűzmadár”, mivel a Napisten egyúttal Tűzistenként is tiszteltetett) is a Napisten jelképe volt. Népmeséink szerint a Világ Szépenszóló Aranymadara a „Világ Zengő Aranynyárfája” (más változatban: Aranyalmafa, Világfája, Égigérő Fa. Zengő Fának akkor nevezték, ha rezgőnyárfá, jegenye vagy nyírfá volt, amely fák levelei a szélben zengő, susogó hangot adnak) „villás ágából” énekel, oly csodaszépen, hogy mindenkinek, aki hallja, szíve megtelik boldogsággal, megszépül és megfiatalodik. Aminthogy pedig a Napisten tanítása azonos a lelkiismeret szavával, így tehát a táltos

és tanítása (azaz az Aranymadár és éneke) jelképezi a Napot is, de a lelkiismeret szavát is, vagyis szintén jelképesen: az Aranytükörrel is azonosul.

A Zengő Fa alatt tehát a szentkertbeli Szent Fát kell értenünk, amelyet azért neveztek így, mert a nyár-, a jegenye és a nyírfa levelei, hosszú szárukon minden fuvalomra a fülnek oly kellemesen zsonganak, susognak. Ősregéink (mai népmeséink) szerint azonban a szent fák leveli aranyból voltak, amelyek az alkonyati szellőben egymáshoz verődve, miként aranypénzek, gyönyörűségeken csengtek-bongtak és amely zenéjük az Aranymadár énekét kísérte. Valóban őseinknél szokás volt jó termésű esztendőben vert aranyból való leveleket avagy aranypénzeket a Szent Helynek ajándékozni, amelyeket a Szent Fára aggattak. Inséges esztendőben avagy más bajok esetén aztán a táltosok ez arannyal segítették a népet. Amiért is, ha a Szent Fa aranylombját elvesztette, ez mindig szomorúság, gyász jele is volt, aminthogy szomorúságot jelent és az emberek lelkében szomorú hangulatot kelt a fák őszi lombjavesztése is. Való igaz pedig, hogy épen a nyírfa, a jegenye és a nyírfa levelei ősszel a legszebb aransárga színt öltik és fényesek lesznek. Úgyszintén némely nyár- és jegenyefa levelei pedig teljesen kerek alakúak és így, amikor sárgák és fényesek, aranypénzekre élénken emlékeztetnek és ha a szélben nem is csengenek, de hosszú szárukon ide-oda mozogva és egymáshoz verődve, a fa ismert, kellemesen zizegő-susogó hangját okozzák. Amely tényekből pedig azt következtethetjük, hogy természettisztelő ősvallásunk említett gyönyörű költői képzetei, eszméi nem önkényesen kitalált dolgok, hanem a Természet jelenségein alapulnak és habár őseink költői lelkülete alkotásai, de az örök Természettel teljes összhangban való életük folyományai is.

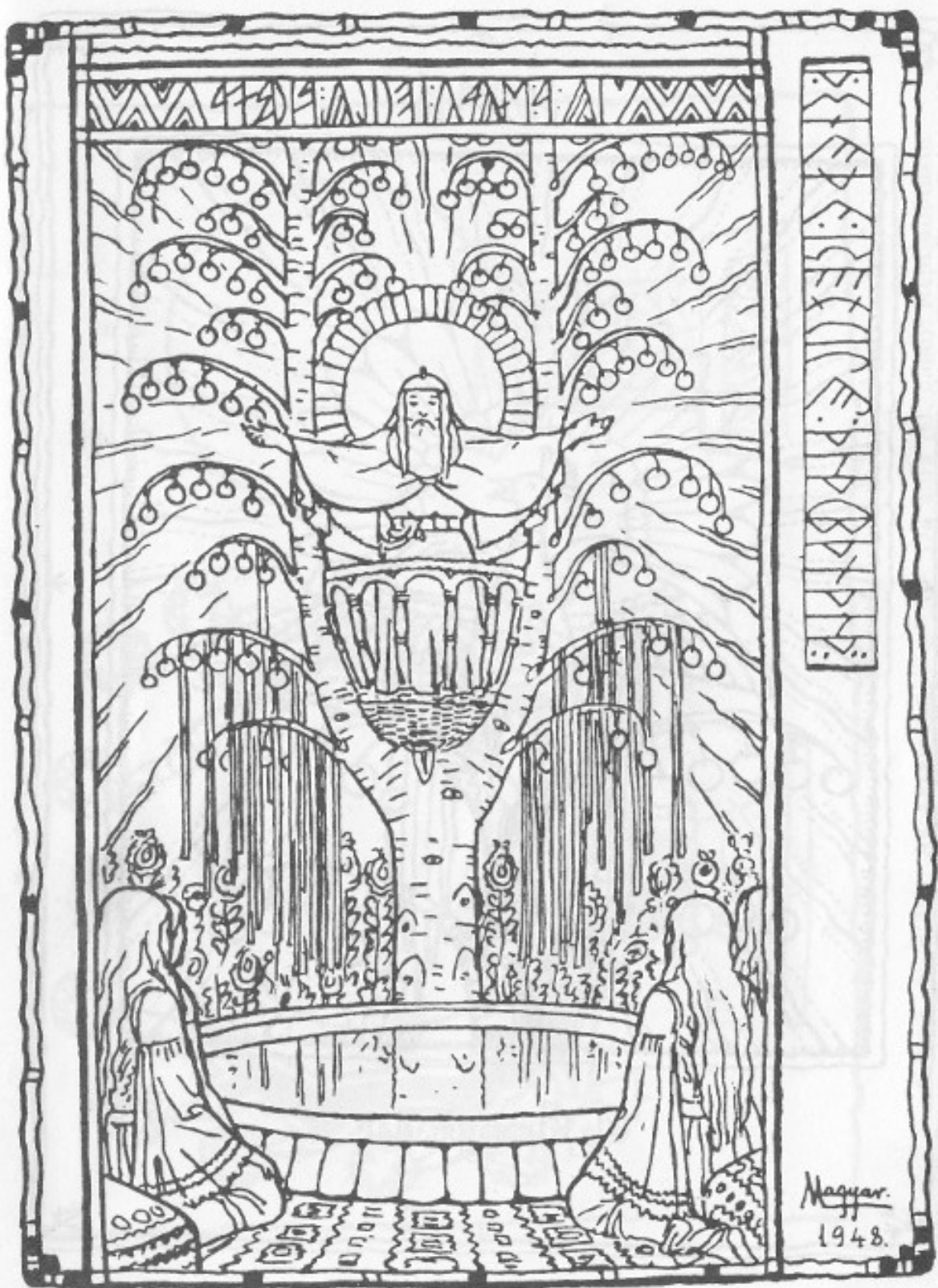
A Világ Zengő Aranynyárfája lábánál volt a népmeséinkben ma is emlegetett a Világ Fényes Ezüstitava, amely Tündér Ilona Ezüstitükrét, vagyis szintén a lelkiismeretet is jelképezte.

Később, amikor már szép templomok, azaz Istenházak is épültek, ezekben a szószékül is szolgáló Szent Fa mesterségesen készült és az aranyból vert faleveleket ennek műágaira aggatták, ekkor azon az aranylevelek, valahányszor a táltos a szószékre föl- avagy arról lement, esetleg beszédeközbeni mozdulatainál is, meg-megcsendülhettek. Az ilyen mesterségesen készült fák törzse igazi fatörzsből avagy esetleg többször is, volt összeállítva s ágai bár igazi ágakból, de szintén mesterségesen lehettek beléjük erősítve. Úgy a törzs, mint az ágak arany és ezüst veretekkel, szögekkel és gyöngyházberakásokkal is lehettek ékesítve, amiáltal az illető fanem kérge utánoztatott, mivel ugyanis, törzseink szerint más-más fát tiszteltek Szent Faként. Például a tulajdonképeni magyar törzseknél az alma- és a narancsfafa is, a palócoknál a jegenye, a nyár (de akik a jegenyét ma

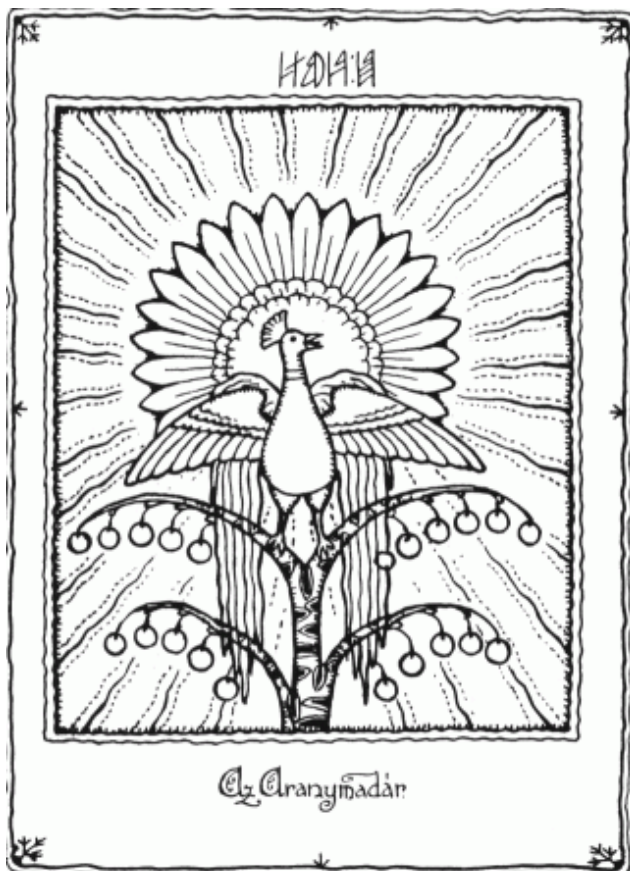
is pálma néven nevezik), a jászoknál a jávor szerepelt, stb. A magyar törzsek szent fáikra aranygömböcskéket is aggattak és ez a regék „aranyalmái” eredete. Ősidőkben, amikor hazánk éghajlata még melegebb volt, itt narancs is termett, amely gyümölcs természetes színe az aransárga. Természetesen az ilyen kincses fákat, hogy idegenek meg ne lopják, utóbb már őriztetni is kellett, amely meglopásról és őriztetésről ma is számtalan népmese, rege és mythosz szól.

A Szent Fa előtt, éspedig az óg alatt, vagyis az Istenház hupolaga legtetetjén levő egyetlen ablak alatt volt a rézből avagy bronzból való, kerekében oda és onnan eltolható nagy üst, avagy medence, tele vízzel, és ez a Világ Fényes Ezüstitava jelképe volt. Amely medence vize az ógon át az Égből hullott esővíz volt. Ilyen kerek üstöket, a Bronzkorból származóakat, Magyarországon találtak is. Megjegyzem még : *Óg* vagy *ók*, *ig* őszavunknak *luk*, *ablak*, de egyúttal *szem* jelentése is volt, amiről még igen, igen sok elmondani valóm volna, de amit itt el kell hagynom. Ezen őszavunkból származott a *szem* jelentésű latin *oculus*, a német *Auge* és a szláv *oko* szó. Viszont a régi magyarban *hupolag*, a finnben *kupla* = hólyag. Innen származott a latin *cupola* szó, amely azonban már igen késői műveltségi szó lévén, csak az említett magyar és finn természeti őszó származéka lehet. Ide tartozik egyébként a magyar *kúp* és *kupak* szó, valamint a török *kapak* = kupak, *kapamak* = befödni szó is, sőt az olaszban is *coprire* = befödni. E medence körül ültek gyékényeken avagy szőnyegeken a táltos szavát (jelképesen: az Aranymadár énekét) hallgató hívek (5. ábra), akik a beszéd után a víztükörben magukat megnézték, ami magábaszállást, elmélkedést, a lelkiismeret megkérdezését jelentette. (A rajzon itt hiba az, hogy a medence kerek volt nincsen föltüntetve.) Víztükörben pedig magunkat csak akkor láthatjuk meg, ha erre a világosság fölülről vagyis függőlegesen esik. S ez őseink Istenházaiban valóban így is volt, mivel ezek csakis fölülről, vagyis az ógon át kaptak világosságot. Viszont ősidőkben ez meg csak akkor lehetett így, a Szent Kertekben, amikor a Nap pontosan a Delelőn (a zeniten) állott.

5. ábra (60. oldal): A Szent Fa

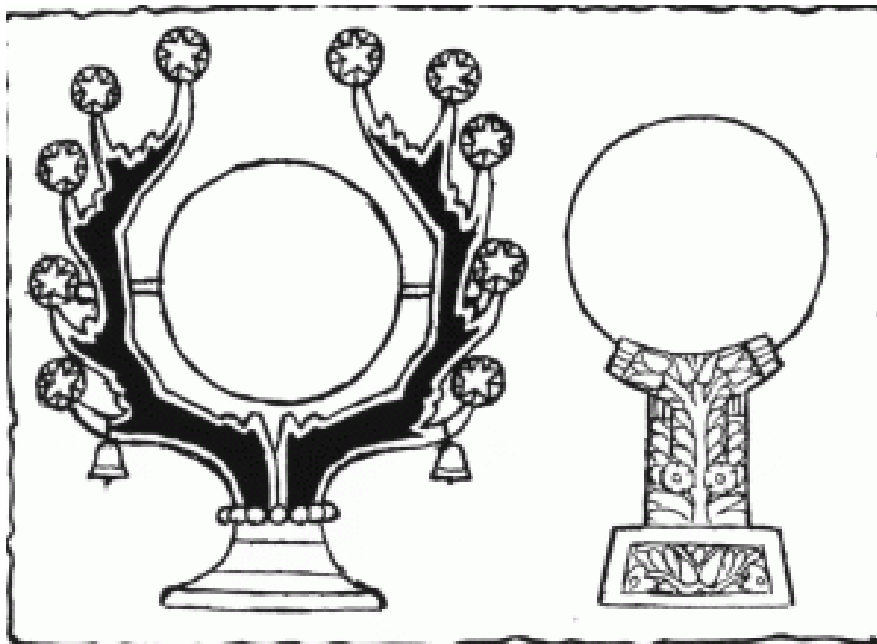
Őseink Aranymadara egy hollóféle, de pávanagyságú és a mai paradicsom madarakra hasonlító madár volt. Rég kihalt, de népünknel tiszteletét valamennyire örökölte a szintén hollófélek közé tartozó babuka, amely bár sokkal kisebb, de rá némileg hasonlít. Az Aranymadárnak főképp pannon, más nevén pún, őstörzsünknel, (amelyből az elárjásodott vendek, venédek vagy venétek is származtak), volt nagy kultusza. A Dunántúl ma is szokás fából, farkát és szárnyait kiterjesztő babukát készíteni s ezt a szobában a mennyezetre akasztani, mintha röpülne. (Lássad: Malonyai: „A magyar nép művészete.”) Ez így bizonyára régen is szokás volt, csak hogy akkor e madarat még aranyból készítették, és ez is a Nap jelképe volt, amely fényes Aranymadárként száll az Égen, az emberek világa fölött. Az ősi, igazi Aranymadár is pávamódjára tudta farkát kiterjeszteni, amikor is ennek kerekése valóban sugározó Naphoz volt hasonlítható. De farka tövéből kétoldalt hosszú, lágy, aláfolyó tollai is voltak, mint a mai, sárga paradicsommadárnak. Fején a babukáéhoz hasonló tolltaraja volt, egész teste, farka és szárnytollai mind aranszínűek és fémes fényűek voltak, mint a páva tollai, habár ez utóbbiéi többszínűek. Úgylehet azonban, hogy voltak valahol tűzvörös tollai is, mivel némely népmesénk Tűzmadár-nak is nevezi, ami tehát a Főnix-madárral is azonosítja, bár azonos kétségtelenül a kínaiak Fung-madarával is, amely a kínai regék szerint szintén gyönyörű fuvolahangon énekel.

Az Aranymadár kiterjesztett farka a lemenő Napot jelképezte, mivel e madár, a regék szerint, alkonyatkor szokott volt gyönyörű fuvolahangon énekelni. Mikor estefelé leszállt a Világ Zengő Fája villás ágába, farkát kiterjesztette és néha szárnyait csattogtatta és tollait megrázta. Ilyenkor néha egy-egy tolla lehullott és ezeket az énekét meghallgatni a fa alá odagyűltek közül a szép leányok fölszedték és piros pünkösdirózsákkal együtt velük a legények kalapját ékesítették, amint ezt egy régi népdal is elmondja. Kifejtettük, hogy az Aranymadár a Lelkiismeret Aranytükrével is

azonosított, de meg kell jegyeznünk, hogy vele kapcsolatban mégis főképp az Istenházak oltárán álló Aranytükrőre gondoltak. Ezek némileg

villához hasonlóan kettéágazó, de különfélekép is kialakított állványocskán állottak. Például a tulajdonképeni magyar törzseknél ez a Csodaszarvas szarvait is ábrázolhatta, hegyein csillagokkal, illetve lehetett igazi szarvából való, de képezthetett cserfából avagy rézből is, szépen stilizálva és sötétkék avagy fekete színűre zománcolva, mivel a Csodaszarvast, mint az Ég jelképét is, ilyen színűnek képzelték és egy hitrege szerint a Napisten a Csodaszarvas hátán, ennek szarvaiban fogódzva, úszik a Mindenség Tengerében. Palóc őstörzseinknél — amelyektől a pelazgok származtak — viszont az állványocská vagy a Zengő Aranynyárfát jelképezte, vagy nőalakot. Malonyay „A magyar nép művészete” című könyvében (III, kötet, 207-211 oldal) bemutat olyan népi állótükröket is, amelyek kerek alakjukat még így is megőrizték, vagyis a hajdani oltári állótükrökre hasonlítanak ma is. De bemutat egyet, amely bár négyszögletes, de amelynek állványa kiképzésében még fölismerhetjük az Aranynyárfa ágait, sőt még az Aranymadár énekét meghallgatni körégyűlött embereket és állatokat is föltünteti, míg a tükör valamikor az Aranymadarat jelképezte. Mindezen indítékokat (motivumokat), habár népünk ma már nem érti, de fönntartja hűségesen az ősi hagyományokat. Hogy azonban ez indítékok még máig is fölismerhetők, ez azt is jelenti, hogy legföljebb vagy 100 évvel ezelött ezeknek a mesékkeli kapcsolatát még tudták.

Nem hagyhatjuk itt el a görög Orfeusz-rege megemlítését.

Orfeusz a hitrege (mythosz) szerint Apollon Napisten fia. A mi mythológiánkból azonban kitűnik, hogy Orfeusz Apollonnak csak mintegy megkészsereződése volt, vagyis a Napistennek egyik megnyilvánulása, illetve, hogy Apollon volt az Égen járó, *nappali* Nap, Orfeusz pedig az *esti* és *éjjeli*, vagyis az Alvilágba alászálló és az Alvilágban járó Nap. De természetesen ezt is csak úgy értjük meg teljesen, ha nem feledjük, hogy ősműveltségünk idejében, amidőn

őseink e regéket megalkották : nappal és nyár, este és ősz, éjszaka és tél még egymással azonosak voltak, vagyis hogy az Északi Sark még hazánk területén volt, habár ugyanekkor itt még enyhe éghajlat volt. Ismeretes, hogy a görög rege szerint is Orfeusz oly gyönyörűen hárfázik, hogy nemcsak az emberek, de az állatok is, vadságukat feledve, megszelidülve, köréje gyűlnek, hogy őt hallgassák. Ma már senki sem érti, hogy a vérengző vadállatok, amelyek megszelidülnek: tehát a gonosz embereket jelképezik, jelentik, akik megjavulnak, ha a Napisten, vagyis a Lelkiismeret szavát (az Aranymadár énekét, a táltos tanítását) meghallgatják. Ez volt tehát őseinknél e hitregeindíték jelképes értelme, amelyet azonban már sem a görögök, sem a rómaiak nem ismertek, nem értettek.

Egy magyar népmesénkben („A király szép leánya”) a Nap beleszeret egy királyleányba (Tündér Ilona), de ezt egy sárkány elragadja az Alvilágba (Euridike elrablása). A Nap keresésére indul, de előbb vörösképű és vörösruhás, öreg, rút koldussá változik, aki rút, vén, sánta gebén lovagol. A koldus azonban oly csodaszépen énekel, hogy a király (az elrablott leány atyja) az ablakhoz megy, látná, ki énekel ily szépen. Látja a Vörös Koldust, amint sánta lován a hóban halad, énekel és énekét tökhéj-kobozán kíséri. Szolgáit küldi, a koldust hívják be, stb. Ez indíték értelme az, hogy ősidőkben lementek előtt, vagyis késő ősszel, a Nap a láthatáron látszott sokáig körülbolyongani. Ismeretes pedig, hogy lementekor a Nap, a levegőrétegek fényirányeltérítése következtében néha eltorzulni látszik, azaz szabályos korongalakját elveszíti, vagyis „rút” lesz. Hogy pedig lementekor a Nap vörös is lesz, ezt akárhányszor láthatjuk.

Koldus szavunk a *kolindál*, *kalindál*, *kalandoz*, *kalézol*, *kólicál* = kószál, jár-kelel, mendegél, bolyong, körben bolyong igéink *kol*, *kal*, *kel* szótövéből származik, ami a hasonló szavak eredetét is megfejt; az árja nyelvekben meglevőket is. Hogypedig ez valóban így van, még jobban bizonyítja azon párhuzam, hogy az olasz-latin *mendico*, *mendicus*, *mendicare* = koldus, koldulni szavaink eredetét meg a mi *mendegél* igénk magyarázza meg. Más párhuzam az is, hogy az olasz nyelv velencei tájszólásában a *remengo* szó jelent egyaránt tönkrejutást, koldussá válást, valamint kószálást, bolyongást is. Például náluk közönséges szitok : „Va remengo!” = Menjél tönkre, vagy légy koldussá. Vagy mondják azt is: „El ze andá a remengo.” Tönkre ment, koldusbotra jutott. De mindami mellett ugyanezen *remengo* szónak még kószálás, bolyongás, vándorlás értelme is van. A szó megfelel az olasz irodalmi nyelv *ramingo* szavának, amelynek azonban csakis bolyongás, kószálás értelme van. Viszont a magyar „koldusbot” kifejezés is azt mutatja, hogy a koldus mindig vándorol, mert a vándorlók szoktak bottal járni, amit másrészt a „vándorbot” kifejezésünk is mutat. Továbbá: a magyar népnek ma is közönséges szólása: „kósa koldus”, mivel a koldusok valóban házról-házra, faluról-falura szoktak járni koldulni. Éspedig, különösen régebben, még énekelve, zenélve is. Mindami hitregékben azzal is összefüggésbe hozatott, hogy amidőn a Sark még Magyarország területén volt, a Nap úgy lementek előtt mint kelte után is, sokáig a láthatáron körben

látszott bolyongani; amiértis az elmondottaknak még igen nagy hitregei háttére is van, de amivel itt nem foglalkozhatunk.

Fontos a szóban levő népmesében az is, hogy itt tehát a naplemente és a gyönyörű éneklés és zenélés közötti egykori összefüggés nyomát is még megtaláljuk. És ime: a hangversenyeket, „zeneestélyeket” ma is este szoktuk tartani.

De kitűnik mindezekből még az is, hogy őseinknél az ős és tél a Nap lementével és az Alvilágbani bolyongásával, a nyár pedig delelőjével (a zenitre érkezésével) volt azonos.

Tudván mi mármost mindezt, világosan értjük azt is, hogy Vajnamöjnen, a finnek egykori nemzeti istensége, vagyis az őszi és téli megnyilvánulásában megjelenő Napistenük, miért képzelgetett őszhajú, őszszakállú öreg embernek (ifjúkori megnyilvánulásai : Lemminkäinen és Kaleva vagy Kalervo) és miért mondatik el, hogy mielőtt csolnakján a tengeren útrakel és az embereket elhagyja (egykori magyar hitrege szerint a Csodaszarvas hátán a Mindenség Tengerén), búcsúzásakor, előveszi hárfáját és énekel oly gyönyörűségesen, hogy nemcsak az emberek, hanem az állatok is köréje gyűlnek őt hallgatniok. A mi Vörös Koldusunk, Vajnamöjnen és Orfeusz tehát egymással azonosak és a lemenő Napot jelentik. A gyönyörű ének alatt pedig az öregén búcsúzó Napisten tanácsait, oktatását, más szóval: törvényeit, kell értenünk, de amelyek ősidőkben szebbnél-szebb verses énekekbe, regékbe, példabeszédekbe is voltak foglalva. Ilyenek maradványa a finn Kalevala némely éneke is. Amely regéket az öreg regős tehát énekelve és zenélve mondott el.

Miután mindezeket megtudtuk, megértjük nemcsak az Orfeusz-hitregét, de a Mózes-hitregét is, vagyis azonnal észre kell vegyük Mózesnek a fönti hitregei személyekkel, azaz őseink Napistenéveli azonosságát. Mózes is fölmege magasra, a hegyre (a Nap a zenitre), hogy a Nagy Égisten törvényeit fogadja, ugyanúgy mint ahogy vogul rokonaink regéjében a Napisten fölmege atyja, Numitorem Égistennek az Ég legmagasabbján levő lakába (a zenitre), hogy ott annak tanácsait, oktatását kikérje, amelyek szerint azután az emberek világa fölött intézkedjen, amelyek szerint az emberek életét igazgassa. Vagyis világosan látjuk ennek a Mózes törvényhozásával az azonosságát. Mózes is erőteljes férfikorában, vagyis élete *delelőjén* megy föl a Színai hegyre (a Nap az Ég delelőjére), ahol törvényeit Isten személyesen adja át neki, és ő is öreg korában, mielőtt az emberektől elbúcsúzna, közli velük „Második Törvényét” (Deuteronomio), vagyis az utolsót, halála előtt (a naplemente) és pedig versekben, hangosan *énekelve*. (Eszünkbe juttatja ez a halál előtti szép „hattyúdalt” is.) Be kell tehát látnunk, hogy Mózes nem történelmi személy, hanem csak a mi Napistenünk késői és elváltoztatott másolata, akinek a legföljebb néhány ezer évvel ezelőtt a zsidó papok által összeállított törvényeket tulajdonították.

Őseink táltosai, amidőn az áldozókertbeli Szent Fa villás ágából, illetve a kert avagy istenház szószékéről a néphez beszéltek (a mai „prédikálás” eredete), aranyos vagy aranyhárga palástot vettek

magukra, hogy a tanító Napistent, illetve a Világ Szépenszóló Aranymadarát ezáltal jelképezzék. De lehetett a palást piros is, ami meg a naplementét, a Tűzmadarat illetve a Vörös Koldust jelentette. Az Aranymadarat jelentő sárga palást fejt meg azt is, hogy Buddhát, azaz a nagy tanítót, a buddhisták ma is aranszínű palástban ábrázolják, de annélkül, hogy ennek igazi értelmét is tudnák, és hogy a buddhista papok máig is sárga palástban járnak. A buddhizmus pedig, tudjuk, az észak-indiai hindoszkhita népektől indult ki, azaz tehát nem a hinduktól, hanem turániaktól, amiértis hagyományait ősnépeinktől származottaknak tekinthetjük. Meg kell még említenünk a bánatszallagokat is, amelyeket a Szent Fákra volt szokás akasztani. Erdélyben ma is vannak a nép által szentnek tekintett fák, amelyek törzse villájában szentkép avagy szobrocska van, ma természetesen keresztény. Az ilyen fák ágairól néha szallagokat, kendőket, néha selyemből valókat, tehát meglehetősen értékűeket, valamint egyes ruhaneműeket is látunk függeni. A nép ugyanis némely helyen azt hiszi, hogy bizonyos, nem túlságosan nagy bűnöket, különösen a haszonlesésből elkövetetteket, de paráznaságokat is, ilyen holminak a Fára akasztásával, azaz tehát fölládozásával, megválthatni. Ezeket, mielőtt odaakasztanák, össze-vissza lyukgatják, hogy ezek így értéktelenné válva, senki el ne lopja. Régen ez természetesen fölösleges volt, mivel senki elvenni úgysem merészelt volna, mert hiszen ezáltal annak bűnét és büntetését vonta volna magára, aki a tárgyat fölakasztva, attól szabadult. Sőt a mai babona szerint, amint hallottam, a fölakasztott dolgokat még érinteni sem jó, mert már ebből is baj ragadhat az emberre.

Ósvallásunk idejében az Istenházakban venni lehetett különböző színű és árú szallagokat, amelyeket, az elkövetett bűnt ráírva, ennek megváltásául a Fára kellett akasztani, akár Szent Kertekben álló igazi fa volt az, akár Istenházban álló mesterséges fa. Az írásokat senkinek sem volt szabad elolvasnia, habár úgysem lehetett tudni, melyiket ki írta, de olvasta az öregebb táltos — bár, hogy melyiket ki írta, tudni ő sem kívánta —, és felelt is rajta, hogy az áldozat az elkövetett bűnért kevés, elég avagy sok-e. Ha kevés volt, az illetőnek még aranylevelet avagy aranyleveleket kellett a Fára akasztania, ha sok volt, aranylevelet vagy leveleket vehetett le a Fáról. Az így is egybegyűlő arany vagy az Istenház javára fordítottatott, vagypedig aranylevelekként a Fára akasztatott, valamint ínséges esztendőben a törzs megsegítésére használtatott. Az áldozat, illetve az adott érték természetesen vagy ugyanannyi vagy több kellett legyen, mint amennyi az elkövetett rossz cselekedet haszna volt. E szokás régiebb alakja az volt, hogy az illető (úgy mint a szokás mai, visszafejlődött alakjában) egyszerűen a maga belátása szerint akasztott föl valamit a Fára. Legrégebben az említett bánatszallagok csak nyírfakéregből vágottak voltak.

Látjuk az elmondottakból, hogy ez kellett legyen a mai gyónás és bűnmegváltás (penitentia) ősalakja.

Állattenyésztő törzseinknél, amelyeknél az állatáldozatok jöttek mindinkább szokásba (de ami a földművelő magyar és szemere

törzseknél nem történt meg), ebből kifolyólag azután azon szokás is kifejlődött, hogy elkövetett bűnök megváltásáért állatokat áldoztak föl. Ami viszont újabb, vérengző és gonosz indulatú népeknél emberáldozatok bemutatásává is fajult el. Mégpedig gyakran úgy is, hogy a bűnös a maga bűne és büntetése alól úgy akart kibújni, hogy az istenségnek engesztelésül már nem csak állatot, hanem embert, gyakran szűzleányt, gyermeket, gyermekeket, esetleg a saját elsőszülöttét is, áldozták föl, amely ártatlan áldozatokat haláluk előtt még meg is kínoztak. Ilyen eszejárása azonban csak vérengző, kegyetlen természetű népeknek, egyéneknek lehetett, amelyek, akik istenségüket is magukhoz hasonló vérszomjasnak képzeltek, amely istenségnek végtére tehát mindegy, hogy ki áldoztatik neki föl, a bűnös-e vagy helyette másvalaki. Neki a fontos csak az, hogy vért láthasson, illetve hogy neki engesztelésül ember kínoztasson és ölessen meg. Amely föláldozott személy, ha ártatlan, akkor úgy az áldozó mint ennek észjárása szerint, az istenség szemében is, még sokkal értékesebb volt.

A nép bűneiért föláldozott ártatlan bárányt, bakot, a „bűnbakot” a Bibliában is megtaláljuk. Mivel pedig ősnépeinknél a föláldozott állatok legértékesebb része azok bőre, szőrméje volt, íghát ezek egyrészét avagy az egészet akasztották a Szent Berkek, Szent Kertek Szent Fájára. Különösen a vadászatból élő törzsek aggattak föl értékesebbnél értékesebb szőrméket is. De természetesen mindezt nem csupán bánatból, hanem az istenség tiszteletére valamint ezek kegyei megnyerése érdekében is. Csakhogy mindez késői szellemi és erkölcsi hanyatlás következménye. A bőroket és szőrméket aztán, későbbi időkben, hogy el ne lopassanak, őriztetni is kellett, fegyveres emberekkel, ebekkel avagy a Szent Kertbe elzárt fenevadakkal. A bőroök összelyukgatása, ami rokonnépeinknél napjainkig is szokásban volt, még későbbi időkben jött szokásba, mivel ez kényelmesebb volt, az őriztetés pedig nem is volt mindig lehetséges. Népmeséink ezernyi változatban tartják fenn az ezüst- vagy aranylevelű, vagy aranyalmát termő fák meglopása és őriztetése emlékezetét, sőt van e meseindítékunknak olyan változata is, amely szerint selyemfűvön aranybúzáat termő mező őriztetéséről van szó, amely utóbbi változat a gabonatermelő szemere és szarmata törzseinktől származik. De föl kell itt említenem a görögöknél is fennmaradt Aranygyapjú-mondát is, amely Aranygyapjú (értsed: aranyszőrű kos bőre) egy király kertjében fára volt akasztva és sárkány őrizte, de mégis ellopták. E mondaindíték így már teljesen okszerűtlen, mert hiszen ha ezen aranyszőrme oly becses volt, hogy sárkány által kellett őriztetni, akkor hát miért akasztották volna kertben fára, holott jól elzárt épületben sokkal biztosabb helyen lett volna! Íme tehát ez is olyan dolog, amelynek megfejtése csak ősműveltségünket ismerve lehetséges, vagyis ez is egy adattal több, amely azt bizonyítja, hogy a későbbi népek ősrégéinket átvették ugyan, de azok eredeti értelmét már nem tudták. A mai Oroszország területén élő rokonnépünkönél fennmaradott napjainkig azon szokás, hogy a keresztény papság által üldözött istenségeiknek titokban áldozott állatok bőrét a ma már rejtett és

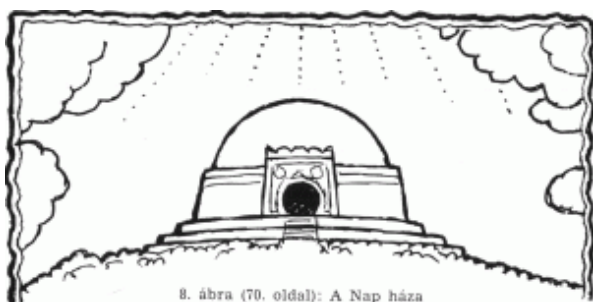
titkolt erdei áldozóhelyeiken ugyan, de még mindig úgy mint régen, fára akasztják. Mivel azonban a bőroket itt tolvajok ellen őriztetni nem lehetséges, ezeket összelyuggatással teszik értéktelenné. (Lássad: Krohn Gyula finn tudós: „A finn-ugor népek pogány istentisztelete”. Budapest. 1908. 72-73. oldal.)

Hamármost az említett ősi gyónásmódot, amely első pillanatra babonásnak tetszik, elemezzük, akkor a következő megállapításokat kell tennünk: Igaz ugyan, hogy a haszonhajhászásból, kapzsiságból avagy fősvénységből elkövetett bűn leghelyesebb jóvátevése az, ha a károsított kárát megtérítjük — amit a táltosok bizonyára tanítottak is —, de ez nem mindig lehetséges (és nem is kizárólag csak ilyen bűnöket lehetett a fára akasztott tárggyal vagy bánatszallaggal jóvátenni). Ha például a károsult olyan valaki volt, aki holléte már nem ismeretes avagy esetleg már meg is halt, akkor személyes kártalanítása már nem lehetséges. Hapedig tekintetbe vesszük, hogy a bánatadomány értéke egyenlő vagy nagyobb kellett legyen mint a bűnös úton szerzett haszon, akkor ezáltal is a bűn már ki van egyenlítve, mert az áldozat az illetőtől ugyanannyi vagy több önfeláldozást, önzetlenséget követelt meg, mint amennyi önzés volt az elkövetett hibában. Viszont az ilyen büntetés mindenesetre hatásosabb, mint a más vallások szerinti, amelyek a büntetést a halál utánra odázzák el, de egyszersmind igazságosabb is, mint az elkövetett bűnökért örökkévaló, pokolbeli rettentő kínokra kárhoztatni, ami hiszen az elkövetett bűnhöz képest is lehetetlenül kegyetlen büntetés volna. Csakhogy itt ismét a későbbi, már kegyetlen indulatú népek eszejárása nyilvánul meg. Másrészt azon fölfogás is, amely szerint ha valaki a fára akasztott áldozati tárgyat ellopja, ezzel annak bűnét és büntetését veszi magára, aki ezektől a tárgy fölakasztásával szabadult, ez szintén csak babonának látszó vagy babonássá lett fölfogás, de teljesen logikus. Hiszen ha a föláldozott és most ellopott tárgy értéke megfelelt az elkövetett bűn hasznának avagy súlyos voltának, akkor aki azt ellopja : ugyanolyan bűnt követ el és ugyanolyan büntetést érdemel, mint aki a tárgyat áldozta. Ősvallásunk fölfogása szerint pedig a Nagy Isten, vagyis a Nagy Törvény vagy a Természet Örök Törvénye, tökéletesen és csalhatatlanul igazságos, de sem nem bosszúálló, sem nem engedékeny; büntetést, jutalmat hajszálnyira pontosan a bűn avagy az érdem szerint mér ki. Észre kell tehát vennünk, hogy ebben őseink eszejárása a mai természettudományi fölfogással egyezik, amely szerint minden jó és minden rossz törvényszerűen, illetve a természeti törvényeknek megfelelően hajszálnyira ugyanannyi emelkedést vagy süllyedést kell okozzon, mint amennyi érdeme vagy súlya volt a cselekedetnek, vagyis hogy mindez egyszerűen a pozitívum és negatívum törvényein alapszik. Nem bocsájtkozhatunk itt ezekfölötti bölcsészeti fejtegetésekbe, csak megemlítjük, hogy habár ezekkel szemben áll a Hegel-Nietzsche-féle tanítás, amely szerint rossz cselekedet nem is létezik, de kijelenthetjük, hogy ez csak természetellenes és beteges önzés termelte szofizma, valamint hogy

tulajdonképpen azt jelenti, hogy az illetők maguk nem tudták a jót és rosszat megkülönböztetni.

Népmeséink, hagyományaink nemcsak a naptemplomokról, hanem emlékeznek „a Nap házára” is, azaz tehát naptemplomról is, amelyet részletesen le is írnak: A ház maga gömbölyű, „olyan mint a kenyérsütő kemence (tehát kupolás) s ajtaja is kerek nyílású.” Elmondatik, hogy a Nap házában van a Nap tükréje, mosdóvize és törölközője, ahol van egy jószájos asszony is, a Nap édesanyja, aki az érkező gyermekeket (értsd: az embereket, a magyarokat) szeretettel fogadja, megmosdatja, megtörölgeti, amiután ezek az Áldott Nap aranytükrébe nézhetnek, amitől „százszorta szebbek lesznek.” Ami a lelkiismeretkultusz azon szertartása emléke, amely szerint a lelki megtisztulást jelképező mosdást, törölközést és tükörbenézést a Nap temploma előtt és ebben kellett bizonyos ünnepek alkalmával végezni. A legtöbb mesénkben az mondatik, hogy az említett nő a Nap édesanyja, de van olyan is, amelyben szép leányról van szó, akiről az mondva, hogy a Nap leánya s hogy Hajnal a neve. Amiből következik, hogy valamikor a Nap templomában két papnő volt, egy idősebb és egy szűzleány. Hogy a hajnal költőileg a Nap leányának fogható föl, ez eléggé érthető. Benedek Elek magyar népmesegyűjtésében, a „Nádszállkisasszony” című mesében az mondva el, hogy a Nap háza pitvarában (előcsarnokában) Hajnal a mesehős hajába (őseink régen hosszúhaját viseltek, amelyet fonatokba is fontak volt) napsugarakat fon, és azt mondja neki, hogy most már mehet a Sötétség Országába, Nádszállkisasszony keresésére, mert ezek ott neki világítandának. Ez tehát azt mutatja, hogy a Nap házában szereplő nő a híveket nemcsak megmosdatta, törölgette, hanem hajukat is megfésülte volt.

A Nap anyja a Tejút, amelyet néha fehér szarvasünnel is jelképeztek, avagy némely őstörzsünkénél tehénnel is (hagyományaink Mennyei Nagy Boldogasszonya, vagyis az Ősanyag Istennője, aki azonos volt a görög-római mythologia Hera-Juno-jával), vagyis aki az emberiség nagyanyja is, akiről meséink még azt is elmondják, hogy van egy szolgáló leánykája, aki házi teendőjében neki segít, de aki szerintem eredetileg azonos volt az említett Hajnallal.

8. ábra (70. oldal): A Nap háza

Összegyűjtött adataim szerint a Nap házáat az eme rajzomon (8. ábra) feltüntetett alakúra rekonstruálom, amely alak megfelel az ősi földművelő népek lakai alakjának is, amilyen lakokat számos kezdetleges nép ma is épít és amilyenek a tulajdonképeni

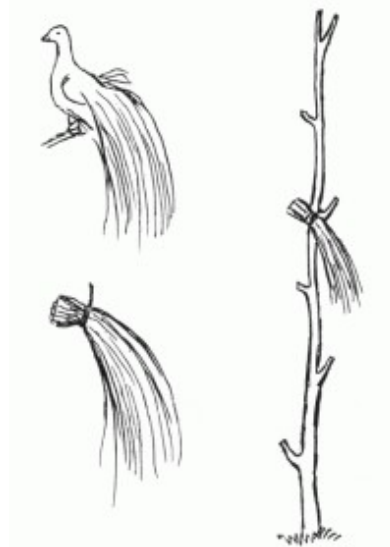
magyar törzsek őslakai is voltak, azaz tehát félgömbalakúak. Az ilyen naptemplomokat természetes avagy földhányt domb tetejére építették, amely dombot magyal (más nevén: magyola) vagy pedig egres-bokrokkal ültettek tele. Hogy miért éppen ezekkel, itt nem

fejtegethetem, csak annyit említek mégis meg, hogy e bokrok tuskések, viráguk fehér, bogyóik pirosak illetve sárgák illetve kissé pirosasak. Lent, a domb lába körül kert is lehetett, gyümölcsfákkal és gyöngyvirággal. A gömbölyű alakú és többmagú gyümölcsök és bogyók Tündér Ilonáé voltak, az egymagúak pedig, amilyen a meggy is, Magyar Napistenéi, különösen pedig ha virágaik fehérek, leveleik zöldek, terméseik pirosak voltak — ami így van úgy a meggyénél, mint a gyöngyvirágnál — és ezek voltak a magyar törzsek vallásos szent színei is.

A templom hupolaga tetején volt a kerek nyílás, az óg. Kívülről e napházak hupolaga aranyozott volt és így magát a Napot is jelképezte, de ugyanez belülről az Ég boltozatát is, az ág pedig a Delelőt (zenitet). A hitregék szerint az Ég tetején is nyílás van, amelyen át a Nagy Égisten lenézhet a Földre és amely nyíláson át a Napisten minden nyár derekán Aranymadár képében, más hitregék szerint arany-vadlúd avagy arany-sas képében, száll föl atyjához, ennek tanácsait kikérnie, amelyek szerint az emberek világa fölött uralkodjon. Ellenben például a palócok meséi (egykori hitregéi) szerint vagy vadlúd, de vagy szép, aranyhajú ifjú képében kapaszkodik föl a Világ Égigérő Pálmája (jegenyéje) legfölső, az Égbe érő ágain a Nagy Istenhez. Mikor elindul: tavasz van, nyár mire fölérkezik és ősz, tél, mire visszatér. Egyik vogul hitrege szerint a a Napisten evetke képében kapaszkodik így föl a fán Numitorem Nagy Istenhez. Mind amik régen csak költői, jelképes regék voltak, amiért is szabadon alakíttatathattak így is, amúgy is. Valóban: a Sarkokon a Nap keringő sas röpdüléséhez hasonlóan, kacskaringó vonalban emelkedik föl a Delelőig, ahol egy ideig egyhelyben maradni látszik, majd ugyanúgy karingózik ismét lefelé. Ezen égbeérő jegenyefa emlékét (habár ez nem is mindig képzelgetett jegenyének) keleti rokonnépeink ősvallása papjai (sámánjai) bizonyos szertartásaiban ma is föltaláljuk még. Ezek ugyanis ma is óggal bíró kunyhóban, éjjel megtartott titokzatos összejövetelek alkalmával, középen, fiatal fa törzséből készült ágast állítanak föl és azután dobszóval és tánccal magukat rémületbe (trance-ba, azaz önkívületi állapotba) hozva, ennek ágcsontjain vagy fokain, fölmásznak, úgy hogy fejük avagy egész testük is fönt kiér a szabadba. Ezt azért teszik, hogy a hozzájuk fordult és lent a kunyhóban ülő hallgatóságuk által tett kérdésekre az Istentől választ kapjanak, amit azután, lejőve, velük közölnek. Sőt van olyan fölfogás is, amely szerint ilyenkor a varázslópap lelke lúd, vadlúd képében az ógon át föl is száll az Égbe, az istenségekhez és a választ onnan hozza, ugyanúgy tehát mint ahogy a rege szerint a Napisten száll föl a Nagy Istenhez tanácsokért. A sámán fölmászása közben énekelni is szokott és amint a hágcsó fokain, amelyek száma rendszeren hét, fölmege, mondja, hogy hányadik Égben jár. Szerintük ugyanis, egymásfölött hét égboltozat van. Végül fölérkezik a hetedik Égbe, az Égisten elé. Mi több, a hágcsó tetején, az elszálló ludat jelképező, madárképet is látunk, fából faragottat, de amely kétségtelenül a mi Aranymadarunkkal is azonosítandó. (Másutt kimutattam, hogy például palóc őstörzseinknél lúd, kőrös

őstörzseinknél sas, pannon őstörzseinknél pedig az Aranymadár, szerepelt.)

Mindennél azonban még meglepőbb adat az, hogy alföldi magyarságunknál ma is szokásban van gulyásainknál a *golyafa*, *állófa*, *őrfa*, *címerfa* vagy *messelátó* neveken nevezett, fiatal jegenyéből készülő fa, amelyet azon helyen állítanak föl, ahol a gulya hálópályája, illetve megállapodási helye van, vagyis a számadó (a gulyások főnöke) kunyhója s cserény vagy enyhely is áll (9. ábra). E fa tehát rendesen fiatal jegenye törzséből készül, hét villája van, vagyis ágai úgy vannak lecsontkítva, hogy ezek hágcsofókat (villákat) képeznek, amelyeken, mint hágcson, fölmászhatsz. (Egy ilyen fa fényképét lássad az „Új idők” című lap, Budapest, 1929. júliusi száma címlapján, a rá fölhágott számadóval és fönt a szalmacsóvával, amely utóbbi az Aranymadarat is jelképezte.) A fa célja egyrészt az, hogy a számadó a maga legeltető legényeit (gulyásait) bármikor szemmel tarthassa, akik mivel a gulyát lóháton terelgetik, néha, a legelőviszonyok szerint, igen messzire el kell távozzanak, illetve hogy a gulyás-számadó bármikor a gulya merrejárta felől meggyőződhesse. Másrészt célja az is, hogy viszont a gulyások is mindig lássák, merre a hely, ahová estére megtérniök kell. Ez az egyenletes, egyéb igazodhatási pontokat alig mutató alföldi síkságon így szükséges is, illetve régen szükséges is volt. Miután azonban a vékony fatörzs (vastagabbnak, nagyobb súlya miatt, helyváltoztatásokkor szállítása bajos volna) messziről nem jól látszik, ezért rá nagy szalmacsóvát akasztanak föl. Ezzel pedig, aszerint hogy milyen magasra akasztják, és hogyan csóválják, a számadó a maga legényeinek jelzéseket is ad, például ha a gulyának bármely okból való azonnali vagy alkonyati visszatérését rendeli el. Ezen ősi golyafákból fejlődtek a különböző jelező póznák, valamint a haditáborok fejedelmi vagy parancsnoki sátora elé állított tábori zászlók, és pedig úgy hogy a csóvából fejlődött a lobogó. Tudjuk, hogy számos keleti népnél lobogó helyett ma is lófarkat használtak, amely a csóvához jobban hasonlít. Ennek neve a mongol és török népeknél *boncsok* volt, amely szónak megfelel a magyar *boncs*, ahogy népünk a szalmacsóvát szintén nevezi, de nevezi így a szőrből való bojtot, valamint a rojtféléket is. (Ballagi: A magyar nyelv szótára.)

9. ábra (71. oldal): Gólyafa (állófa, őrfá, cimerfa)

Márpedig ezen szalmacsóva úgy aransárga színével, mint alakjával meglepően hasonlít a sárga paradicsommadárra, vagyis tehát a mondabeli Aranymadárra is. Márpedig a mesék, mondák keletkezése helyét a logika szerint azon népeknél kell keresnünk, amelyeknél olyan szokások élnek, amelyek az illető mese- vagy regeindíték kialakulását okozhatták. Íme pedig nálunk és rokonnépeinknél láttunk olyan, napjainkig is élő szokásokat, amelyek úgy a Világ Szépen szóló Aranymadara regeindítékának mint a Világ Zengő Aranynyárfájáéának a gyakorlati élet szokásaiból keletkezése alapjául szolgálhattak.

Az említett *óg* szóból (kún kiejtéssel *ók*), amely régi nyelvünkben és mai tájszólásokban *luk* jelentéssel bír, származnak az árja *oculus*, *occhio*, *Auge*, *oko* = szem szavak. De amelyeknek *luk* mellékjelentése is van. Ugyane szó régibb nyelvünkben *ugy*, *ügy*, *igi*, *ige* alakokban szintén élt és különböző kiejtések szerint *szem*, *luk*, *ablak* és Csillag jelentései voltak. Ez összavunkból származott a szláv *okno* = ablak szó is, mivel az ősi kunyhóknak a tetejükön levő egyetlen ablakuk volt, amelyen át, ha ajtajuk csukva volt, kaptak világosságot és levegőt és amelyen át távozott a füst. Ugyane szóból származik az *akna* szavunk is, amelynek eredeti értelme még szintén csak *luk* volt, de később a bányászoknál bányaureg értelmet is kapott, csak hogy még mindig csak függőlegesen a mélybe ment, míg a vízszinteset *tárna* néven nevezték, a *tárni*, *feltárni*, *kitárni* igénkből származólag. Régen úgy nálunk mint rokonnépeinknél is, téli tartózkodásra olyan földbevéjt lakokat (*lak* szavunk eredeti értelme is *luk* és *barlang* volt) is ástak, amelyek belseje kerek üreg volt és ennek is csak tetején volt egyetlen nyílása, amely tehát be- és kijáratul is szolgált és amely lakokba létrával, azaz hágcsóval, vagyis fiatal fa törzse segítségével, amelynek ágait rövidre csonkították le, lehetett lemenni illetve abból följönni, kijönni. E fatörzset aztán jelképesen szintén azonosították a mesebeli Világfával, amelynek legfölső ágai az égboltozat ógján át az Égbe érnek. Ilyen téli lakokat szibériai rokonnépeink ma is készítenek. A

meleget igen jól tartják, közepükön ég a tűz és viharok, szelek ellen biztos menedéket nyújtanak, míg eső és víz ellen kúpalakú fődéllel is védhető, amelyet ógjuk fölé tesznek, de különben is mindig emelkedettebb helyre készülnek, amely a kihordott hamu miatt még folyton emelkedik is.

Őseink szimbolikája szerint a Nagy Égistent szokták volt homloka közepén egy kerek szemmel is ábrázolni, amely egyetlen szem azután jelképesen épen az óggal hozatott összefüggésben, illetve az Ég képzelt ógjával is, amelyen át a Nagy Isten a Földet látja, minden a Földön történőt lát, valamint az emberek laka ógján át hozzájuk is belát. Így ő mindent látva és tehát mindent tudva, tévedhetlen igazságossággal intézi az emberek, általuk megérdemelt, sorsát. Ezért nevezték őt Nagy Törvénynek is, mert ő volt a Természet örök nagy és egyetlen Törvényének megszemélyesítése, aki tökéletes igazsággal tartja fenn a világot.

Innen van az is, hogy némely nép a főistent *Odin, Odan*, valamint *Ig* néven is nevezte (amely *Odin, Odan* névnek a német *Wotan* csak vé-sített elrontása). Amely név, illetve szó, ősnyelvünkben *egy, egyetlen* értelemmel bírt, mint ahogy nyelvünk mai *gy* hangja helyett gyakran még *d* állott; nem is nagyon régen. Így a szláv nyelvekben is fönmaradott : *odin, agyin, edan, eden*, jé-sítetten *jedan, jeden* = egy. Úgyszintén régi nyelvünkben egy szavunk még *ig*-nek is hangozott. Említettem már őseink azon fölfogását, hogy az Égisten a létező Mindenség egyetlen egységbe való bölcsészeti egyesítése és megszemélyesítése. De ezen egyetlen, emberi ésszel föl nem fogható, titokzatos ősokot nevezték tehát *Ok*-nak is, mivel ő a létező Mindenség eredetének, létének és életének oka. És íme : az *ok* és *óg* avagy *ók* szavaink azonossága eléggé meglepő. Annál inkább pedig, hogy ennek az árja nyelvekben a szem jelentéssel is fönmaradott *oculus, oko* szavak is megfelelnek.

Ezen egy szem jelkép, amely tehát a mindenlátó Nagy Isten, az Egyisten jelképe volt, ment át a kereszténység jelképei közé is, de ott már nincsen az élettől is oly szerves összefüggésben, mint nálunk, az ősi lakok ógja révén. E jelkép eszméje, valamint minden természeti erő és minden létező egyetlen ős-okra való visszavezetése eszméje és ennek öreg férfialakkali megszemélyesítése is tehát a mi őseink mythológiájából és vallásbölcseletéből származik. Ezt pedig az elmondottakon kívül nem csak az bizonyítja, hogy ősvallásunk főistenét, valamint finn rokonainkét is, *Ukko* néven is nevezték, hanem főképen az, hogy a magyar nyelvben minden, ami ez eszmével összefügg: hangtanilag azonos szóval nevezve meg, de ami csakis a magyarban van így :

Ukko = a főistenség neve,
ók, óg = tájszólásokban kerek luk (az óg),
ugy, ügy = régi nyelvünkben: szem és Csillag,
Ég = coelum,
egy, régen ig = unus,
ig, ige = régi nyelvünkben: egy és szem,
ük, uk = régibb nyelvünkben: ős, ősapa,

agg = öreg,
egész = integer, integrum és minden,
egyetlen = unicus.

Állításainkat az is megerősíti, hogy Justinus (L.II.c.1.) Trogus Pompeiust idézve, mondja, hogy a szkíták a világ legrégebbi népe, hogy régebbi az egyiptomiaknál is, amit maguk az egyiptomiak is elismertek, és hogy a szkíták ősrégi időkben egész Európa, Ázsia és Afrika fölött uralkodtak.

Szerintem is volt tehát az emberiség történelmében egy kor, amelyben a mi fajunk a más, nálánál sokkal fejletlenebb fajokkal szemben óriási szellemi fölényben lévén, nem csak egész Földünkön mindenfelé telepeket, gyarmatokat alapított, de az ottani népek tőle a műveltséget és nyelvet vagy egészen, vagy csak féligmeddig átvették. Hasonló jelenség volt ez tehát, mint amelyet ma az angolok idéznek elő azáltal, hogy alacsony fokú álló fajok, egész népek is, nemcsak az angolok egész műveltségét, vallását, de saját nyelvüket feledve, az angol nyelvet is elfogadják. (Új-Zéland, Ausztrália, Észak-Amerika rézbőrűi és szerecsenei.) Ugyanígy vette át Közép- és Dél-Amerika több bennszülött népe a spanyolok műveltségét, vallását, nyelvét.

Igen számos olyan néprajzi és nyelvi bizonyíték van, amely azt mutatja, hogy ősrégi időkben sok, fajilag velünk nem rokon nép a mi őseink műveltségét és nyelvét vette át, habár ezeket sokszor erősen át is alakította, valamint le is rontotta.

Némely népmesénkben a Nap házának pitvara is említetik, amely utóbbi a fejlettebb templomalakoknál lehetett meg. Ez a római Pantheon juttatja eszünkbe, amelynek egyetlen ablaka szintén a nagy kupola tetején levő kerek, befödetlen óg. E titokzatos épület (ma keresztény templommá alakítva) a tudósok előtt is művészettörténeti talány. Sokan ősrégi épületnek tartják, amely épületalakot a rómaiak valamely itáliai ősnéptől örökölhették. Népünk tökéletesen ilyen alapalakú kunyhókat ma is készít, amelyek a hatalmas nagyságú Pantheontól csak méreteiben és építőanyagukban különböznek, amennyiben a Pantheon kőből épült, kunyhóink pedig karókból és szalmából.

A bejáratnál szemben állhatott az oltár, illetve ezen az Aranytükör vagypedig az istenség szobra, bálványa. Kunyhóinkban is mindig itt van a főhely, vagyis a tulajdonos helye.

Azt hiszem, a nagyobb istenházak hupolagán néha az ógon kívül még kis lukak is voltak, amelyek a Csillagokat jelképezték. E lukak üveggel avagy átlátszó csillámpalával lehettek fődve. Ilyen lukakat, óg nélkül, látunk ugyanis a budapesti Rudasfürdő melegvízmedencéje fölötti hupolagán, amely fürdőt még a törökök építették. E lukak különböző színű üveggel zárják el és mivel a helyiség sehonnan máshonnan világosságot nem kap, csak ezen lukakon át, ezek sokszínű fénye a félhomályban, az alattuk levő nagy fürdőmedence vizében tükröződve, gyönyörű fényhatást hoznak létre, ami költői szépségét és titokzatosságát még emeli a meleg víz fölszálló párája s

azon tudat, hogy a Föld mélyéből föltörő források természetes hővize van a medencébe vezetve.

A hupolagok ezen, a Csillagokat jelképező lukai eszméjét a kunyhók szalmateteje esetleges kis résein át beszűrődő világosság hozta létre és innen származott ősnyelvünkben a luk és Csillag egymással összehozása. Aminek pedig a *luk, lik, lék* szavainknak az árja nyelvekben is meglévő *Loch, Lucke, Leck* lukat jelentő és *lux, lük, Licht* világosságot jelentő szavak is tökéletes párhuzamot képeznek, de természetesen minde szavak az ógra is vonatkoztak, amely szintén kerek és világosságot adó luk. Ősnyelvünk szómegfordíthatási nyelvtörvényéről itt nem bocsátkozhatom fejtegetésekbe, hanem röviden csak annyit említek meg, hogy ezen *luk, lek, loh* őszavaink megfordítása vagyis *kul, kel, hol*, ősnyelvünkben kört, kerekiséget is jelentettek, valamint hogy e szavak a *kör, kerek, karika* stb. *k-r* alakú szavainknak csak lágyult *l* hangos kiejtésű megfelelői. Az óg vagy ók pedig kerek luk volt. Azt itt is csak megemlíthetem, nem fejtegethetem, hogy mindegyik őstörzsünknek (magyarok, kunok, jászok, székelyek stb.) volt saját kultusz-szócsoportja és hogy az itt most fölhozott szavak kőrös vagy kurus nevű őstörzsünk kultuszszócsoportjából származnak, amely a *k, b, g, gy* és az *r, l* mássalhangzókkal képezett volt.

Nem kezdek itt bővebb magyarázatot azon ellentét jelképes értelmé felől sem, amely az egyetlen nagy óg és az óg nélküli, de számos kis lukkal bíró hupolagok között valamikor volt, csak megemlítem itt is, hogy őseink szimbolikájában az egység mindig hímséget, a számosság nőiséget jelentett, és hogy például a szemere törzsek, (amelyektől a szumerek, samaraiak, samniták is származtak) nőelviéek voltak és anyajogi (matriarchalis) társadalomban éltek, míg a magyarok és kunok hímelviéek voltak és atyjogi (patriarchalis) társadalmuk volt, és hogy ezen hímelviúség és nőelviúség körülbelül megfelelt a mai animizmusnak és materializmusnak, mivel a hímelviéek az ősz Okot az erőnyben, a nőelviéek ellenben ezt az anyagban látták.

Újabb időkbéli istenházak azonban lehettek már négyszögletesek is, olyanok amilyenek a magyar nép mai házai. Ilyen alakú és népünk mai jellegzetes házára úgy külsőleg mint belső beosztásával is föltűnően hasonlító a Nap temploma Mukdenben (Mandzsúria).

Gyakran azonban, miként rokonnépeinknél, a Napisten bálványa nem volt az istenházban egyedül, hanem nejével, a Földistennővel vagy pedig nővérével, a Holdistennővel együtt. Tudjuk azonban, hogy e két nőistenség egyazon nőistenségnek csak két különböző megnyilvánulása, akik viszont anyjukként fölfogott nagy Nőiség-Istennővel, azaz az Ősanyag Istennőjével (a Tejút) is azonosultak.

A rokonnépeinknél járt utazók közül többen említik is, hogy a pogány osztjákoknál és voguloknál néha csak egy, néha kettő vagy több bálvány is van egymás mellett. Véleményem szerint tehát a különböző istenházakban nálunk is a következő istenségek bálványai fordulhattak elő a leggyakrabban :

1. A Nagy Égisten. (Jupiter, Zeusz.)
2. Az Ósanyag Istennője vagyis a Nagy Boldogasszony. (Juno, Hera.)
3. A Napisten, mint a Naptól származó erőny alkotó hatalma, azaz Magyar vagy Magor Napisten. (Heliosz, Apollon, Heraklesz.)
4. Hunor avagy Hadúr, azaz Magyar ikertestvére, vagyis a Napból származó erőny romboló hatalma. (Mars, Aresz.)
5. Ilona Földistennő, Életanya, Magyar Napisten neje. (Venus, Tellus, Géa.)
6. Temise, Ilona ikertestvére, Hold és Vízistennő (a besenyőknél: Besenyő, Vizenyő, Vízanyó), vagyis Diana, Artemisz, Galatea, Tetisz.

Voltak ezenkívül ugyanez istenségeknek még számos megnyilvánulásai is, amilyenek például a már említett Vörös Koldus és Libéd. Előbbi az ősz, utóbbi a tavasz és a szerelem istensége. (Amor, Erosz.)

Mindezen istenségek együttvéve (az említett számos bálvány egymás mellett) ismét a rómaiak Pantheonját, „mint minden Isten” templomát juttatja eszünkbe, de amely *minden* alatt tulajdonképpen Mindenséget, tehát egyetlen nagy *Egészet* is érthetni.

Érdekes dologként fölemlíthetjük, hogy az Örök Nagy Istenasszony (az anyag, a Tejút), azaz a Nagy-Boldogasszony tisztelete, a Mária-kultusztól teljesen külön, Szeged környéke népénél, bár elkeresztényesített alakban, de ma is él, a papság minden ezirányú erőfeszítése dacára, hogy az ilyen „tévedéseket” kiküszöbölje. Itten ugyanis, a hivatalos kereszténység fölfogása ellenére, a Nagy-Boldogasszony alatt nem Máriát, hanem Mária anyját, Szent Annát értik, őt öreg nőnek képzelve, ellentétben a szépnek és fiatalnak képzelt Boldog-Asszonnyal, akit Kis-Boldogasszonynak is neveznek. E vidéken különösen az asszonyok, keresztény templomokban, nagy buzgalommal tisztelik tehát a Nagy Boldog-Asszonyban a Nagy Világanyát, azaz Tündér Ilona Földistennőnk és a Napisten anyját, de természetesen annélkül, hogy ezt tudnák, vagyis csupán ősi, mindennek dacára fönmaradott hagyományból. Világos pedig az is, hogy az *Anna* név eredete nem is más mint *anya* szavunk, amely a szumerben — a ma ismert legrégebbi írott emberi nyelvben — még *anna* alakban volt meg, míg a mai török nyelvben is *ana* alakban él.

Láttuk, hogy őseink a Napot és Földet, azaz Magyar és Ilonát az emberiség őszüleinek, első emberpárnak is tekintették, valamint említettük, hogy régi nyelvünkben *magyar* még egyszerűen csak embert jelentett, aminek nyomát népünkben itt-ott ma is megtalálhatjuk még, ahol e szó ma is embert jelent, eltekintve attól, hogy az illető magyar, német avagy más nemzetbeli-e. Továbbá a törökben az *ádám* szó szintén *ember* jelentésű, valamint, ha ehhez nem kellene hosszadalmas nyelvészeti fejtegetés, könnyen ki tudnám mutatni azt is, hogy az *éva*, *héva*, vagy ahogy még előfordul *hava* szó viszont egyszerűen nő értelmű volt, és hogy mindkettő ősz-nyelvünkéből származott. Ugyanígy a törökben *kain*, a magyarban *kaján* = gonosz, sőt ki tudnám mutatni azt is, hogy e szó eredeti értelme *kígyó* is volt és *kijó*, *kéjő*, *kajó* kiejtési is voltak, mégrégebben *kijon*, *kejon*, *kajon* is; aminek *kájin*, *kaján* változatai is keletkeztek. Míg az *ábel* szó, más kiejtése szerint *jú-bál*, értelme *jó-bál*, azaz *jó-ember* volt, aminek

emlékét *jámbor* = jó ember szavunk máig is fönntartja. Úgyhogy az Ádám-Éva és Káin-Ábel hitrege e része eredeti értelme nem is lehet más mint: hímség-nőiség, jóság-gonoszság.

Mindezek szerint azonban, mint föntebb már elmondottam, Magyar és Ilona egyúttal férj és feleség, de fivér és nővér is, mivel szüleik, az Erőny és Anyag közösek voltak. Amint tehát rokonnépeinknél mostanságig e két istenséget tisztelték külön-külön istenházakban is, de kettejüket együtt egy istenházban is, úgy ezekben vagy csak egy bálvány volt, vagy kettő egymás mellett. Említettük, hogy ezek régen csak két kerek tükör voltak, az egyik aranyból, a másik ezüstartú való, amelyek idővel, századokon, ezredéveken át, arany- és ezüstartú szobrokká alakultak át. Viszont ha a templom csak Magyar tiszteletének volt szánva, akkor benne egy Ilonát jelképező vízmedence is volt, ami az Ezüstartúkkal voltaképpen azonosnak volt tekinthető, sőt ezenkívül őseink szimbolikájában úgy a víz, mint az edény is nőnemű jelkép volt.

Az óg alatti medence az eső által magától tellett meg vízzel, amely víz tehát a légből származott, illetve ezt Ilona maga küldte, aki Légistennőként is tiszteltetett. Ha viszont az istenház közepén asztalszerű oltár állott, eredetileg egyszerű fatörzsdarabból képezett, akkor ez hímségi jelkép is volt. Erre természetesen a tűz nem szállhatott le az Égből ! Holott a Bibliában mégis szó van azon csodáról, hogy az oltár tüzeit az Égből alászálló tűz gyújtotta meg ! A dolog képtelenségnek látszik ugyan, de azt bizonyítja, hogy ez az eszme igenis létezett. Magyarázata pedig igen egyszerű : üveg-avagy hegyikristály-lencsével, a Nap sugarait összpontosítva, tüzet igen könnyen gyújthatni, amely tüzet tehát valóban közvetlenül a Napisten adta, ugyanúgy mintahogy az esővizet a Föld- és Légistennő is közvetlenül. Mivel azonban a zsidó vallásban nemcsak Napistenről szónak lennie nem volt szabad, de bárminemű naptisztelet is tiltva volt, ennél fogva az így gyújtott tűz is az Égből alászállottnak, azaz hogy az Égisten által adottnak kellett mondasson; ami végtére annyiban helyes is, hogy minden létező egy örök ős Októl származó.

Őseredetileg a vizet tartalmazó edény egyszerű, fatörzsből kivájt bodon (bödön) volt, amelyet ha megfordítottak, akkor meg oltárasztalul szolgált és elég volt rá kő- vagy érclapot tenni, hogy rajta tüzet is lehessen gyújtani. Ilyen, fatörzsből vájt bödönöket népünk ma is készít. Bennük rendszeren zsírt tartanak, amikor is földjüket egyszerű kerek falap. De használják ezeket mozsár gyanánt is, fölfordítva pedig asztalként is. Nevük ma is : bödön, bodon, a kisebbeké vödör, veder, vidör.

Ilonának szentelt istenházban viszont jelképezhette Magort egy Aranytükör, avagy egy kivájtalan oltár-fatörzs, ha itt ezek kisebbek voltak is, mint az Ilonának szentelt Ezüstartúkkal avagy vízmedence.

Valószínűleg azonban, amikor a Világ Fényes Ezüstartúkat már nagy réz- avagy bronzmedence jelképezte is, az kerekeken állva, eltolható volt, úgy hogy az óg alá, aszerint hogy mely szertartásnak volt helye, a medence vagy az oltárasztal volt odatolható.

Ilona különösen a hun avagy kun törzseknél, valamint a víztisztelő besenyőknél volt a víz megszemélyesítése. Ez utóbbi törzseink neve besz, biszin, szabin, szebir, szibir, szabar sőt a sziszegő hang t-vé változtatásával még tabar, tapar is volt. Ezek eredetileg mind halászó, hajózó népek voltak; tavak, folyóvizek, tengerek partjain éltek, vagypedig mocsaras területeken cölöpépítményekben laktak. Náluk Ilona a Biszona, Bizonya, Besenyő, Vizenyő vagypedig megfordítva a Sabana, Szavan, Szabina neveket viselte, habár nevezetett egyszerűen Víz avagy Viza néven is. A besenyők nőelvi és anyajogi (matriarchalis) népként, magukat nem a Napisten neve (Beszer, Beszerapa, a sziszegőhang t-vé változásával Peter, Piter, Pater, Petur, amiértis a Bibliában Szent Péter is halásznak mondatik, lévén a besenyők Peter Napistene a halászat istensége is), hanem hitregei Ősanyjuk, a Vízistennő után nevezték besenyőknek. Ők Földünket nem is földnek, hanem víztömegnek, azaz Víz-nek tekintették, amelyen a földanyag csak mellékes valami. És ez egyébként a valósággal meglehetősen egyezik is, amennyiben Földünk felületének sokkal nagyobb részét borítja víz, de ami ősidőkben még sokkal inkább volt így, illetve a szárazföld-területek még sokkal kisebbek voltak, mint ma. Ezen törzseink tehát, valamint a szemere, szumer, szamara, tamara, szamana, szarmata nevek alatt szerepelt törzseink - amelyek közé az amazonok, valamint kabar törzseink közül a nőelviak is tartoztak — a magyarokkal és kunokkal, hunokkal ellentétben, a nőiséget és az anyagot fontosabb valaminek tartották az erőnyél. Szerintük az anyag örök idők óta megvolt, de az erőnyt csak az anyag hozta létre és termeli továbbra is, vagyis szerintük az erőny, így a Nap is : az örök Nagy Anyaistennő fia. Miutánpedig minden erőny teljes hiánya egyenlő a sötétséggel — lévén a fény is erőny — ezért némely nőelvi törzsek, mint a besenyők és a kabarok nőelvű része, az Ős Anyagistennőt, akit Iszonya néven is neveztek (amely név a Vízanya vagy Bizonya névnek csak kezdő *v* vagy *b* hang nélküli kiejtése), feketearcú- és testűnek ábrázolták. Elő-Ázsiában Kybele istennőt, azaz a nagy Természetanyát — akit a rómaiak Cybele-nek meg Ephesusi Diana-nak is neveztek és aki tulajdonképen egy kabar őstörzsünk egyik istennője volt — szintén fekete márványból való arccal és kezekkel, lábakkal ábrázolták. Sőt vannak igen régi keresztény Mária-képek is, amelyek fekete arcúak. Ezek némelyike nem keresztény eredetű. Ezeket a kereszténység csak örökölte s Máriával azonosította. Eredetileg a Nagy Ősanyag Istennőt ábrázolták, fiával, a Napistennel.

Nőelvű őstörzseink szerint az Ősanyag előtt nem létezett Erőny, lévén ez csak az Anyag szüleménye, amelynek megszületése előtt nem létezhetett semmiféle hímneműség, amely megtermékenyíthette volna, amiértis tehát ő: szűz-anya volt. Vagyis a nőelvi hitrege szerint a Fiú-Istent, vagyis a Napot, az Ős Nagyasszony szűzen szülte. Ez volt tehát a szűz-anya hitregék eredete, amelyek régibb változata Buddha születésére vonatkozó némely mythoszbab van meg, de a jelképes értelem ismerése nélkül.

Régen az Örök Anyaistennőt két kisdeddal ábrázolták, vagyis Hunor és Magor ikertestvérekkel. Hasonló keresztény ábrázolatokon a második kisdedet Keresztelő Szent Jánosnak szokás mondani, akiről még az is mondva, hogy Jézusra minden tekintetben hasonlított (aminthogy az ikertestvérek a valóságban is egymásra minden tekintetben hasonlítanak), valamint mondva még az is, hogy kicsi korukban játszótársak voltak. Régibb Madonna-képeken a két kisdedet gyakran látni is, még Raffaellonál is, holott újabban ez már mindinkább feledésbe megy.

Kabar őstörzseinknél *Kübele* Istennővel (Ilona egyik kabar neve) hegykultusz is volt összekötve, amiértis ez Istennő szentélyei gyakran hegyek, dombok tetején állottak, de amelyek helyére utóbb keresztény templomok, kápolnák kerültek és amelyek többnyire Máriának szentelvék. Kübele és a hegy avagy domb összefüggése, röviden magyarázva ez : Kabar őstörzseinknél ez Istennő legfőbb jelképe az emlő volt, de amelyet ők *kebel, köböl, kübel, gebel, gabal, kablu* és kezdő *k* vagy *g* hang nélkül még *öböl, ubul, öbür, uber* néven is neveztek (innen a latin *uber* = emlő; de a mongolban is *öbür* = emlő). Az emlővel ez Istennőt azért jelképezték, mert őt az életet tápláló anyjaként is tisztelték, az emlő pedig a nőiségnek természetes jelképe. Ezért szokták volt Kübelét sok emlővel ábrázolni (lássad az „Efezusi Diana” szobrát sok emlővel, fekete arccal, kezekkel, lábakkal). Mivel pedig az emlő, domborulatként, a dombokkal, hegyekkel hozatott jelképes összefüggésbe, ezért lettek a kabaroknál a dombok és hegyek ez Istennő szent helyei. Innen származik az arab nyelv *gebel* = hegy szava is. Mivel pedig a nőelvi kabarok szent állata a nőstény-kecske volt és ezt ők *kebele, kabala* néven nevezték, innen származott a latin nyelv *capra, capella* = kecske, nősténykecske szava. De hogy itt mily nagy kiterjedésű, gazdag szimbolikánk volt még, arról itt nem beszélhetek, de nem hagyhatom mégsem el némely apróság megemléztetését. Ezen nőiségi *kab, keb, köb* ős-szavaink megfordítása adja a hímségi *bak* szavunkat (hímkecske), amelyből *bika* szavunk is származott, ugyanúgy mint a szláv *bik* = bika és a német *Bock*, olasz *becco* = bak-kecske. De innen származott a szláv *Bog* és szanszkrit *Bag* = Isten szó is.

Kübelével szemben a hímséget képviselő istenség a bakkecskével jelképezett *Baccus*, azaz latin végzés nélkül *Bak* Isten volt, akinek még a rómaiak is mindig kecskebakot és bikát áldoztak, habár már nem is tudták, hogy miért épen ezeket. De jelképezték a kabarok a hím istenséget még fülesbagollyal is. Innen származik a Kübelével szembeni hímistenség frígiai *Bagaiosz* neve; görögös végzés nélkül *Bagai*, amelynek betűszerint megfelel *bagoly* vagy *bagoj* szavunk, de ugyanígy a kelet-afrikai, kámita oromo (galla) nyelv *Vakajo* = Isten szava is. Főlemlítem még, hogy a fülesbagoly nevei még *buhú, buhó*, kezdő *b* hang nélkül *uhú, uhó* is voltak. A németben a fülesbagoly közönséges neve *Uhu*, míg a szlávban *uhó* = fül, holott a fülesbaglyot épen az jellemzi, hogy toll-fülei vannak. Mi több, tény hogy a fülesbagoly hangja is : *uhú, buhú, buhó*. Brehm pedig (Tierleben) megemlíti, hogy egy bizonyos bagolyfajta kiáltása így hangzik : *Kebel,*

kebel ! Mind e szavak pedig a kabar kultuszszócsoportba illőek, amely a *k, h, g, gy* és a *b, p, f, v* mássalhangzókból képezett volt. Ősműveltségünkben minden az örök Természet törvényein alapult.

A szűz-anyaság gondolata alapján nőelvi őstörzseink, de különösen a szemerék és a szarmaták szent állatokként tisztelték és szerették a méheket. Ezeknél ugyanis a raj majdnem összes egyénei nőneműek, habár a munkásméhek nem élnek nemi életet, hanem csak a méhkirályné, vagyis az anyaméh, amely az egész, sokezer egyénből álló raj anyja. A hímek száma igen csekély és ha a királyné megtermékenyített, ezek is elűzetnek avagy megöletnek. Ami azonban szempontunkból fontos : az, hogy az anyaméh megtermékenyítés nélkül, azaz tehát *szűzen* is, képes méheket létrehozni (parthenogenesis), de csakis hímeket. Innen van az, hogy a mythológiákban is a szűzanya gyermeke: fiú. De ismeretes, hogy szűzenszülés emlősöknél lehetetlenség, de megvan más rovaroknál is, mint például a levéltetveknél. Vagyis őseinknél a szűzanyaság tulajdonképpen még csak költői jelképezés volt, nem szó szerint fölfogott valami.

A legnagyobb különbség azonban őseink és a későbbi népek hitregéi és mythológiája között az volt, hogy a miénkből még hiányoztak a mindenféle borzalmak, a vérengzési, vértanúsági, kínzatósi, öldöklési indítékok, amelyek az újabb népek vallásait is a borzalmak vallásaivá teszik. Őseink lelkülete sokban megőrizte még azon boldog és büntelen kor emlékezetét, amelyről a mi Csallóközről és ebben Tündér Ilona Aranykertjéről szóló regéink szólanak, amely Aranykertben a magyarok egykor boldog békességben éltek, de amiről a görög hyperboreus-mondák is szólanak és amiről a Biblia is beszél, elmondván, hogy az első emberpár a Földi paradicsom kertjében ártatlanságban élt és hogy Isten nekik eledelül csak a fák gyümölcsseit és a füvek magvait adta volt. Mindamiből az is világosan kitűnik, hogy az igazi őseink még nem ismert sem öldöklést, gyilkolást, sem húsételt. De mi észre kell vegyük még azt is, miszerint az Ádám-Éva rege mindenképpen a mi őseinktől származott, ha későbbi népeknél ennek mélyebb, jelképes értelme már ismeretlen volt is.

A besenyő vagy szabin, valamint más víztisztelő őstörzseinknél Ilonát, mint víz- és tengeristennőt, vízzel, tóval folyóval vagy ezüstitűkörrel, de még nagy gyöngyházkagylóval is szokták volt jelképezni. Holott a naptűkör aranyból való és kissé domború volt, (positivum, plus: hímség), a nőistenségé ellenben kissé homorú (negativum, minus: nőiesség) volt, vagyis ez utóbbi tehát kagylóhoz is hasonlított. A domború tükör *szórja*, a homorú *gyűjti* a sugarakat. A szórás, valamint a magvetés őseinknél hímnemű, adó, tevő, cselekvő, tehát positiv valamiként volt fölfogva, míg a gyűjtés, szedés, összpontosítás, vevés, fogadás, befogadás, elviselés, túrés ellenben nőnemű valamiként. Ezt pedig nyelvünk igen világosan tanúsítja még ma is, amennyiben *tesz* igénk a tevést, cselekvést, vagyis ezen hímségi dolgokat nevezi meg, míg e szó megfordítottja, a *szed* igénk az ellenkezőjét, vagyis ez említett nőneműségeket jelenti. A szórás a hím magkivetésével is, ez pedig a vetőmag szórásával hasonlítottatott

össze. Mindezekről ismét még igen sok elmondani valóm volna, amit másutt meg is írtam, de amit, mivel nem tartozik közvetlen jelen tárgyunkhoz, inkább elhagyok. Csak annyit még, itt is, hogy őseink fölfogása szerint a Nap állandóan *szórja* az „életmagokat”, amelyek a Földön életet keltenek.

Említettük, hogy más jelképezés szerint a napsugarakat a Napisten aranyhajaként is fogták volt föl, amihez teendő, hogy Tündér Ilona vagyis a Földistennő haját az északi fénnel azonosították, de természetesen ezt is csak költőileg. Ám ez is csodálatosan összeegyeztethető mai tudományos megállapításainkkal, amelyek szerint a Nap fénye valóban a Napból *kiáradó* erőny, de a sarki fény nem a Földből árad ki, hanem ez is a Napból az űrbe szétáradó és a Föld által fölfogott, magába vonzott, tehát *beleáradó*. Kénytelenek vagyunk tehát föltételezni, hogy mindezt őseink egy régesrégii nagy műveltségük idején már tudták, amely tudásukat azonban nem műszaki (technikai) eszközökkel szerezték, hanem tisztán szellemi képességeik révén, olyanokkal tehát, amelyeknek csak látók vannak birtokában, akik akár a messze távolban, száz, ezer avagy millió mérföldeknyire levő, vagy akár a közelben, de a szem látása számára áthatolhatatlan anyagok mögött avagy alatt levő dolgokat is látni s pontosan leírni képesek, egy számunkra ismeretlen képességük segítségével. Amely képesség, azt hiszem, az agyvelő úgynevezett tobozmirigyében van avagy volt (*corpus pinealis* vagy *epifízis*), ami egy ősidőkben még létezett harmadik szem maradványa, amely azonban nem a fény, hanem a villanyosság segítségével látott, ami megfejtí azt is, hogy e szem látását sem a nagy távolság, sem a közbeeső, a közönséges fény számára áthatolhatatlan anyagok nem gátolták. De ez is újból egy tárgy, amelyről másutt sokat írtam, de ami itt tárgyunktól túlságosan messze térítene el. Erről csak annyit tehát, hogy egy néprajzi tudásunk is, egyik néprajzi folyóiratunkban, már elmondotta, hogy népünk „látói” a testünk belsejében levő részeket úgy képesek látni, mintha a test előttük nyitva állana. Vagyis, hogy eszerint számukra nincsen szükség boncolásra. Illetve, náluk az említett képesség még nincsen teljesen visszafejlődve, nincsen teljesen elveszve. Erdélyben annakidején magam is hallottam, hogy a „látó” például csonttörést azért képes minden orvosnál pontosabban összeállítani, mert ő a bőrön és húson át, a csontokat látja. Népmeséink pedig tudnak olyan leányokról, akiknek három szemük volt és hogy kettővel alhattak, de a harmadikkal, amely a fejük tetején volt, akkor is láttak mindent. (Lássad „A vörös tehén” mesét.) Ez annak homályos emlékezete lehet, hogy amikor a két szem számára sötétség volt is, a harmadik szem akkor is látott. Tény, hogy némely gyíkfélének (például *Sphenodon punctatus* vagy *tuatara*, Új-Zealand) egy világosan fölismerhető harmadik szemmaradványa van a feje tetején, valamint tény, hogy több őskori béka- és gőtefélének (*Stegocephalia*) — vagyis az emlősök közvetlen őseinek — koponyájuk tanúsága szerint, fejük tetején egy szemüregben még egy harmadik szemük is volt. Ezen harmadik szemüreg maradványa az embernél a gyermek „fejelágya”, vagyis koponyánk teteje azon része, amely csak

a már nagyobb gyermeknél női be. Az ontogenesis törvényei szerint tehát azt kell következtetnünk, hogy az emberiség őseinek, amidőn még a kétélűek fejlődési fokán voltak, itt egy harmadik szeme volt. Másrészt tudjuk, hogy azon őskorban a Nap még nem volt oly tüzes és ragyogó, mint ma, a Föld légköre pedig a vízfölületek nagyobb kiterjedése és a Föld önmelege nagyobb volta miatt, még sokkal vízpárateltebb volt, mint ma s így a sok felhő miatt is, az örökös félhomályban, a fény segítségével látás nem lett volna elegendő. Szerintem tehát akkor az említett egy szem volt a hasznosabb, míg a mai két szem csak akkor kezdett kifejlődni, mikor a Nap világossága erősbödött, a köd és felhőképződés pedig csökkent. Föltételezhetjük pedig, hogy azon ősidőkben esők, záporok, viharok is sokkal gyakoribbak voltak és így a légkör villanyossággal is sokkal telítettebb volt mint ma, ami viszont ép a villanyosság segítségével látó szemnek volt kedvezőbb. Úgyszintén, azon időkben a sok víz, eső s a végtelen kiterjedésű mocsárvilág épen a még kétélű, azaz félig a vízben élő ősemberiségnek, valamint a más béka- és gőteféle állatoknak is épen nagyon kedvező életviszonyokat adott.

Az elmondottakhoz kell tennem, hogy őseink ismereteiket és tudományukat gyönyörű költői és jelképes alakban is tudták kifejezni, és pedig nem csupán szavakban, hanem formákban is, vagyis e tudásukat és ismereteiket szebbnél szebb regékben, mesékben, énekekben és művészi ábrázolatokban is kifejeződésre tudták juttatni. Ezen költői és művészi alkotásaik utolsó maradványai mai népmeséink, mondáink, népdalaink és népművészetünk, habár mindez idegen hatások, valamint idegenből származott új vallás elfogadása miatt, állandó hanyatlásban van és a dolgok egykori mély értelme is már teljesen feledésbe ment. Ma azonban, a tudomány haladásával, mind ennek ismét nyomára akadhatunk és bízhatunk abban, hogy előbb-utóbb egész eltemetett gyönyörű ősműveltségünket és ennek kincseit ismét megismerendjük. Ebben vezetőnk pedig mindig a magyar nyelv, mythologia, népművészetünk, valamint egész néprajzunk lesz, amelyek nélkül az eddigi írásaimban elmondottakat sem tudhattam volna meg soha.

Hapedig elgondoljuk, hogy őseink, akik e regéket, meséket alkották, a miénk mögött el nem maradó tudással bírtak, akkor egyúttal azt is be kell látnunk, hogy szellemileg még fölöttünk is állottak, mivel ma a tudomány mindenkor száraz és prózai dolog marad, nem lévén mi már képesek azt oly szép és költői formákba öltöztetni mint őseink.

Mindnyájan ismerjük a mai keresztény templomokból is a testnélküli, szárnyas angyalfejecske-ábrázolatokat, amelyek a festményeken Máriát körülrajongóan ábrázoltatnak. Ezek

palóc, azaz pelazg, őstörzseinktől származó jelképek, de azt itt nem fejtegethetem, hogy miért származnak épen ezen őstörzsünk szimbolikájából. Ezek a Napból jövő erőnszikrákat (különösen erdélyi tájszólásainkban *szikra* szavunk ma is jelent *kicsi*-t is), azaz a még *testnélküli*, tehát még anyagtalan lelkecskéket is jelentették, akik a Földanyát (az őspalócoknál Velenyő, Valona, Levenyő, Lapona, Vilana, Livana néven nevezve) körülrajongva, tőle *megtestesülést* kérnek.

Tény, hogy a vetőmag kiszórását nálunk, ősi szokásból, ma is csak férfi végezi, holott az aratást, vagyis a begyűjtést, régen, sarlóval, kizárólag nők végezték. Ezt férfiak csak azóta végezik, amióta a nagyobb erőt igénylő kasza a sarlót kiszorította. Maga a gyűjtés, összeszedégetés, kuporgatás különben is a nő természetének felel meg. A gyűjtés a szórás ellentéte, amit nyelvünkben, amint már említém, a *szed* és *tesz* igénk egymásnak megfordított volta fejez ki. Mindez világosan nemi alapú, vagyis magán az örök Természeten alapuló és tehát nem önkényesen kitalált dolog. *Tesz* igénknek régen *ten* alakja is volt, amely többek között az *Isten* szavunkban is megvan, amely szó eredeti értelme : ős-tevő, azaz ős-teremtő, ős-alkotó, őscselekvő s tehát ős-férfi is volt. Ezen *ten* szó keleti rokonnépeink nyelvében is megvan, ahol az „nagy férfi”, illetve „király, fejedelem” értelmű (*tenno*, *tanju*, *tana*) és aminek megfordítottja (*net*, *neid*, *ned*, *nit*) pedig „nő” jelentéssel bírt. De az *Isten* szó egyik nőiségi ellentéte volt az *Istár*, másként Asztarte ősnőiség-istennő neve is (azaz: Tündér Ilona, Szemiramisz, Venus). Ezen *Is-tár* nőistenség nevében a *tár* szótag ugyanis nem más mint *tár* igénk, a *tárulás* pedig a *tevésnek* szintén pontos ellentéte. Rokonnépeink nyelvében ez a *tár*, *ter* alakban meg is van és ott valóban nő értelmű. (E szó őstörök eredetű, de ma a finnugor nyelvekben van meg.) Őstörök törzseink kultusz szócsoportjában ugyanis (amely a *t*, *d* és *r*, *l*, valamint megfordítva az *r*, *l* és *t*, *d* mássalhangzókkal képezett volt), ha a szóban *a* vagy *e* magánhangzó volt, akkor az nőiségi jelentésű volt, ha ellenben *o* vagy *u*, akkor az hímségi dolgot jelentett. Innen származtak a *tor* és *tur* = bikát jelentő szavak is, míg viszont a rokonnépeinknél meglévő *ter*, *tár* szóalakok nő jelentésűek, de amelyek nyomát árja nyelvekben is megtaláljuk, mert például a németben is *Schwester* = nővér, *Tochter* = lány. E szó igazi, legősibb értelme azonban a magyar *tár* (tárul, nyílik) igében ismerhető föl. Ugyane szó e magánhangzóval *ter*, *tér*, avagy megfordítva *rét* kiejtéssel mindig lapos, lapalakú valamit fejezett ki, lévén hogy őseink szimbolikájában a lap mindig nőiségként volt fölfogva, ellentétben a bot, cölöp, karó alakú tárgyakkal, amelyek hímségi jelképek voltak. Aminthogy őstörök szócsoportunk szerint: *rúd*, *dorong*, *durong*, *törzs*, *törzsök* szavaink is ilyen hímségi dolgokat neveznek meg ma is. De megjegyezhető, hogy az olaszban is *tortore* = nagy bot, míg a törökben ma *direk* = törzs, aminek meg *derék* szavunk felel meg. A németben megfordítva: *Rute* = bot, ami meg *rúd* szavunkkal egyezik.

A kagyló, mint csészeszerű és megnyílni, tárulni képes valami, tehát nőiségi jelkép volt. Úgyhogy a gyöngyházkagyló is, úgy a

kerekded tengeri fajta, mint a hosszúkás édesvízi is, mindenképen nőiségi jelkép volt. A gyöngyház neve Keleten ma is *szedef*, amely szó a mi *szed* igénkkal egyezik betűszerint. Mindezekből pedig végül azt is következtethetni, hogy őseinknél a két egymás mellett ülő bálványalak közül a nő arca egyszerűen gyöngyházkagylóból is képezthetett, különösen ha az istennőt víz- és holdistennőként kellett ábrázolja. (A Holdnak nincsen saját fénye, illetve fénye csak a Nap fénye visszaverődése.)

Kagyló szavunk régen *kalán* alakban is megvolt, amit a mai, valószínűleg csak romlás útján keletkezett *kanál* szavunknak népünknel ma is általános *kalán* alakja is bizonyít, mert tudvalévőleg a magyar nép régebben a „békateknő”-nek is nevezett édesvízi gyöngyházkagylóból, nádnyéllal, készített kanalakat használt. De ugyanezt bizonyítja Erdélyben egy, a természetes sziklába vájt fürdőmedence *Kalánfürdő* neve is. (Lássad: Kóváry László: „Történelmi regék”. Kolozsvár. 1857.) E *kalán* szó értelme ősnyelvünkben „halanya” volt. Viszont a nyíló kagylónak a női nemi részeli összehasonlítása és az ezzel összefüggő mókákban él még, de megnyilvánul abban is, hogy a görögöknél és rómaiaknál az Afroditéval azonosuló Galatea- és Tetisz-féle víz- és tengeristennők hol kagylóból kijövő (születő), hol pedig kagylóhéjban a tenger hullámain ringatózó nőalakként ábrázoltattak.

Kagyló szavunknak régen kellett legyen *kajló*, *kahló*, *kal*, *kál*, *hal*, *kalhó* alakja is. Ezekből származott a német *Kachel*, *Kachl* szó, amely a régi cserépkályhák kagyló-, illetve csészealakú csempéit jelentette, valamint ebből származott a magyar *kálha* vagy *kályha* szó is. A kályhacsempék, amint ezt régi, népi kályháinkon még láthatjuk (lássad a „Néprajzi értesítő” című folyóiratunkban is) ugyanis eredetileg kerekerek voltak, kagylószerűen *homorúak* és csak újabb időkben készültek négyszögletesekre is.

Azon tény, hogy a domború aranytányérból és a homorú ezüstitányérból képezett bálványoknak még nincsen igazi arca, szolgálhatott alapul valamiképpen népmeséink királyfiainak és királykisasszonyainak megvakíttatása indítékának. Ez még a bibliai Heraklesszel, azaz Sámsonnal is megtörténik, akiről már említettük, hogy eredetileg Napisten volt, éspedig a szemere, szumer, szemareus avagy samarita törzseké. Ez istenség, akit a szumerek Samásnak neveztek, azonos volt a bibliai Szem ősapával (említém, hogy őseink a Napistent regebeli ősapjukként is tisztelték), amely ténnyel azonban már sem a zsidók nem voltak, sem a mai tudósok nincsenek tisztában. Ugyanezen istenséget — aki tehát Heraklesszel és Magorral is azonos, mert hiszen ő is a Napisten — az itáliai samniták is nemzeti istenségükként tisztelték és Szam-nak nevezték. Mindebből pedig az következik, hogy a bibliai *Kám* meg a kun és magyar törzsek napistenségével azonos, hiszen e nevet csak megfordítva kell ejtenünk, hogy a *Mag* (Magar), azaz kun kiejtéssel a *Mak* vagy *Makar* nevet kapjuk; az pedig hiszen ismeretes, hogy a föníciaiak Herakleszt általánosan nevezték úgy *Makar* mint *Magar* néven. Világos tehát, hogy ugyanezen Napisten, aki nevét a hímelvű és gyümölcstermelő

magyar törzsek a *mag* szóból képezték és Magarnak nevezték, annak nevét a nőelvű és gabonatermelő szemere törzsek a *szem* szóból képezve Szem-nek, illetve Samas azaz Szemes- avagy Szamosnak nevezték, vagyis, hogy Mag (vagy Kam) és Szem ugyanúgy ikertestvérek mint Magor és Hunor, amelyekhez azután később Jáfet csak utóbb tétetett hozzá (az állattenyésztő, később keletkezett törzsek megszemélyesítője). Tény, hogy nemzeti istenségünket, a följegyzés szerint még a középkori kunok is Kám-nak nevezték; aki tehát nem is volt más, mint a bibliai Kám, vagyis a kunok és hunok nemzeti istensége és regebeli ősapja: Hunor, Magyar ikertestvérek.

Föltételezhetjük azt is, hogy a szóban volt tükörcsü bálványok, amidőn már mindinkább emberszerűsítve lettek, arcára szemeket is festettek, vagypedig e célra vájt üregekbe ékkövekből készülteteket raktak be, de amelyeket letöröltek, illetve kiszedtek azon idő alatt, amikor az illető égitest nem volt látható, majd újból fölfestették, illetve visszahelyezték az égitest újbóli megjelenésekor. Innen származhat tehát az illető istenség, mai népmeséinkben a mesehős, megvakíttatása, majd szemei újból való visszanyerése indítéka.

Csodálatos ősiségeket megőrző népmesénk a „Leányszínű Bálint és Gyöngyszínű Ilona” című, amelynek tartalma röviden ez: Ketten egy király gyermekei voltak (amely király alatt a Nagy Égisten értendő). A fiút így hívták, mert arca olyan volt, mint a legszebb leányé (Apollon). Hugát azért hívták így, mert arca olyan volt, mint a gyöngy és a gyöngyház. (Artemisz, amely nőistenség bálványa arcát őseink a kerek tengeri gyöngyházkagylóból is képezték volt.) A királyfi nagyon szerette hugát és mindig vele akart lenni, s hogy ez nem volt mindig lehetséges, képet festtetett magának róla, amelyet mindig magánál viselt. Egyszer e kép a tengerbe esett. Senki sem tudott többé Ilonáról ily hű képet festeni. A királyfi küldé a halászokat, a képet fognák ki, de hiába, mert már azelőtt egy másik király halásza azt kifogták volt és királyuknak elvitték, aki a képről beleszeretvén, őt keresteti. Úgy talál rá, hogy egy ünnepségén Leányszínű Bálint is ott van, a képre ismer, kéri vissza, de megígéri, hogy nővérét ama királynak feleségül elhozza. A király, aki szintén gyönyörű szép arcú, saját képét is megfestteti s ezt Ilona meglátván, szívesen egyezik bele e király felesége lennie. Sok viszontagság után a házasság megtörténik. Közben elmondva, hogy Ilona könnyei igazgyöngyszemekké változnak.

E mesében is tehát, mint a szóban volt kíniaiban, megvan a képkészítés indítéka. Szerintem Gyöngyszínű Ilona azonos a más meséinkben előforduló megvakított és tengerbe vagy folyóvízbe vetett királykisasszonnyal avagy szegény szép leánnyal, akit a vízből rendesen öreg halász ment ki s amely leánnyal szintén mondván, hogy gyöngykönnyeket sír. Leányszínű Bálint és a másik, szintén szép ifjú király, aki Ilonát feleségül veszi: tulajdonképpen egy és ugyanazon személy, vagyis a Napisten, de itt is két személylél választva, de amely kettéválasztás célja itt nem más, mint az, hogy a testvérek közötti házasság ne kerülhessen sorra. Viszont Gyöngyszínű Ilona (vagyis Tündér Ilona) és versenytársa (aki magát az ifjú királlyal el akarja

vétetni) is Ilonával egyazon személy, vagyis a megszemélyesített nőiesség, de ennek két különböző megnyilvánulásaként. Vagyis Leányszínű Bálintban és Gyöngyszínű Ilonában is egy, eredetileg, Ádám- és Éva-szerű első emberpárról szóló mythosszal van dolgunk, amely pár egymásnak tehát egyúttal testvére is, de férj és feleség is. Emlékezzünk pedig, hogy vogul rokonnépünkénél is a fém-, illetve tükörcarcú bálványpár is hol egymás testvérenek, hol pedig férj és feleségnek mondatik.

Ezen mesénkben is tehát a férj és fivér személye azért van kettéválasztva, hogy a vérfertőzés, azaz testvérek közötti házasság gondolata elkerülhető legyen, habár a mese szerint Leányszínű Bálint nővére iránti nagy szerelme még megvan. Mindezeket, valamint azt, hogy Leányszínű Bálint azonos a Napistennel, illetve Magyarral, vagyis Ádámmal, illetve a magyarok azaz az emberek ősatyjával, megértvén, ezekben fölismerjük a zsidók Ábrahám-mondája eredetét is. Ábrahám ugyanis a zsidók mondai ősapja. Szép neje, Sára, szintén hol nejének, hol nővérenek mondva, sőt az egyiptomi fáraóban előkerül még „a másik király is”, aki Sárát — itt csak egy ideig — feleségül veszi. Mindebből világosan kitűnik, hogy ezen bibliai monda, bár szintén a mi regénk ősalakjából származik, de annak még a mai mesénkben is romlottabb alakja, átdolgozott változata. Mert míg a mi mesénkben Leányszínű Bálint és Gyöngyszínű Ilona egymásnak még tényleg testvére (aminthogy Magor és Ilona is, mert hiszen teremtőjük, azaz „atyjuk”, az Égisten: közös), de a bibliai elbeszélés szerint Ábrahám már csak azt hazudja, hogy Sára neki nem felesége, hanem nővére, amit a fáraó elhívén, Sárát feleségül veszi és Ábrahámot, természetesen, gazdagon megajándékozza. Mivel azonban e változat (a hazugsággal) egyedülálló, holott a miénknek (az igazi fivér és nővérrrel) különböző mythoszokban párhuzamai vannak, ennél fogva nem kétséges, hogy miénk az eredetibb és a bibliai a megváltoztatott alak. Az olasz „Belraggio e Bianchina” mesében is a miénknek egy már nagyon megromlott változatára ismerünk, de azért itt is még igazi fivér és nővérről van szó, aki utóbbit aztán a „másik király” feleségül veszi. (E mesetípus változataival e művem végén részletesebben foglalkozom.)

A szép Leányszínű Bálint kétségtelenül azonos tehát népmesénk Szép Miklósával, Világszép Úrfijával és Szép Palkójával, azaz a szintén leányosan szép arccal és hosszú hajjal ábrázolt Apollonnal, a görögök által a szkitháktól átvett e napistenséggel. Amihez tehető még, hogy Apollon és Palkó, sőt még Bálint név is egymással azonosuló, míg a Miklós név a Magor vagy Makar névvel egyező. Ezen Apolló vagy Apollon név a mi *apol*, *apol* igénk régi -on képzős alakjából származott, vagyis *apoló*, *apoló* jelentésű volt. Régi nyelvünkben ez igénknek: gondoz, gondvisel, becéz és gyöngéden simogat (a német: liebkosen) és csókol értelme volt. Ezen ősi Apolló vagy Apollon, azaz tehát *gondviselő* Napisten e nevére ismerünk vogul rokonaink Napistenének „Világügyelő” és „Népetgondozó” nevében, valamint Apollonnak még a görögöknél is használatban volt „Kourotrophosz” = „ifjakat gondozó” nevében. Ami pedig igénk -on képzős alakját illeti, ennek több

nyomára is akadhatunk. Például *ugron* = ugró, az Ugron régi családnévben, és *kötény*, azaz *kötön*, vagyis *kötő* szavunkban. De ismételem: ráismerünk Napistenünk Apollon nevére (amely név értelmét a görögök sem ismerték már és ez ma is megfejtetlen) népmeséink „Palkó”, illetve „Bálint” mesehősei nevében is, amely mesehős nevek csak már kereszténységünk korában kerülhettek, épen hasonló voltak miatt, a régi név helyébe. Ugyanúgy mintahogy a Magor vagy Magyar név helyébe a Miklós, néha a Mihály név került. Ugyanúgy mintahogy a Napisten tavaszi megnyilvánulása régi Tavasz, Tamuz, Tavuz, Damasek, Tamazig nevei helyébe népmeséinkben a „Tamás kocsis” név került. Amely utóbbi mesehősünk a tavaszi „Virágvasárnap” ünnepén a fölvirágozott szekeren rohanó hősként szerepel. A „Leányszínű” és „Gyöngyszínű” jelzőkben a *szín* szó nem annak mai *color*, *Farbe* értelmében veendő, hanem a szó régi nyelvünkbeli jelentésével, amelyet ma a *felszín*, *felület*, *külső*, szavakkal fejezünk ki, bár jelentett a szó régen is már *color*-t is. Eszerint tehát „leányszínű” annyit jelentett, hogy „leány kinézésű” vagy leányszerű. Ugyanígy a *gyöngyszínű* szó meg gyöngyhöz hasonló bőrszínűt, arcszínűt. De megjegyzem: e szó, illetve a Napisten leányszerű megjelenése elképzelése visszavezet bennünket az emberiség azon őskorába (hagyományunk szerint a Napisten az emberiség ősapja, a gyermek pedig a szülőkre szokott hasonlítani!), amelyben férfi és nő külső megjelenésében, valóban alig volt még különbség, vagyis a boldog, ártatlan Aranykor világába, a Csallóköz szigetebeli boldog élet idejébe, amidőn az ősember még harcot, küzdelmet, öldöklést, húsevést nem ismerve, örök enyhe éghajlat alatt, ragadozó állatok támadásainak ott még ki nem téve, gyümölcszel, magvakkal, tejjel és mézzel táplálkozva élt és a természetes szerelmi kiválasztódás révén fejlődött, amely kiválasztódás szerint mindig a szebb, egészségesebb, ügyesebb, okosabb és erősebb egyéneknek volt több utóda, mivel a szerelmi versengésekben kiválva, az ilyenek könnyebben bírtak maguknak más nembelit hódítani, de nem sohasem durva erőszakkal avagy öldökléssel, gyilkossággal, a versenytársat leütve, mint későbbi eldurvuló fajoknál. Azon őskorban az embernek gonosz indulatai még nem lévén, ilyesmi a szellemi fejlődést még nem gátolta. A testileg erősebb is vetélytársát csak erőben fölülmúlni, de nem megölni igyekezett. Ezen szerelmi kiválasztódás volt tehát az, ami ősrégi időkben a gyönyörű ősmagyar fajt és ennek magas szellemi műveltségét létre hozta.

Ez ősidőben az ember még majdnem hermafrodita is volt, miként a kételtűek (az emlősök ősei), illetve nemi részei a két nemnek külsőleg még nem különböztek annyira mint ma. Ugyanígy a másodrendű nemi jellegek sem voltak még teljesen szétkülönbözve. A férfi még nem volt harcias, sem durva, mert hiszen véres harcot, öldöklést még nem ismert, viszont a nő a szabad természet ölén élve, nem volt elpuhulva mint később, különösen ott, ahol az erősebbé lett férfi rabjává lett. Továbbá, mindkettejüknek nagy és egészen világos szőke hajzata volt, amely testüket palásként borította. Ruházatot alig viseltek, illetve

ilyet csak falevelekből, fűből, magukat virágokkal, színes bogyókkal ékesítve, készítettek. De a férfi bajusza, szakála, teste szőrössége, másodrendű nemi jellegként, sem volt még kifejlődve, illetve még az ősi kétéltű (békafélék) állatok szőrtelensége is ezen igazi ősemberfajnál még részben megmaradott volt, de kivéve a fejbőr hajzatát. Mi több, emlői a nőnek és férfinak majdnem egyenlő mértékben lehettek kifejlődve, vagyis kevésbé mint a mai nőnek, de valamivel erősebben mint a mai férfinak, azaz körülbelül annyira, mint egy mai szűzlánynak. Ivadékukat esetleg még a férfi is szoptathatta, aminthogy kétéltűeknél ma is előfordul, hogy a bőr bizonyos tápláló, tejszerű nedvet termelő mirigyekkel porontyaikat közösen táplálják, sőt egy fajtánál (az amerikai pipobékánál) ezt kizárólag a hím végezi.

A Napisten aranyhaja, amint említettük, őseink szimbolikájában a Nap sugarait jelentette, Tündér Ilonáé pedig az északi fényt. Említettük azt is, hogy ősműveltségünk keletkezésekor az Északi Sark még hazánk területén volt. Az is kétségtelen, hogy Földünkön az élet csakis Sarkon kezdődhetett, mivel a hőmérséklet itt hűlt le legelőször annyira, hogy itt élet, eleintén természetesen vízben, keletkezhetett, holott másutt a még túl magas forróság miatt ez nem volt lehetséges.

Gyönyörű költői regeindíték az, hogy Ilona képe, a gyöngyházkagyló-kép (mert hiszen közönséges festmény a vízben tönkremenne) a tengerbe esik (a mesében ezt a királyfi a tengerbe ejti). Ugyanis: ma holott a Nap és a Hold egyaránt járnak le a tengerbe, de ősidőkben a Nap — amikor a Sark még Magyarország területén volt — egy esztendőben csak egyszer, holott a Hold talán akkor is naponta. Ami különböző költői regeindítékek keletkezését okozhatta. Például, mintha a Nap, kedvesét keresni szállana alá a tengerbe avagy az Alvilágba. Mint a görög rege szerint Orpheosz Euridike keresésére. Lehetséges egyébként, hogy valamikor a Hold is fél évig volt látható és félévig tűnt le. Vannak olyan regeindítékek is, amelyek szerint a Nap egy aranycsésze keresésére száll le az Alvilágba. Őseink szimbolikájában csésze nőiségi jelkép volt. Más mesék szerint a mesehős, azaz régen a Napisten, sárkány által elrabolt kedvese keresésére száll le az Alvilágba, ahol a sárkányt, a sötétség megszemélyesítését legyőzve, kedvesét megszabadítja. A tengerre vonatkozólag pedig meg kell említenünk, hogy ősidőkben a Csallóköz szigeteit, amikor ezek még a Duna deltáját képezték, végtelen víz- és mocsárvilág vette volt körül, amelyben őshüllők, azaz dinoszauruszok, vagyis: sárkányok is valószínűleg éltek, de amelyek akkor még csak a vízben voltak. Ez időben a mai Magyar Alföldön még tenger volt, amely sós is lehetett, mivel sóját a Máramaros vidéke sórétegeiből kapta. Minderre népmeséink még vissza is emlékeznek, sőt egy regénk szerint valamikor réges-régen Tenger Asszony szerelmeskedett Kárpát Emberrel, de aztán veszekedtek és az asszony elhagyta az embert. A geológusok pedig manapság megállapították, hogy a Magyar Alföld helyén valamikor valóban tenger volt, de hogy egy nagy kataklizma következtében a Déli-Kárpátokon támadott, ma Vaskapunak nevezett hasadékon át e tenger lefolyt. A regeemlített „veszekedés” pedig a kataklizmát jelenti.

Fontos szerepe volt az Aranytükörnek őseinknél a téli napforduló, azaz Karácsony ünnepe szertartásaiban, vagyis az előregedett Napisten távozása vagy halálakor éjfél előtt és az újjászületett Napisten éjfélutáni, kisdedikénti visszatérésekor, újramegjelenésekor. Éjfél előtt az öreg, búcsúzó Napisten (Toldi estéje, vagyis a megöregedett Toldi Miklós. Vajnämöjnen. Mikulás.) az asztalon álló tükörrre vonatkozólag ilyenféleképen beszél :

— Eljöttem hozzátok, hogy tőletek elbúcsúzzak, hogy közületek minden rosszat elvigyek. Hogy tanításaim, tanácsaim reátok hagyjam. Hogy ti az új esztendőben ezeket követve, jobbak, igazabbak, boldogabbak legyetek. Édes gyermekeim, mindig a Lelkiismeret szavát kövessétek, azt soha el ne hallgattassátok. Én ma elmegyek, de örökségül az Aranytükört hagyom reátok. Ez tanítson titeket igaz életre. Ez vezessen titeket. Az Aranytükör én magam vagyok, mert ő a Lelkiismeret és a Lelkiismeret én vagyok. A Lelkiismeret szava az én szavam, édesapátoké: a Napé. (Saját helyreállításom.)

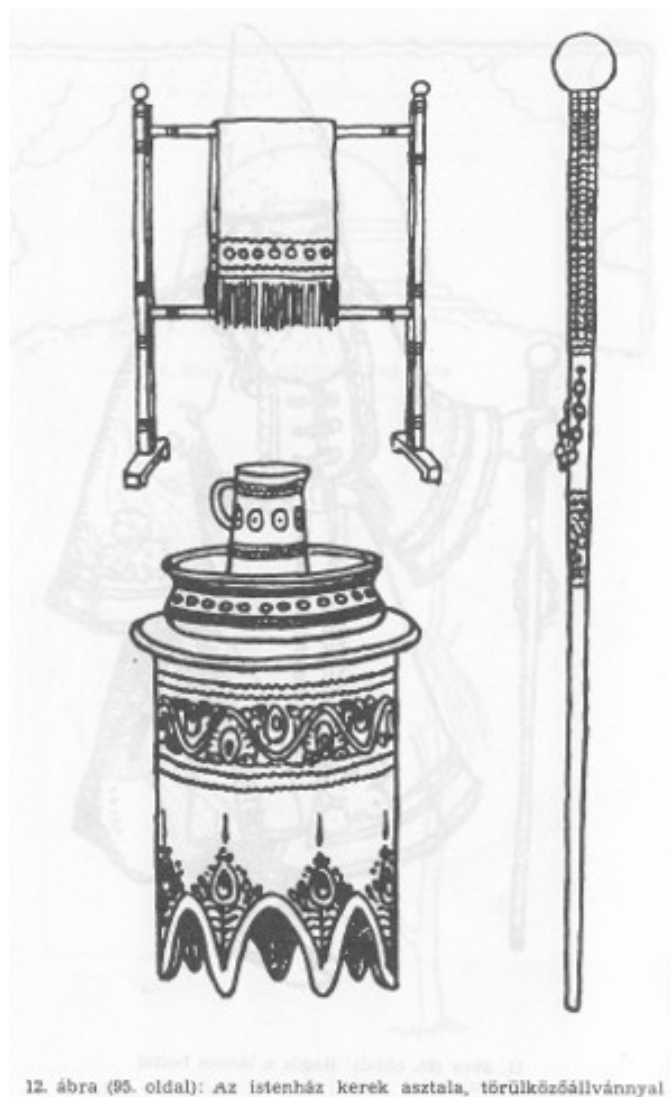
Mindez régen természetesen versbe foglalva, énekekben mondatott el, koboz, dob vagy más hangszer kíséréte mellett. A *koboz*, *koboc* szó régi nyelvünkben (kabar kultusz-szócsoportunkban) tököket jelentett. E hangszert így azért nevezték, mert szárított és kivájt *kabak*- vagy *kobak*-tökből készült (kabak, kobak szintén kabar szócsoportunkbeli szavak).

11. ábra (95. oldal): Regös a láncos bottal

Az öregnek, akit Vörös Koldusnak is neveztek, mert ruháján vörös díszek voltak és ő a lemenő Napot jelképezte, hat regős társa volt, vagyis összesen heten voltak. Egynek vagy kettőnek láncos botja is volt (11. ábra), amelyeket, különösen az énekek refrénjeinél, rázva, velük zörögtek. Az öreg a lelkiismeretre, az Aranytükörré, igaz életre és a múlhatatlan isteni igazságra vonatkozó, versbefoglalt, jelképes meséket is énekelt, valamint búcsúztató, szomorú énekeket is. Az év végén az öreg Napisten (az énekes Vörös Koldus; megjegyzendő: ősnyelvünkben a *koldus* szó tulajdonképeni értelme még csak *vándor* volt) tehát szebbnél-szebb énekek alakjában hagyta gyermekei számára, örökségként tanításait és tanácsait. De ezek még nem voltak „parancsolatok” és nem jártak rettentő büntetéssel való fenyegetésekkel a nem követők, szófogadatlanok ellen. Ilyesmire csak később, gonosszá váltott népeknél kezdett szükség lenni, akik tanácsokra, tanításokra különben nem hallgatnának. Ezen évvégi és halál előtti tanítás volt Mózes második és utolsó törvényadása gondolatának eredete.

Ez után családban a házigazda, istenházban a pap, odamegy az oltár előtt kerek asztalkán álló mosdótál és korsóhoz és törölköző állványon lévő törölközőhöz (12. ábra) és ezt mondja :

12. ábra (95. oldal): Az istenház kerek asztala, törölközőállvánnyal

— Az új esztendőbe megtisztulva akarok átmenni.

Vizet önt a tálba, kezét, arcát megmossa, megtörölközik, a tükörbe néz és ezt mondja :

— Áldott Nap, fényes Nap ! Hibáim látom, bűneim bánom. Ugyanezt teszi utána a háziasszony is, de a vizet most már a házigazda, vagyis férje, önti kezére, mert a tálban levő vízbe kezét már senki sem teszi. Ez már szennyes: bűnököt mosott le. Ezután jönnek a gyermekek, korszerint sorban (esetleg a más házbeliék is). Kezükre a vizet a házigazda, az oltár jobb oldalán állva, önti. Balfelől áll az asszony és nyújtja a törölközőt, míg a kisebb gyermekeket ő mossa, törölgeti. A kisebb gyermekek csak ennyit mondanak :

— Áldott Nap, néha rossz is voltam ...

A mosakodás után mindenki a tükörbe is néz.

De az egészen kicsi gyermekek természetesen semmit sem mondanak, mert hiszen még öntudatlanok és így bűneik sem lehetnek. Ezeket édesanyjuk csak megmosdatja, megtöröli és a tükörbe nézeti.

A mosakodások után az apa valamelyik sarokból előhossa a kosarat a „rosszal”, vagyis a „bűnökkel”, azaz mindenféle ócska vacakkal (elhasznált ruhadarabok, elromlott szerszámok, a gyermekek törött játécai stb.) és ezek közül mindenki a maga darabjait egyenként a Bözön Bika odatartott zsákjába dobálja, mondva :

13. ábra (96. oldal): Bözön bika

— Ez is egy bűnöm ! Ez is egy bűnöm !
Ez is ! Ez is ! Nesze, vidd el !

A Bözön Bika a hét regős egyike, aki fekete vagy sötétbarna álarcot visel, amelynek szarvai és bozontos haja, szakála van. Népi regöseinknél még fekete gubát, subát, avagy csak fekete, szőrével kifelé fordított ködmönt viselt. Az álarcnak kilógó piros nyelve is volt. (13. ábra.) A Bözön Bika egyik kezében van a zsák, a másikban a láncos bot. *Bözön, bozon, bözönd, bozont, büzönd* volt azon fekete-barna, bozontos hosszúszőrű, erősen pézsmaszagú állat neve, amelyet ma teljesen tévesen nevezünk „bölény”-nek, amelynek azonban német neve is *Wisent*, latin neve pedig *bison*, amely szavak, ugyanúgy mint *pézsma* szavunk, besenyő őstörzseink kultusz-szócsoportjából származnak (de hogy mik voltak őseink kultusz-szócsoportjai, itt nem fejtegethetem). Ezen tehát helyesen *bözön*-nek nevezhető állatnál sokkal nagyobb termetű a fehér, de rövidszőrű, nem pézsmaszagú, hosszabb szarvú őstulok. Ez utóbbinak volt, őspalóc (pelazg) törzsünk kultusz-szócsoportjából származó neve : *bölény, bulun, bulund, balind*. Ennek messzire elhallatszó, „bődületesen bömbölő” hangja volt, holott a bözön vagy bözönd hangja csak rőfögésszerű volt, mint a bivalyé. Az igazi bölény, vagyis a fehér őstulok, a régi, nagytermetű fehér magyar szarvasmarhához hasonlított, csak ennél még nagyobb volt, habár szarvai meg valamivel kisebbek voltak. Ennek német neve *Ur*,

Auerochs, latin neve *urus*, amely nevek viszont őstörök törzseink kultusz-szócsoportjából származnak, ugyanúgy mint a bika különböző nyelveken meglévő *tur*, *tor*, *taur* nevei, de amely szó ősnyelvünkben még *turuk*, *türök*, *török*, lágyult *l*-es kiejtéssel *tulok*, *tülök* alakban is megvolt.

A zsákba kapott rossz holmit a Bözön Bika, miután távozott, a földbe ássa. Ezzel a múlt bűnei eltemetvék, feledvék.

A Bözön Bika szokta volt a gyermekeket ijesztgetni is, a bözön hangját utánozva :

— Bözz ! Bözz ! Buss !

És úgy is tesz, mintha egyik-másik gyermeket el akarná fogni, hogy ezt is zsákjába dugja a „rossz” közé.

A gyermekek sivalkodva menekülnek, a szülők tiltakoznak :

— Nem, nem, nem volt olyan rossz !

Egészen világossá válik, miszerint a Bözön Bika volt őse a mai „krampusz”-nak avagy „ördög”-nek, sőt ezen *krampusz* szó is mutatja, hogy a régi magyar és mai török *gara*, *kara* = fekete szóból, valamint a *garabancos* szóból származott, de ugyanúgy mint ahogy a „Mikulás” meg nem más, mint az év végéni öreg Napisten, azaz öreg Magor avagy Makar, vagyis a Vörös Koldus (Toldi Miklós estéje, azaz: öregsége), mert hiszen úgy a krampusz, mint az öreg Mikulás is az év végén szerepel. Csak hozzáteszem még: Németországban a Mikulást *Ruprecht*nek is nevezik, amely név meg a latin *ruber* = vörös szóból származik, úgyhogy ez meg a legközvetlenebbül bizonyítja a mi Vörös Koldusunkbóli származást.

E mókázások után az öreg Magyar (vagy Miklós bá. *Bá* a *bácsi*, *bátya* szó rövidítése) boldogan állapítja meg :

— Oh, édes gyermekeim, milyen szépek lettetek ! Százszor szebbek vagytok, mint ezelőtt.

A családtagok is mondogatják egymásnak :

— Jaj, édes Arankám, de megszépültél !

— Jaj, édes uram, de megszépült !

És így a többiek is egymásnak.

De most az öreg Magor végkép búcsúzik már, mert éjfél van.

— Édes gyermekeim, mennem kell. Közületek minden rosszat elviszünk. De itt hagyom örökségül az Aranytükröt. Hallgassatok szavára, hogy mindig ilyen szépek maradjatok.

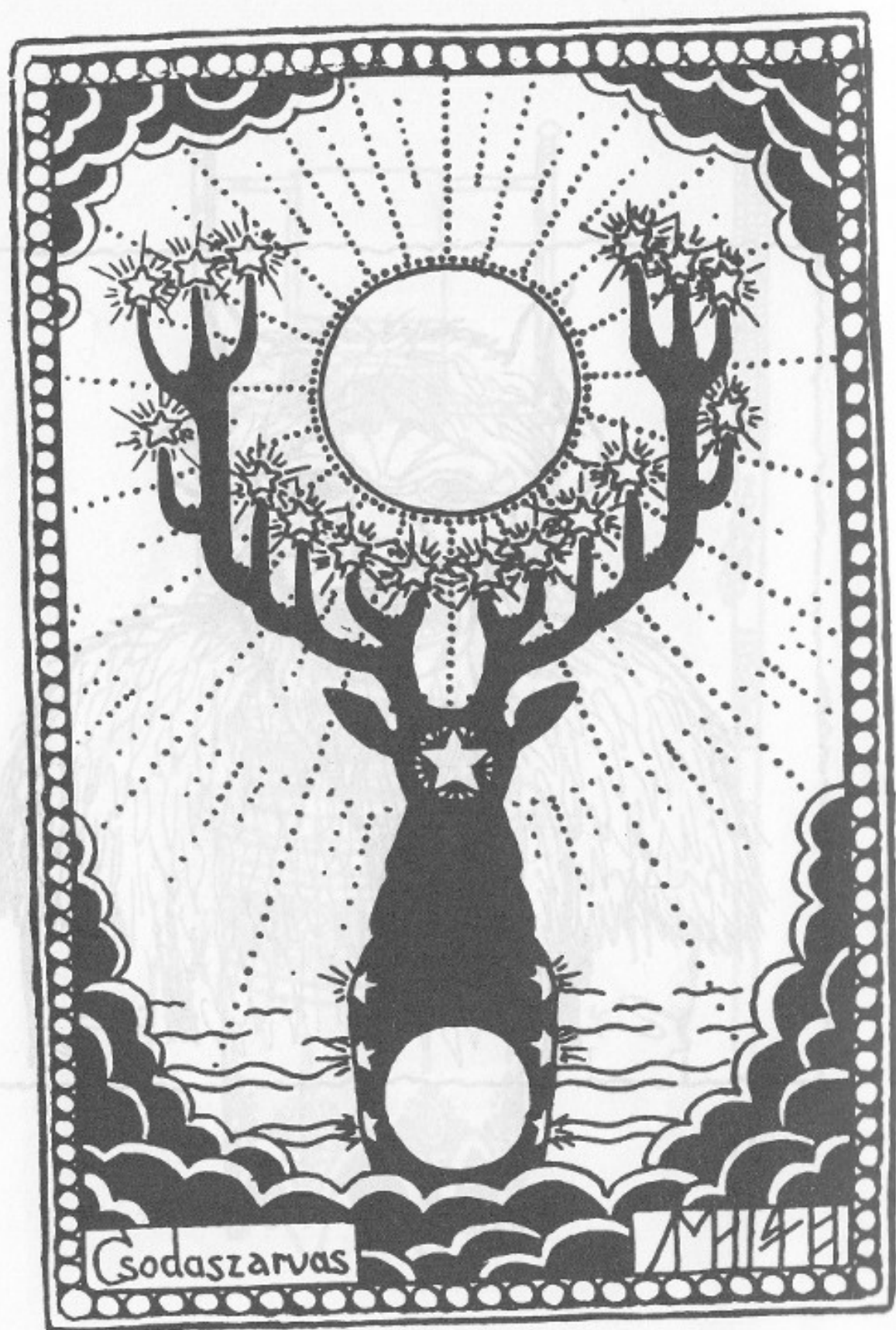
Ezzel elmegy, társai is vele. Szomorúan búcsúztatják, neki kezét is csókolnak, mire ő a családtagokat biztatja :

— Visszajövök majd, amikor föltámadok. Mondják neki :

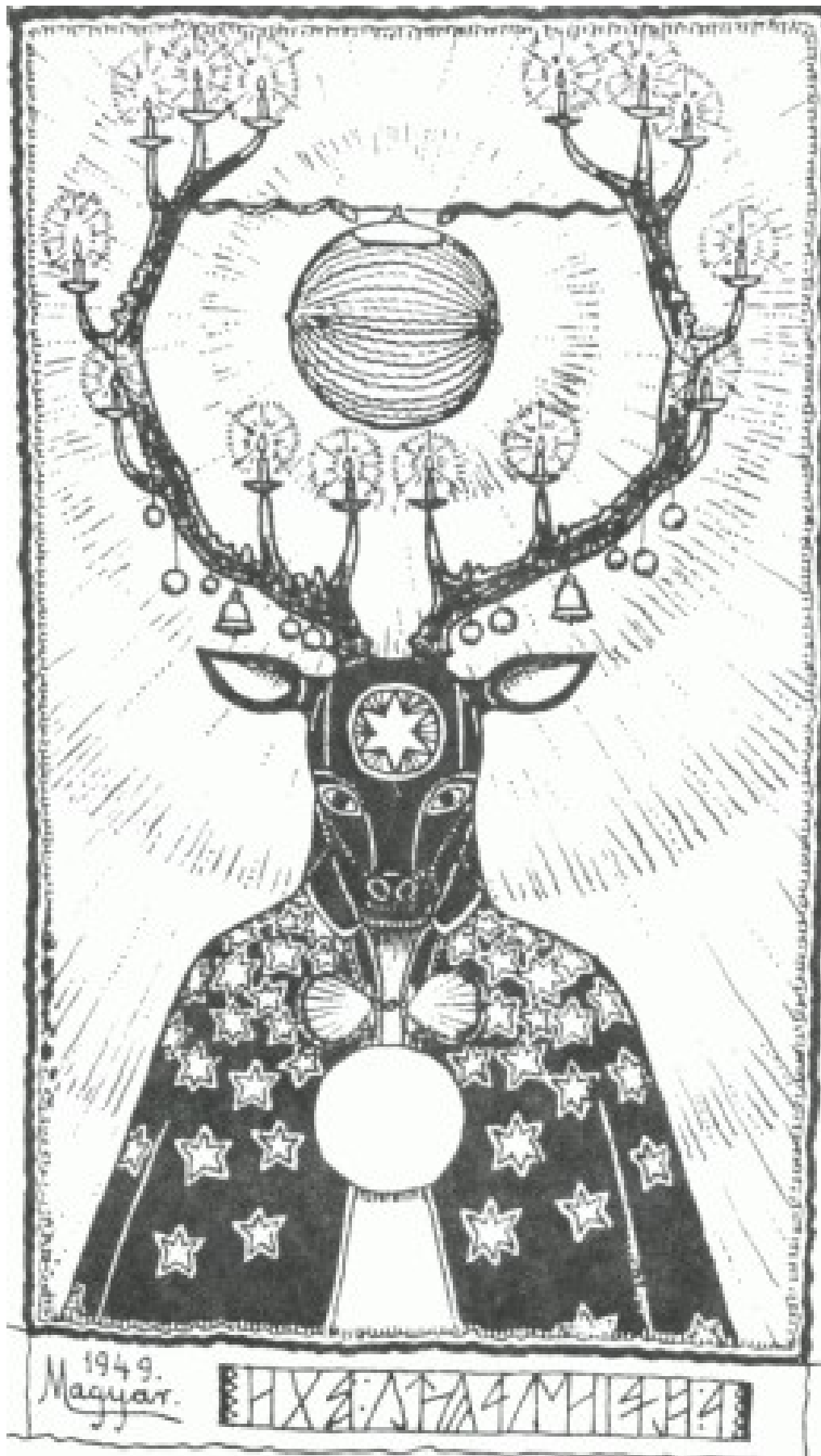
— Jöjjön vissza ! Jöjjön vissza ! ...

Az oltár elől most elviszik az asztalkát, tálat, törölközőt, eltüntetik az üres kosarat, az oltárra pedig odahelyeznek két korsót avagy virágedényt és két tálat, de mind üreset, csak az Aranytükör marad ott középtűt.

14. ábra (98. oldal): A Csodaszarvas

1949.
Magyar.

HX 9:57A4M1444

Éjfél van, az ősztendőnek vége (ez a téli napfordulókor volt, a mai naptár szerint azonban december 21.) s jön az újesztendő, vagyis megjelenik kíséretével (három zenész-énekes és egy kakasnak öltözött gyermek, avagy legalábbis közülük a legfiatalabb) a Csodaszarvas, illetve a csodaszarvasnak öltözött ember. Őseinknél a Csodaszarvas (14. és 15. ábra.) az Ég jelképe volt és ezért a csodaszarvasálarcos regösnek nagy, fekete vagy sötétkék köppenye vagy fekete subája volt, amely fölületét hímszett avagy fölvarrott, avagy esetleg fémből való csillagok borították. E köppeney vagy palást alatti ruhája azonban fehér, de a fején viselt álarc, amelyben az ember feje egészen benne, szintén fekete vagy sötétkék, úgyszintén agancsa is, amelynek csak hegyei fehérek. A szarvak között égő, piros hólyaglampa (lampion) függ és ez ring az ember minden mozdulatára. Ez a pirosan fölkelő Napot, illetve az újjászületett, bölcsőjében ringó Napistenkét jelképezi. A szarvak hegyein a Csillagokat jelképező gyertyák égnek. Homlokán is fényes (tükörre festett) csillag van és az a Hajnalcsillag, nyakáról pedig zsinóron kerek tükör függ mellére s ez a Hold. (16. ábra.) Szarvairól diók, almák csüngenek a gyermekek számára, de csüngenek azon még csöngettyűk is, ami onnan származik, hogy régen, amikor a szarvas háziállat is volt, csöngőt agancsára is szokás volt akasztani, nem csupán nyakára, mint háziállatoknak ma. Csak megemlítem, de itt nem magyarázhatom, hogy a csöngettyűkkel a Csillagokat is jelképezték volt, amit mai *csillag* és *csilingel* szavaink azonossága is mutatja még, de ugyanúgy a német *schillern* (sillern) ige is, amely ma is *csillogás* értelmű. A szarvasálarcos ember minden mozdulatánál a csengők csilingelnek. Megjegyezhető még, hogy karácsonykor, a karácsonyfa díszítésekor ma is szokás csengőkkel csilingelni.

A Csodaszarvas-regös és társai, magukat hangszereikkel kísérve, a Napisten születésére, újjászületésére vonatkozó énekeket mondanak. Ezután társai segítik a Csodaszarvast, hogy szarvait leszedje, amelyeket azután, az égő gyertyákkal együtt, az Aranytükör mellett kétoldalt levő korszókba állítják. Ezek képezik a mai oltárgyertyák őseit, az Aranytükör pedig az Oltáriszentségét. (17. ábra.) Való igaz pedig, hogy a szarvasok minden télen, karácsonytájt, szarvaikat elvetik, amelyek nekik tavaszra újranőnek. Mivel pedig az álarc agancsai többnyire csak fából való utánzatok, ebben a mai karácsonyfák eredetét is láthatjuk, de megemlíthető, hogy avar őstörzseinknél fenyőfát szoktak volt karácsonykor Barisa (másként Borisa, Varisa, Barata) Napisten születése ünnepére, égő gyertyákkal földészíteni.

Most a házigazda, templomban a főpap, ismét az Aranytükörbe nézve, megteszi az új esztendőre szóló ígéretet :

— Áldott Nap, fényes Nap ! Ígérem, ez esztendőben jó leszek, igaz leszek, szorgalmas és törvénytisztelő.

Eskütételkor is, ma is szokás gyertyákat gyújtani, ami eredetét szintén az Aranytükör mellett égő gyertyák képezték.

Ezután a háziasszony lép az Aranytükör elé és ugyanezeket mondja, majd utána a gyermekek, akik meg csak ennyit mondanak :

— Áldott Nap, fényes Nap, ígérem, hogy jó leszek.

Aminthogy éjfél előtt, az év végén, az öreg Magyar és a Bözön Bika minden rosszat elvisz, úgy most, az Újesztendő kezdetén a Csodaszarvas és a kisdud Napisten hozza a jót, az újesztendőbeli kedves ajándékokat és mindenféle édességeket, amelyeket részben a jelenlevők között osztanak szét, részben az oltáron álló két tálba teszik. Mindezt pedig zsákjából a Csodaszarvas szedi elő.

Ekkor, Újév kezdetén, jelenik tehát meg az újjászületett, aranyhajú Napistenke. A kisdéd és az Aranytükör előtt tett ígéret jelentette őseinknél a jövőbe vetett reménységet. A jövőbe vetett reménységet jelenti napjainkig is : a gyermek. De emellett e gondolat alapját őseinknél főképp az képezte, hogy a téli napforduló pillanatától kezdve lesznek az éjszakák rövidebbek, a nappalok hosszabbak, ami tehát a világosság és az új tavasz, nyár és élet boldog visszatérése reménységét is jelenti.

Az ajándékok szétesztása után a kakasnak öltözött regös, aki, amint említők, rendesen fiú, két karjával teste két oldalát megcsapkodva, — ahogy ezt a kakasok hajnalban tenni szokták szárnyaikkal — háromszor hangos „Kukuríkú!”-t kiált, ami a hajnal megérkezését és a Napisten születésének szentelt szertartás végét jelenti, amit a Csodaszarvas még ezen énekkel fejez be :

Halljátok, halljátok a kakasok szavát :
Jelentik, jelentik Újesztendő napját.

Immár el kell mennem, ideje indulnom,
Tenger kékségében el kell nékem tűnnöm ...

Végül : Miután 24 óráig böjtöltek avagy igen keveset ettek, most víg lakoma következik és ez fejezi be az ünnepséget, ami karácsonykor ma is így szokott lenni.

Rekonstruáltam e szertartást népmeséink és más néprajzi adatok, valamint följegyzések alapján.

Hogypedig az ősi Karácsony mennyire magán a Természeten alapult, megérthetjük még a következőkből is :

A tavaszi napéjgyenlőség és gyöngyvirágnylás ünnepe, vagyis a Nászünnap, amelyről már szólottunk, volt azon idő, amelyben az ember szerelemvágya ma is a legélénkebb, mintahogy némely kezdetleges, természeti népnél, például az ausztráliai bennszülötteknél, de számos állatfajnál, és így a szarvasoknál is, a nemi ösztön csakis ezidőben jelentkezik. És őseink ifjai és leányai csakis ezidőben szoktak volt házasságot kötni, illetve szoktak volt a Szent Szigetekre gyülekezni, amelyeken a Nászünnepet tartották meg, amely után a kialakult párok férj és feleség voltak, de amely szigetekre ugyanez időben, párosodásuk végett a szarvasok is gyülekezni szoktak volt, ahogy ezt a szarvasok, ahol életük még zavartalanul, a természet rendje szerint folyhat, máig is teszik. A tavaszi napéjgyenlőségtől pedig a téli napfordulóig pontosan kilenc hónap telik el, vagyis Karácsonyig : az elsőszülött gyermek születéséig. Márpedig úgy a nő, mint a szarvasnő terhessége ideje is pontosan kilenc hónap. Vagyis: Karácsony ünnepe a Napisten újjászületése napja, a Szent Ígéret Napja, Újesztendő napja, a gyermekszületés, de magyar törzsbeli őseink legfőbb háziállatának, a szarvasnak, is ellési ideje volt, vagyis: Karácsony mindenképpen a születés és az új reménység és öröm ünnepe volt, amelyet a kereszténység törölni meg sem kísérelhetvén,

azáltal hódított magának, hogy Jézus születését tette ez időre, aminthogy a téli napforduló, vagyis január elseje volt a keresztény Karácsony napja a régi kereszténységnél is és az eltolódások csak az újabb naptárváltozásokkal keletkeztek, főképp a Gergely pápa általi naptárújítással, amikor is Karácsony napját bevallottan azért helyezték át néhány nappal, merthogy azelőtt a Karácsony: pogány napfordulati szokások melegágya maradt a már kereszténységre tért népeknél is. Amibe az egyházi atyák természetesen nem nyugodhattak bele.

FÜGGELÉK

LEÁNYSZÍNŰ BÁLINT ÉS GYÖNGYSZÍNŰ ILONA*

Magyar népmesék és más néprajzi
adatok alapján rekonstruálva.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer valahol Napkelet Országában öreg király és ennek szép aranyhajú fia és leánya. Szépek, gyönyörűek voltak ezek mind a ketten s a fiút Leányszínű Bálintnak nevezték, mert hosszú aranyhaja s arca olyan volt, mint a legszebb leányé, a leányt pedig Gyöngyszínű Ilonának, mert arca olyan volt, mint a gyöngy és a gyöngyház.

Nagyon szerette egymást a két testvér, különösen Bálint a hugát. Mindig vele akart lenni s hogy ez mégsem volt mindig lehetséges, mert apjuk már öreg lévén, az ország dolgait Bálint intézte, kihirdette hát az egész országban, hogy aki festő Ilonáról a legszebb képet megfesti — hogy ő azt, bárhol jár, mindig magánál viselhesse, — azt gazdagon megajándékozza. Jöttek is festőművészek, festettek is a királyleányról sok szép képet, de a királyfi egyikkel sem volt megelegedve s azt mondotta :—egyik kép sem olyan szép, mint Ilona. Végre érkezett egyszer öreg festőművész és ez igazi gyöngyházkagylóba véste és festette meg Ilona képét, de úgy hogy szeméit igazi kék drágakőből, szemöldökét aranyból, száját korállból rakta be és így a kép igazán olyan lett, mint Ilona élő valóságában. No, örült most a királyfi, megajándékozta az öreg festőt királyi módra arannyal, ezüsttel, a képet pedig kebelébe tette s ezután magától soha el nem hagyta. Bárhol járt, mindig magánál hordozta s elő-elővette néha, csodálta, gyönyörködött benne, meg is csókolta.

Egyszer valahol a tenger partján járt a királyfi, magas sziklaparton s nézte a hullámozó tengert. Fújta a szél erősen, viharzott a tenger, de a királyfinak itt is eszébe jutott kedves nővére, a gyönyörű képet elővette és szerelmesen nézegette. Épen amikor meg akarta csókolni, nagyot villámlott és a mennykő nagy csattanással közeli sziklába csapott. A királyfi összerezsent és a képet a lent tajtékzó hullámok közé ejtette, ahol az szempillantás alatt eltűnt a kék mélységben.

Nagy volt a királyfi bánata, mert senki sem tudott többet Ilonáról oly szép és hű képet készíteni ;—az öreg festő pedig eltűnt volt, talán már meg is halt azóta.

Küldötte a fiatal király az ország minden hajósát, halászákat, bűvárait, a képet a tengerből halásznak ki, de hiába, sehogysem találták. Nem is találhatták, mert még aznap, hogy a vihar lecsöndesedett, arra jártak egy más király, a napnyugati király, halászái, a gyöngyházkagyló-képet hálójukkal véletlenül kifogták és csodálatosan szép valamiként, elvitték messzire, a Kék Tenger túlsó partjára, Napnyugat Országába, királyuknak ajándékol. Ez pedig, ahogy a képet meglátta, a csodálatától szava is elállott. Nem is volt nyugta többé, sem nappal, sem éjjel, hanem kerestette az egész világon, akit a kép ábrázol. Kerestette, de hiába, senki az egész országban nem tudta megmondani, ki képe az és hol található az a leány. Az ifjú király

pedig majd elepedett bánatában és szerelmében az ismeretlen szép leány után.

Történt azonban egyszer, hogy nagy ünnepség volt a király országában és nagy lakoma a királyi palotában. Meg voltak híva mind a messzi országokból jött királyok és királyfiak, akik az ünnepségre megjelentek volt. A lakomán megmutatta a király vendégeinek is a gyönyörű gyöngyházképet és kérdezgette őket is, valamelyik nem tudná-e megmondani kicsoda s hol van ez a szép leány?—Bálint is ott volt a vendégek között s ahogy a képet meglátta, nem tudott egy szót sem szólani, csak a két szeme könnybe lábadott. Észre vette ezt mindjárt a napnyugati király és megkérdezte, mi oka, hogy szeme könnybe lábadott?—Talán bizony ismeri a leányt!—Bálint pedig felelé:—Hogyne ismerné, hisz az ő édes testvére az és a képet ő vesztítette el, ő ejtette volt a tengerbe s kérte a napnyugati királyt, adná azt vissza neki. Azt mondotta ez:—Szívesen visszaadja, de csak úgy, ha elhozza neki Gyöngyszínű Ilonát magát, hogy feleségül vehesse. Örült is Leányszínű Bálint, hogy Napnyugat királya venné feleségül a nővérét, meg búsult is, hogy így ezentúl majd kevesebbet fogja láthatni, de azért a királynak megígérte, hogy ha Ilona is akarja, úgy elhozza őt Napnyugat Országába, a királynak feleségül. Megegyeztek hát, hogy a napnyugati király visszaadja Bálintnak Ilona képét, de megfesteti a saját képét is, hogy ezt Bálint szintén haza vigye s Ilonának megmutassa s ha megtetszik neki Napnyugat királya, elhozza őt neki feleségül.

No, megfestette a király legügyesebb művészeivel a képet. Szép volt pedig Napnyugat királya is, akár csak Leányszínű Bálint;—épen olyan gyönyörűséges nagy aranyhaja is volt. Elkészült a kép, színaranyfémből való fényes tükörré róva és festve, hogy olyan volt az, mint maga az Áldott Nap s elvitte azt magával Leányszínű Bálint Napkelet Országába s vele utazott még a napnyugati király leánykérő követsége is, sok szép, Ilonának szóló ajándékkal.

Haza érve, boldogan mutatta meg Bálint Ilonának a megkerült gyöngyházkagyló-képet és elmondotta, miképp kapta vissza;—úgy hogy őt magát, Ilonát, kellett érte Napnyugat királyának feleségül ígérnie. Megijedett erre Gyöngyszínű Ilona s azt mondotta:—Jaj, hogyan mehessen ő ismeretlen emberhez feleségül, meg miképp hagyassa el amazért őt, kedves fivérét, mikor hiszen még azt sem tudja, milyen az a napnyugati király: szép-e, rút-e?

Elővette erre Bálint a király aranytükör-képét és megmutatta Ilonának. Megnézte Ilona s aztán csak a nyakába borult kedves fivérének és azt mondotta:

— Oh, hiszen ez a te képed, édes testvérem!—Hiszen épen olyan gyönyörűségesen szép az arca, mint a tiéd!—Oh, elhagylak, elhagylak érette téged, édes bátyám. Oh, elmegyek, elmegyek hozzá feleségül, mert tudom, hogy boldog leszek és holtomig szeretendem őt...

És egymás nyakába borulva, sírtak is, örültek is mind a ketten.

Még aznap aranypecsétetes levelet küldtek Napnyugat királyának, jöjjön elébük a Kék Tenger partjára, mert jönnek aranyos gályán Gyöngyszínű Ilonával.

Ilona pedig magával vitte öreg dajkáját is, akit nagyon szeretett, meg ennek feketeképű leányát, aki meg az ő szolgálója volt. Ezek pedig, jaj, mit főztek ki maguk között?—Azt, hogy Ilonát a Kék Tengerbe vetik s hogy a feketeképű leány ül a helyére. Úgy is tettek. Ment, utazott a hajó s amikor sötét éjszaka volt egyszer, az alvó Gyöngyszínű Ilonát csöndesen megfogták és nagyhírtelen a tengerbe vetették. Senki eleven lélek nem látta meg;—a feketeképű leány pedig odafeküdt Ilona aranyos nyoszolyájára.

Volt aztán nagy szörnyülködés, amikor a szép aranyveretes gálya kikötött Napnyugat Országában és a feketeképű leány szállott ki belőle. Leányszínű Bálint is majd halálra rémült, a napnyugati király pedig nagy haragra gerjedve, kiáltotta:

— Kit hoztatok nekem!—Ez nem Gyöngyszínű Ilona!—Megállj, Leányszínű Bálint, megcsaltál engem!—Odaadtam neked Ilona képét, de te nem őt hoztad el, hanem csúfot üzöl velem!

De megesküdt Bálint az Áldott Nap színe előtt és a napnyugati király egész fényes leánykérő követsége is, hogy ők bizony Gyöngyszínű Ilonát hozták, aki az aranytükör-képet meglátván, szívesörömmel jött velük és nem tudják, mi történhetett vele, hogy ilyené változott. Előállott pedig a vén boszorkány is, esküdözött az is, égre-földre, járt a szája, mint a kereplő:

— Eleget mondtam neki, ne nézne mindig ki az ablakon, ne süttesse magát az Áldott Nappal, merthogy leég, megfeketedik az arca. Nem hallgatott reám és íme, mi lett a szófogatatlanság következménye. No, de azért ne búsuljanak, csak ne engedjék sokat a napra, majd megfehéredik ismét és épen olyan szép lesz, mint azelőtt.

Beszélt, beszélt a vén gonosz, addig amíg mindenki el is hitte, hogy igaz, amit beszél... Végre hát haza vitte a leányt a napnyugati király és elvette feleségül. Várta, várta aztán, hogy megfehéredjen, megszépüljön neje. Egy kicsit talán meg is szépült, meg is fehéredett a királynői életben, de csak nem lett olyan, amilyen Gyöngyszínű Ilona volt...

És hát mi történt vajon Gyöngyszínű Ilonával?—Bizony az történt vele, hogy a Kék Tengerbe esett, de ottan csodaszép, ezüstös, gyöngyszínű halacska lett belőle. Hogy-hogy nem, egyszer arra jártak a napnyugati király halászhajói;—azok hálójába keveredett, kifogták és ezek amikor meglátták, micsoda gyönyörű szép halat fogtak, elvitték élve, királyuknak ajándékba.

Tetszett a hal a királynak nagyon, egész zacskó aranyat adott érte a halászoknak, aztán a halat üvegmedencébe tétette, úgy nézegette s valahogy annyira megszerette, hogy naphosszat elüldögélt az üvegmedence mellett és néha alig tudott a szép halacska mellől elmenni. Pedig nem tudta, hogy Gyöngyszínű Ilona az!—Nem tudta a király, de megsejtette az a vén szipirtyó!—Aztmondotta hát a leányának:

— Tedd magad betegnek ;—mondjad: meghalsz, ha az ezüstszínű, gyöngyszínű halacskát meg nem eheted.

Fájt a szíve a királynak a szép halacskáért, de feleségét halni nem hagyhatta. A könny is kiszökött a király szeméből, de a halacskát a medencéből kifogatta s megparancsolta, a királynénak készítsék meg, mert csak attól gyógyulhat meg.

A vén boszorkány maga ölte meg, maga tisztította a halacskát és vigyázott nagyon, hogy egy kis porcikája se maradjon meg, még minden pikkelyét is tűzben égette el, nehogy föltámadhasson Gyöngyszínű Ilona. De akárhogyan vigyázott, a vízben, amelyben mosta, egy kis pikkely mégis megmaradott és azt a vízzel együtt a szolgáló kiöntötte a király kertjébe. Másnap csodaszép ezüstös nyírfa állott azon a helyen. Meglátta a király és nagyon megörült neki. Csodálta ezüstösen fehér kérgét, amely a napfényben néha úgy fénylett mint a gyöngyház. Annyira megkedvelte a szép fát, hogy olykor egész nap elüldögélt alatta, még az ételét is odavitette ki, oda terítettett magának a fa árnyékába. Naphosszat elhallgatta az ezüstnyírfa rezgő levelei susogását és néha elálmodozva, úgy tetszett neki, mintha a fa szerelmesen suttogott volna valamit ...

Pedig nem tudta a király, hogy Gyöngyszínű Ilona az a nyírfa. De megsejtette ismét a banya. A leányának azt mondta :

— Tedd magad betegnek, mondjad, meg kell halnod, ha ételed nem ama nyírfa tűzénél sütik-főzik.

Jaj, hogy fájt a szíve a királynak, mikor a szép ezüstszínű, gyöngyszínű nyírfát kivágatta !—A vén boszorkány pedig összeszedette minden levelét, forgácsát, még a tövét, gyökerét is a földből kiszedette, hogy a konyhán minden részét elégethesse. El is tüzelték és a hamvát a boszorkány maga szórta ki a szélbe, hogy az vigye szét és föl ne támadhasson Gyöngyszínű Ilona.

Mégis hiába volt minden gonosz okoskodása, mert a szél a hamu egy-egy szemecskéjét a király kertjében el-elejtegette s abból másnapra mindenfelé gyönyörűsége szép gyöngyvirág nőtt s olyan volt ezek minden egyes virágyöngye, mint a valóságos igazgyöngy.

Hogy megörült a király, amikor kertjében a sok szép gyöngyvirágot meglátta !—A legszebb, rezgő, gyöngyszínű virágszálát mindjárt le is szakította, a szobájába fölvitte, szép aranycsuporban vízbe tette és úgy nézegette nagy gyönyörűséggel. És valahogy eközben mindig a gyöngyházképen látott Gyöngyszínű Ilonára kellett gondolnia.

Nem tudta a király, hogy Gyöngyszínű Ilona az a szép virágszál, de tudta a vén boszorkány és hogy nem tudott mást mit tenni :—álomport szórt a király esti ételébe, hogy amíg az majd aluszik, elloppja s elégeti a gyönyörű gyöngyvirágszálát.

Ámde a király estére bezárkózott szobájába a gyöngyvirággal, mert gyanakodni kezdett már a vénasszonyra meg a feleségére ... Mikor pedig a király már elaludott volt, az a gyöngyvirágszál elkezdett csodálatosan fényleni, világítani, akár az ezüstös, gyöngyszínű Hold, hogy tőle betellett a szoba ezüstös világossággal. De még nagyobb csoda történt éjfél tájban :—Egyszer csak megrezdült az a gyöngyszínű

gyöngyvirágszál és szépséges, aranyhajú leány jött ki belőle, aki nem volt mást, mint Gyöngyszínű Ilona maga. Odament a király ágyához, kezdte őt költögetni, de ez csak nem ébredett föl. Hiába szölongatta őt Ilona :

— Ébredj, ébredj, édes királyom, én vagyok itt, Gyöngyszínű Ilona, a te igazi menyasszonyod.

Hiába csókolgatta az arcát, hiába rázogatta a vállát, hiába sírt, a király nem ébredett föl. És ahogy Ilona sírt, könnyei gyöngyszemekké változtak és a király ágyába hullottak. Aztán Ilona fájdalmas sóhajtással visszament a gyöngyvirágba. Amikor pedig a király reggelre mégis fölédredett, csodálkozva látta ágyában a gyöngyszemeket. Eszébe jutott, hogy Leányszínű Bálinttól hallotta volt, hogy ha huga sír, könnyei igazgyöngyökké változnak ... és ő meg, íme, Gyöngyszínű Ilonáról álmodott az éjszaka ... Olyan volt igazán, amilyennek a gyöngyházképen látta s odajött ágyához, költögette, de ő nem tudott fölédredni ...

Odaült nagy szívfájdalommal ismét a gyöngyvirág mellé, nézegette, meg is csókolta, mert sejteni kezdte már, hogy az lehet Gyöngyszínű Ilona ... Egész nap nem bírta elmozdulni mellőle.

A vén boszorkány meg a leánya féltek, reszkettek egész nap. Nem volt nyugtuk, mert gyanították, hogy baj lesz még ebből ... Még nagyobb adag álmport tettek hát a király esti ételébe. Meg is vacsorázott a király, aztán ismét szobájába zárkózott, le is dült, de csak úgy félig, az ágyára, hogy nagyon el ne aludjon, de hiába, mert a portól az álm mégjobban elnyomta, mint azelőtt. Pedig éjszaka megint elkezdett a gyöngyvirágszál fényleni, világítani, aztán megredült és kijött belőle Gyöngyszínű Ilona, odament a királyhoz, megölelte, megcsókolta, szölongatta, sírt keservesen, de mindhiába, nem ébredett az föl, aludott még mélyebben mint azelőtt való éjszakán. Azt mondotta neki Ilona :

— Oh, édes, aranyhajú, szépséges vőlegényem, szerelmes királyom, Áldott Napom, jaj, miért nem tudsz fölédredni ?—Biztosan álmport hintettek ételedbe ama gonoszok, hogy enyém ne lehessél. Pedig még csak egyszer jöhetek el téged költögetni, aztán elhervad a gyöngyvirág és nekem meg kell halnom újból ;—sohasem lehetünk egymáséi...

Sírt Ilona keservesen, hullottak a könnyei s a király reggelre ismét ott találta ágyában a gyöngyszemeket. De tudta, érezte már most egészen világosan, hogy Gyöngyszínű Ilona van a szép gyöngyvirágszálban és álmában valahogy mégis meghallotta, megértette Ilona szavait, ha nem bírta is fölédredni.

Hozták volna estére megint a király vacsoráját, de ő elkergette a szolgákat, szobájába sem engedte őket, hanem bezárkózott ismét és úgy feküdt le, étlen-szomjan és tudta, hogy most nem fog mélyen aludni s fölédred bizonyosan, ha igazán ismét eljön Gyöngyszínű Ilona. Elszenderedett, de éjfélkor, amikor Ilona kijött a gyöngyvirágból és kezdte szölongatni, csókolgatni, bizony fölédredett mostan és egymás nyakába borulva, ölelték, csókolták egymást kimondhatatlan nagy

boldogságukban. Nem is állott többé igaz boldogságuk útjában semmi, mert reggelre a vénasszony és feketeképű leánya nem voltak sehol a palotában ... Tudták már úgyis, hogy idejük lejárt és elbujdostak hát a szégyen és büntetés elől még a király országából is.

* E mese ugyane címmel megvan Benedek Elek magyar mesegyűjteményében is, bár kissé romlottan.

MAGYARÁZATOK

Leányszínű Bálint és Gyöngyszínű Ilona című meséhez

„Bálint” itt az ősmagyar mytologia Napistene, de a fényt, világosságot adó megnyilvánulásában (Apollon), míg „Ilona” a nőiség és anyag istensége, aki Föld-, Víz- és Holdistennőként is megnyilvánul. A „napkeleti király” és a „napnyugati király” egy és ugyanazon személy, de mint a fölkelő és lemenő Nap megszemélyesítése.

Népünk leánykérési és lakodalmi szokásai között ma is előfordul némely vidéken, hogy a vőlegény „leánykérő követsége” a vőlegényt „király”-nak, „menyegzői király”-nak avagy „napkeleti” vagy „napnyugati király”-nak, vagypedig „aranyvári” avagy mókásan „deszkavári” királynak nevezi és ugyanígy a leány apját is, akinél megjelenik :—„napnyugati” vagy „napkeleti” (vagy más) „király”nak; ma már, természetesen az értelem feledésbe menése után. Mi több, előfordul némely vidéken még az is, hogy a leányért jövő vőlegénynek, szintén mókásan, először valamilyen más leányt vezetnek elő, lehetőleg kevésbé szépet, sőt szokás volt az illető leány arcát, hogy fölismerhető se legyen, be is kormozni, míg az igazi menyasszonyt csak huzavona után és a vőlegény és társai nagy tiltakozása után, vezetik végre elő. Előfordul még az is, hogy a családapa elholt, nagyon öreg avagy beteg volta miatt, a leány idősebb fivére a családfő, amikor is a leánykérő követség kérelmével őhöz fordul. Mindebből pedig azt látjuk, hogy nálunk e mesénk is, mint annyi más, még ma, 800-900 éves kereszténység után is, élő népszokással van szoros kapcsolatban, ami kétségtelen bizonyítéka annak, hogy ősidőkben a mese, illetve mythosz, nálunk kellett keletkezzen, és változatai csak utóbb kerültek el más népekhez is, de már értelmeveszetten. Megjegyezhető még, hogy ezen „Leányszínű Bálint és Gyöngyszínű Ilona” mesénk Benedek Elek által közölt változatában az Ilonát megkérő „napnyugati király” helyett már „ánglius király” áll, ami nem egyéb újabbkori, tudákos okoskodásnál, ami a mesében napnyugati és halászokkal rendelkező királyból „ánglius” királyt csinált, lévén az angol a Nyugat hatalmas hajós népe. Azzal pedig, hogy népmesénkben mindkét király szép és fiatal, vagyis hogy a napnyugati király nem öreg, hanem szintén fiatalként tüntetve föl, egyezik a görög mytologiában az, hogy Orpheosz, azaz a lemenő, az Alvilágba járó Nap is fiatalként tüntetve föl. Vagyis :—őseink még szabad regealkotása korában képeztetett olyan rege is, amelyben a Nap lementé nem ennek öregsége és halálaként volt fölfogva, hanem csak az Alvilágba vagy a tenger fenekére való ideiglenes alászállásként, például kedvese keresésére vagy alvilági sárkány avagy vízi szörnyetegektől való megszabadítása és visszahozása céljából.

De a „feketeképpű leány” is azonos Gyöngyszínű Ilonával, vagyis a Nőiségistennővel, de itt a nő rossz tulajdonságait jelképezi, vagyis „a visszáját”, mert ugyanis amikor a Nap, ez esetben a Hold, nem volt látható, akkor az oltáron az Aranytükör, illetve a gyöngyházkagyló-kép megfordított. A tükör visszája pedig nem volt fényes, úgyszintén a

gyöngyházkagyló külső oldala is sötét színű, feketés, nem gyöngyházfényű. E szokás emlékezete a kereszténységben abban maradt fenn, hogy a templomban Jézus halála napján a feszületet fekete szövettel takarják be, de amelyet feltámadáskor levesznek. Mivel pedig népünk a fényét veszített tükörré ma is azt mondja, hogy „megvakult”, ez meg azzal van összefüggésben, hogy a mesehős vagy mesehősnő népmeséinkben megvakíttatik, eredetileg :—a Napisten, illetve a Holdistennő, amikor a Nap, illetve a Hold nincsen az Égen.

A gyöngykönnyeknek pedig, amelyeket Ilona sír, értelme az, hogy a gyöngyöt valóban a gyöngyházkagyló termi. A gyöngyökké változó könnyek indítéka népmeséinkben, regéinkben, de egyébként másutt is, az egész világon elterjedve, tehát föltétlen ősrégi, csak hogy ennek értelmét, eredetét senki sem tudja, aminthogy azt csakis úgy vagyunk képesek megfejteni, ha most már tudjuk, hogy Gyöngyszínű Ilona vagy Tündér Ilona hold- és vízistennői megnyilvánulása bálványképét őseink gyöngyházkagylóarcával is szokták volt képezni. A gyöngyházkagylóarc könnyeinek gyöngyszemekkénti fölfogása ugyanis egészen magától értetődő, természetes költői gondolat, ha tudjuk, hogy a gyöngyöt a gyöngyházkagyló termi. A gyöngyházkép és az aranytükörkép hátsó oldalára természetesen akkor sem voltak szemek ábrázolva, mikor ilyeneket, e bálványképek haladó emberszerűsítésével, elülső oldalára már odaábrázoltak, úgyhogy a mesehős megvakulása és szemevilága visszanyerése indítéka azzal is összefüggésbe hozatott, hogy ezen bálványképeket megfordították, de hogy amikor a Nap, illetve a Hold, ismét az Égen volt, helyre fordították, bár összefüggésben lehetett ez még azzal is, hogy az ékkövekből képezett szemek kiszedhetők és berakhatók voltak, ami viszont azon gyakori indítékot is eszünkbe kell juttassa, amely szerint valamely bálványistenség ékkövekből képezett szemeit valaki kilopja. Úgyszintén összefüggést sejthetünk ezekkel, a népünknel szokásos ezen mondásokban: „Vigyázz, mert az ottan olyan tolvaj, hogy még a szemed is kilopja!” avagy : „Az embernek még a szemét is kilopná!”

Őseinknél a hal a csönd és az örök hallgatás jelképe volt, mivel a halnak tüdeje nem lévén, hangja sincsen és örökké hallgat, de jelképe volt náluk a hal a halálnak is, mert a halál az örök csönddel, örök hallgatással is azonos. Hogypedig e jelképezés valóban magyar őseinktől származott, ennek ismét a magyar nyelv maga a teljes bizonyítéka, mert csak a magyarban azonosak egymással a hal, hallgat és halál szavak. Ma is magyar közmondás: „Hallgat mint a hal.”— Mivel a hal valóban mindig hallgat, nem szól, nem kiabál, mint más állat, ha bármi történik is vele. Mi több : *hal*, *halni* igénknek a régi magyarban és erdélyi tájszólásokban ma is, még *süllyed*, *elsüllyed* értelme is van. Például Erdélyben magam is hallottam :—„Lábam a hóba halt” = lábam a hóba süllyedett. Ami azt jelenti, hogy őseink gondolkodásában a meghalás és mélységbe süllyedés egymással, ha csak költőileg is, de azonosuló fogalmak voltak, úgyhogy eszerint halál szavunknak mélység értelme is kellett legyen. És valóban :—*al*, *alsó* és *hal* szavaink egymástól csak abban különböznek, hogy utóbbit hehezettel ejtjük, előbbit meg nem. Úgyhogy Alvilág szavunkat akár

Halvilág-nak is vehetjük, avagy Halak Országának, sőt Halál Országának is. Meglepően igazolja pedig a halál és mélység fogalmak azonosulását a már említett oromo nyelv *hallaia*, *halleia* szava, amelynek jelentése :—tenger és mélység. (Az oromo vagy galla nevű nép Kelet-belső-Afrikában él, ahová saját hagyományai szerint a Vörös-tengeren át Dél-Arábiából költözött be. Ma fajilag meglehetősen el van szerezcsenedve, nyelve azonban ragozó és úgy nyelvszerkezetileg mint szótárilag is, a töröknél közelebb áll : a magyarhoz. Lássad :—Ettore Viterbo: Grammatica e dizionario della lingua oromonica o galla. Manuali Hoepli. Milano. Ez oromo-olasz szótár a *hallaia* szót *mare*, *abisso* = tenger, mélység szavakkal fordítja.)—Egyébként a görögben is *halsz* = tenger.

Ilona átalakulásai itt az anyag folytonos átalakulásait jelképezik. Az anyag is örök, mint az erőny, vagyis soha el nem vesztet, csak átalakul, amit őseink egy ősrégi, igen magas szellemi műveltségünk idején, amikor ezen mythoszokat is költötték volt, mind már igen jól tudtak. Őseink gondolkodása szerint azonban minden, ami örökkévaló, egyúttal isteni is. Egy meghaló lény anyaga tehát nem vesz el, ha föl is oszlik, hanem csak átalakul. Itt, a tengerbe esett, vagyis a tengerbe *halt* (a tengerbe süllyedett, a mélységbe, azaz a *halálba* süllyedett) leányt, aki tehát meg-*halt*, ott a halak eszik meg, vagyis a testét képezett anyag a halakba megy át, ő tehát *hallá* változik.

Megtudván mi minde dolgokat, mindinkább be kell látnunk, ősi hitregéink, ma népmeséink, mennyire nem voltak „naivak”, ahogy eddig véltük, illetve hogy költői és jelképes fátyoluk alatt mély tudomány és természetismeret rejlett. Észre vehetjük tehát, hogy inkább mi voltunk „naivak”, azaz együgyűek, mert mindezt nem tudtuk !—Mert a rosszindulatúan kitalált „ázsiai nomádságunk” tana által félre voltunk vezetve.

Az anyag minden átalakulásában, költőileg szólva, mindenkor az erőny szerelmese marad, ugyanúgy tehát mint Gyöngyszínű Ilona a napnyugati királyé.

Az illat, vagyis az illatos virág őseinknél a lélek, a szellem jelképe volt. A kellemes illat a jókat, a kellemetlen a gonosz szellemeket jelentette. Az oly kellemes illatú gyöngyvirágból kiszálló leány tehát annak lelkét is jelenthette. Ma is élő, babonás hit, hogy a tömjén kellemes illata „elúzi az ördögöt”. Mivel szaglásunk nem képes egyszerre két szagot érezni, ennél fogva erősebb tömjénillat valamely kellemetlen, de gyöngébb szagot számunkra eltüntetheti. Él pedig azon babonás hit is, hogy ahol az ördög megjelenik, ott bűdösség, erős kénköszag érzik. Mindezek is tehát őseink tudásának költői alakba öltöztetett, de ma szálnalmas babonává hanyatlott maradványai.

Gyöngyszínű Ilona gyöngyházarca a legközvetlenebbül emlékeztet minket az úgynevezett „keletbalti” faj arcszínére, amely fajnak tudvalevőleg nincsen meg más fajok orcapirossága. E fajnak úgy arca mint testbőre egyenletesen fehér, néha a szürkés felé is hajló, a

nőknél fehérebb, férfiaknál inkább sárgásba menő. De különösen a fiatalabbaknál, különösen nőknél, az igen finom és áttetsző bőrön a hajszálvékony (capillaris) erek piros és kékes színe haloványan, elmosódottan átlátszik, ami a bőr felületének valóban a gyöngyházhoz hasonló színt ad és ami annak igazán végtelenül gyöngéd, szinte elbűvölő jelleget is kölcsönöz. Ezenkívül e teljesen gömbölyű koponyájú faj arca is valóban kerek avagy csak igen keveset ovális és határozottan mongolos jellegű, habár a szemnek mongol redője nincsen. Vagyis az arc e tekintetben is hasonlít a kerek tengeri gyöngyházkagylóhoz, a Holdhoz avagy a Naphoz, valamint a kerek naptükörhöz. Vagyis a nők fehér arca a gyöngyházkagylóval és az Ezüsttükörrel, a férfiak sárgába hajló színe pedig az Aranytükörrel volt összehasonlítható. Mongolszerű arca ellenére is azonban e faj teljesen szőke, sőt a világ legszőkébb faja;—sokkal szőkébb az úgynevezett „északi fajnál”, amely az árja népek őseleme (hosszúkoponyájú, tehát alacsonyabbrendű), amelynek hajszíne tulajdonképpen sohasem szőke, hanem vörös, sőt gyakran barna is. (Lássad: Prof. Egon Eickstedt: Rassenkunde und Rassengeschichte. Stuttgart, 1934.)—Ezen „keletbalti”-nak elnevezett faj a mongol faj számos jellegével bír ugyan, de teljesen szőke és fehérbőrű, amiben a feketehajú és sötétbőrű mongol fajtól erősen különbözik. Továbbá, mivel a színeződés (pigmentatio) minden fajnál későbbi fejlemény, ennél fogva csakis a keletbalti faj lehet a mongol faj őse, de nem a mongol faj a keletbalti őse. Egyébként Eickstedt, az embertantudósok egyik legnagyobbika, is azt állítja, hogy a keletbalti faj, amelyet ő „keleteurópai”-nak is nevez:—az emberiség ősfaja. E faj szemei is kékek vagy szürke színűek. Szemnyílása bár igen hosszúkás és keskeny, de mongolredője nincsen, habár a szemnyílás néha kissé mongolosan ferde is. A szemrés keskeny volta az arcnak álmodozó kifejezést is ad. A két szem közötti távolság nagy vagyis e távolság ugyanannyi, mint amilyen hosszú a szemrés, néha még több is, vagyis a szemek egymástól távol állanak, éppen ellenkezőleg mint az „északi faj”-nál, amelynek szemrései majdnem kerek és a két szem közötti távolság kisebb, mint a szem hossza, vagyis a szemek egymáshoz igen közel vannak. Ezenkívül a keletbalti fajnál előfordul, hogy a szemek belső sarka kissé lejjebb van a külsőnél, vagyis hogy a szemek kissé mongolosan ferdek. Ezzel ellenkezően az északi fajnál meg az fordul elő, hogy a szemek belső sarka van a külsőnél kissé magasabban, vagyis hogy a szemek a mongolosnál éppen ellenkezően ferdek. A keletbalti faj szemei, miként a mongol faj szemei, a homlokkal majdnem egyszintben vannak, vagyis a szemüregben nem ülnek mélyen, a szemöldök pedig ívelt, de igen vékony és színtelen volta miatt alig látható, a szemek fölött pedig magasán van, mindami az arcnak világos, nyílt, barátságos kifejezést ad és ebben is ellentétét képezi az északi fajnak, amelynek szemei a szemüregben mélyen ülnek, a kiálló szemöldökcsont által beárnyékolta, míg a szemöldök, amely igen fejlett, közvetlen a szem fölött van, ami mind együttvéve a tekintetet szúróssá, sötétté és kegyetlen kifejezésűvé teszi. A keletbalti faj szakála, bajusza csak 20 éves korban avagy még későbbben serked és akkor is kevés, sőt a szakál csak az arc szélére

szorítkozik, vagyis olyan, mint a „Kossuth szakál”. A testszőrösség is majdnem semmi vagyis alig van meg a hónalatt és a fan is igen kevés, viszont a hajzat rendkívül dús és hosszú, úgy a nőnél mint a férfinál, gyöngén hullámos, igen vékonyszálú, lágy és fényes, színe pedig sohasem a vörös felé hajló szőkeségű, hanem ellenkezőleg, majdnem fehér vagy pedig szinte szürke színű, a mongol fajok hajzatával pedig nem csak annyiban képez ellentétet, hogy ezek hajszíne teljesen fekete, hanem abban is, hogy ezek hajszálai egyenesek, vastagok és kemények. Eickstedt állítása szerint e faj nemcsak ősrégi, de az összes emberfajnak őseleme is, amelyből nemcsak az összes mai emberfajok, de a kihalt neandertaloid fajok is mind származtak.

E faj azért mert a legkevésbé specializálódott, ennél fogva még bármely éghajlathoz és bárminő életviszonyokhoz alkalmazkodni képes, mert rendkívül kitartó és munkaképes, betegségekre más fajoknál kevésbé hajlamos és a legmostohább életviszonyok között is — amilyenek között más fajú elveszne — megél és szaporodik, valamint azért is, mert a szellemi képességekben felsőbbrendű :—más fajok rovására, különösen pedig az északiéra, folyton terjed és szaporodik. A magyar nép nagy többségét (60-70%) e faj képezi, vagyis a magyarságban meglévő más fajok ennek kevesebb mint a felét teszik csak, és ez volt a magyarság őseleme is. Ugyanez áll európai finnugor rokonnépeinkre nézve is, sőt az észtek, cseremiszek és vojtyákok szinte kizárólag e fajból állanak. E fajt „keletbalti”-nak, „keleteurópai”-nak azért nevezték el, mert régebben azt hitték, hogy keleteurópai eredetű, holott eredetihelye Közép-Európa, vagyis a Kárpát-medence vagy Magyar-medence. Mivel tehát eredetihelye Magyarország és mivel a magyarság nagyobb részét és őselemét képezi, ennél fogva joggal nevezhetjük magyar fajnak, eltekintve attól, hogy ma hol és milyen nyelven beszél. Megjegyzendő még, hogy Eickstedt is kimondja, miszerint habár ma túlnyomóan árja nyelveken beszél, de :—„eredeti nyelve semmi esetre sem volt árja.”

Ez volt tehát azon faj, amely sok-sok ezredévvél ezelőtt az emberiség műveltsége alapjait megvetette, azon ősrégi időkben, amikor az Északi Sark még Magyarország területén volt, de amikor itt még melegebb volt az éghajlat, vagyis „örök tavasz” volt, a regékbeli „Aranykorban”, a „Földi Paradicsomban”, a Boldogok Szigetén, vagyis a „Magyarok Szigetén”:—a Csallóközben, Tündér Ilona és Magyar Napisten, vagyis a Boldog Istenpár, tündéri Aranykertjében, amikor az Alföld helyén még tenger volt, amikor Európa és Afrika egymással még összefüggöttek, de amikor a mai Szahara is még valószínűleg tenger volt. Ez ősfaj, egykori nagy műveltsége idején, számos törzse vándorolt szét a világba, a legmesszebb tájakra is, mindenütt gyarmatokat alapítva s műveltséget terjesztve, de utóbb más népek közé elvegyülve;—műveltsége és nyelve nyomai azonban ma is sokfelé fölismerhetők. Sőt Eickstedt még azt is állítja, hogy faji nyomait is még az óceáni népek között is észre vehetjük, hogy ahol ilyen népek között szőkeség maradványait vesszük észre, ez nem származik az északi fajtól, mint némelyek vélték, hanem a keletbaltitól.

Magyar népünk 98 százaléka gömbölyűfejű, ellentétben a hosszúfejű északi, földközi és sémita fajokkal. Miután pedig tény, hogy a gömb a legkisebb fölület és térfogat mellett a legtöbbet tartalmazhat, eszerint kétségtelen, hogy a gömbalakú koponya fejlettebb, tökéletesebb a hosszúkásnál. A legalacsonyabbrendű emberfajok, mint a busmanok, az ausztrál-bennszülöttek, a pápuák, valamint a barlanglakó neandertaloid fajok és így a majmok és az állatok is, mind hosszúkás koponyájúak. Mégis, mivel az ősrja északi faj is hosszúkoponyájú, némelyek még ma is ezt és a hosszúkoponyát tartják felsőbbrendűnek !—Ezért is nevezték ezt el dolichocephal-nak (hosszúkoponya), míg a gömbölyűt lealacsonyítólag brachicephal-nak, ami rövidkoponya jelentésű szó. Amely helytelen elnevezés helyett azonban, legalább mi, magyarok, a gömbölyűkoponya elnevezést használhatjuk, ami tehát a hosszúval szemben, helyesen, felsőbbrendűséget fejez ki.

BELRAGGIO ÉS BIANCHINA

1945-ben, Olaszországban, Terranerán, az Abruzzo hegység egy kis falvában, Tomasi Emmától, aki a falvacska temploma közelében lakott, kölcsönkaptam egy rossz állapotban levő meséskönyvet, amelynek külső címlapján „Racconti delle fate” (Tündérmesék) állott. A könyv belső címlapja hiányzott és így kiadási helyét és évét nem lehetett megállapítani. A könyvben levő képek stílusa legalább is az 1820-1850-es évekből való volt, de a könyv újabb kiadásbeli kellett legyen, mert a külső címlapján levő kép stílusa meg az 1900. év körüli időből való volt. E könyv tartalmazta többek között a fönti cím alatti mesét is, amelyet itt pontos magyar fordításban adok :

Egy asszonynak két gyermeke volt. A fiú neve Belraggio (Belraddzso), a leányé Bianchina (Biankina) volt.

Azelőtt igen gazdagok voltak, de balsors folytán szegénységre jutottak, amiértis elhatározták, hogy Belraggio elmegy szolgálatot keresni. Egy hercegnél kapott is szolgálatot. Némi idő múlva a herceg, mivel nagyon meg volt vele elégedve, képcsarnokába küldte, hogy a képeket tisztogassa. A képek között volt egy női arckép, amelyet Belraggio nem győzött eleget csodálni. Egyik nap a herceg megkérdezte, miért időzik annyit a kép előtt?—Belraggio azt felelte, hogy a kép nagyon hasonlít távollevő nővére, akit szeretne viszontlátni. A herceg azonban azt mondta, nem hiheti ezt, mert hiszen ő már mindenfelé kerestetett a képhez hasonló nőt, de ilyet nem volt lehetséges találni. Ám hozzátette, hogy ha nővére csakugyan olyan szép, hozassa el ide, mert ő feleségül venné.

Belraggio írt Bianchinának, ez útrakelt, ő meg a közeli kikötőbe ment reá várni. Mikor a hajó már közel volt, kiabálni kezdett a tengerészekhez :

— Hé !—Tengerészek !—Ügyeljetek Bianchinára, hogy a Nap le ne süsse !

A hajóban volt még egy leány, az anyjával, akik csúnyák voltak mind a ketten. Mikor már közeledtek a kikötőhöz, ez a leány Bianchinát a tengerbe lökte. Mikor aztán partra szállottak, Belraggio nem ismert nővére, a csúnya leány pedig azt állította, hogy a Nap sütötte le, azért lett ilyenné.

A herceg ily csúnya leány láttára Belraggiora megharagudott és más, rosszabb munkát adott neki. Ludakat kellett ezentúl legeltetnie. Most hát ezekkel járt mindennap legelőre meg a tenger mellé, hogy a libák fürödhessenek is. Ezek úszkáltak a vízben, Bianchina pedig a tengerből előjőve, nyakukat színes szallagokkal ékesítette. Hazatérvén a libák így dalolgattak :

Kro, kro !—A tengerből jövünk,
Ezüstöt, aranyat, gyöngyöt ettünk.
Belraggio nővérkéje oly szép !
Csillagként ragyog a tengerben !
Szép mint a Nap, mint a rózsa,
Bárcsak a herceg felesége volna !

Mikor a herceg ezt meghallotta, kérdezte Belraggiot, mi oka, hogy a libák ilyesmit dalolnak?—A fiú pedig elmondotta, hogyhát nővére, mivel a tengerbe lökték volt, ott egy tengeri szörny fogságába került, aki vízalatti palotájában megláncolva tartja, de a lánc oly hosszú, hogy ő a tenger széléig kijöhet.

Így szólott erre a herceg :

— Ha ez igaz, kérdezzed meg, megszabadítására mit tehetnénk ?

Másnap Belraggio Bianchinát meg is kérdezte s ez így felelt :

— Lehetetlen engem innen megszabadítani, mert ahhoz egy kard kellene, amely úgy vágna, mint száz és egy ló, amely úgy futna, mint a szél.

Belraggio a választ a hercegnek megvitte, az pedig addig kerestetett, míg egy jó tündér segítségével szerzett egy kardot, amely úgy vágott, mint száz és egy lovat, amely úgy futott, mint a szél. Ezekkel a tengerhez mentek, Bianchina ott várta rájuk, őket a palotába vezette, a karddal a láncot elvágta, mind a hárman a lóra ültek, ez szélként elfutott, vissza a herceg palotájába. Megtartották a lakodalmat, a két gonosz nőt máglyán a téren elégették, ők pedig éltek boldogan és megelégedetten.

MAGYARÁZATOK

a Belraggio és Bianchina című meséhez

E mese is kétségtelenül ősrégi, illetve régen mythosz volt és csak a keresztény korban váltott mesévé, valamint bizonyos az is, hogy ezt sem mi nem vettük újabb időkben az olaszoktól, sem az olaszoktól, hanem hogy mindkettő közös eredete ősidőkben keresendő. Amit bizonyít az is, hogy a kínai mesével is összefüggésben van, mert itt is, ott is képmásról van szó. Amely dolog arra is mutat, hogy mindezen mesék a Nap aranytükre és a Hold ezüsttükre, illetve gyöngykagyló képe ősrégi kultuszából származnak. Hogy e mese nem lehet újabbkori átvétel tőlünk az olaszokhoz, sem az olaszoktól hozzánk, kitűnik abból is, hogy habár alapjuk egyező, de mégis olyan különbségeket is tartalmaznak, amelyek a közvetlen átvételt kizárják.

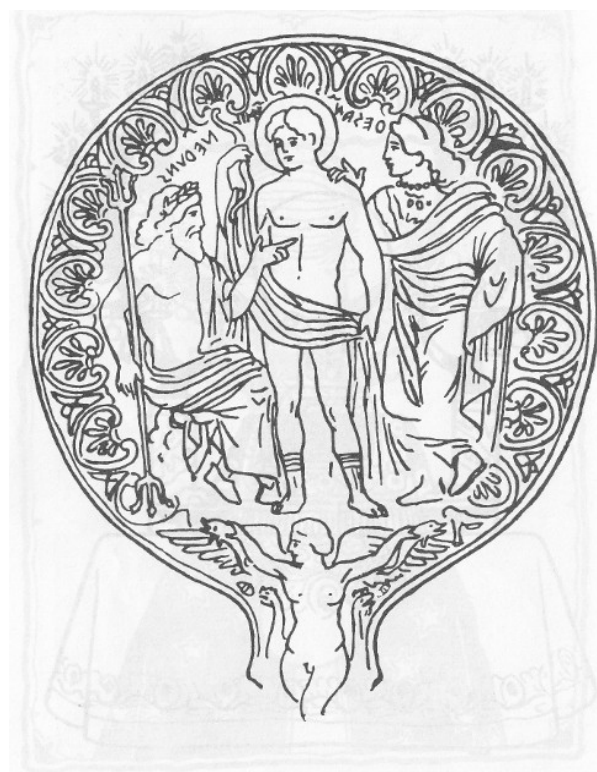
Világos, hogy az olasz változat súlyos romlásokat szenvedett, ami kétségtelenül azután történt, miután megszűnt mythosz lenni, habár némi romlás történhetett már akkor is, amikor ősnépeinktől más népek, mint a görögök avagy rómaiak átvették. A legsúlyosabb romlás az, hogy Belraggio már nem királyként és a másik királlyal („herceggel”) egyenrangúként szerepel, hanem annak szolgája. Ez természetes következménye annak, hogy feledésbe ment, miszerint a tengerbeesett kép gyöngyházból avagy ezüstműből való volt. Közönséges, festett kép a tengerben tönkre menne, esetleg el sem süllyedne. Ezért a tengerbeesése el is lett hagyva s a kép már a másik király palotájában valónak mondva. Ez is súlyos romlás pedig, mert hiszen a kép tengerbeesése épúgy a Hold tengerbeni alászállását jelentette mint a leány tengerbeesése. Miután pedig a kép már a másik király palotájában levőnek mondva, ezért Belraggio oda már szolgaként került, aminthogy a királyhoz szolgálatba szegődés gyakori meseindíték is. Mégis annak emléke, hogy Belraggio is király kellene legyen, azon lényegtelennek látszó, de tulajdonképpen fontos néhány szóban maradt fenn (a mese elején), amisperint valamikor „gazdagok voltak”. A harmadik súlyos romlás az, hogy a Tengeristen (azaz Neptunus) már nem „öreg halász” lett, mint e mese némely magyar változatában, amiről alább leendő szó, hanem „tengeri szörny” (mostro marino), aminthogy a kereszténység a régi istenségeket többnyire gonosz lényekké változtatta, mivel pedig egy tengeri szörnyet természetesen gonosznak kell képzelni, így Bianchinát ez megláncolva, fogságban tartja. Ez pedig azon képtelenséget hozta létre, hogy a lánc olyan hosszú, hogy a lány naponta mégis a tenger széléig bírt kijönni, holott ilyen hosszú lánc sok mázsányi súlyú volna, amelyet leány nem vonszolhatna naponta ide-oda!—Más képtelenség, hogy a lánc elvágásáért a szörny tengerfenéki palotájáig kellett menni, holott a láncot a tenger szélénél is elvághatták volna. További képtelenség, hogy a lóra hárman ültek, a több mázsányi lánccal és hogy ez így is szélesebben vágatott velük a király palotájáig. Mesékben, természetesen szabad „meseszerűségeknek” lenniök, de nem bántóan és kellemetlenül ható képtelenségeknek és ha ilyenek mégis vannak :—ez a mese nagyfokú romlottsága bizonyítéka. Például a mi főnti meseváltozatunkban még csak egy ilyen, bár kellemetlen,

de nem föltűnő, alig észrevehető képtelenség van: az, hogy habár Bálint a hajón együtt utazik Ilonával, a két gonosz nő tettét mégsem veszi észre, sőt a kiszállás után sem veszi észre, hogy hiszen leánycsere történt és hogy nem Ilona változott csúnyává, feketévé !

Ez olasz mese egész második része azon magyar meséinkkel azonosul, amelyekben Ilonát előbb megvakítják és ezután a tengerbe, vagy folyóvízbe vetik, ahonnan őt az „öreg halász” menti ki, aki azonban jóságos és módot talál arra is, hogy a lány szeméit visszakapja s őt utóbb jegyesének is szívesen adja át.

Annak oka, hogy az olasz változat a magyarnál sokkal romlottabb, az hogy a kereszténység Olaszország területén már majdnem 2000 éves, holott nálunk még 1000 éves sem, sőt Erdélyben ősvallásunk titkosan még vagy 200 évvel ezelőtt is élt.

Romlásai dacára azonban az olasz mese is megőrzött egy, a tudomány szempontjából igen értékes elemet, és ez a *Belraggio* név. A *Bianchina* (Fehérke) is azonosítható ugyan Gyöngyszínű Ilona nevével, illetve a gyöngyházkagylóval, ezüstitűkörrel és a Holddal, de ezen *Belraggio* (Szép-sugár) név, amely régebben bizonyára *Belloraggiante* (Szép-sugárzó) volt, e mesehőst a Nappal, azaz Apollonnal, a legközvetlenebbül azonosítja, aki tehát azért szép, mert ő az említve volt *Szép-Isten* (Apollon), és sugárzó, mert hiszen ő a Nap.

18. ábra (121. oldal): Etruszk bronztükrő hátsó lapja

Íde tettem ezen kerek etruszk bronztükrő hátsó lapja rajzát, amely ábrázolatot 1944-ben találtam az „Illustrazione Vaticana” című lap 1936. május 1-16. számában. (18. ábra.)—E tükör hátlapján mesénket azon korából látjuk ábrázolva, amelyben még mythosz volt. Mivel az etruszkok régebbi eleme őstörök eredetű volt, — nyelvük bármennyire el is változott — vagyis tehát rokonunk volt, ezért nem is csodálkozhatunk azon, hogy e tükrön állításaim oly meglepő igazolását találjuk.

Ott látjuk a képen az „öreg halászt”, illetve az olasz mese „tengeri szörnyét” (mostro marino), azaz Neptunus tengeristent, kezében a szigonnyal. A „Nep-tun-usz”

név értelme nem is más mint „a víz Isten.”—Ősnyelvünkben ugyanis, mivel az tisztán ragozó (utóvető) volt, még az is, ami mai névelőnk, még a szó végén állott, aminek nyoma több árja nyelvben is

fönmaradott (például: oláh, bolgár, albán), de megvan az említett oromo nyelvben is. Így keletkezett a görög és latin -osz, -usz stb. szóvégzés is, ami eredetileg szintén névelő értékű volt, de a szó végén állott ragként. A *nep*, azaz eredetileg *nef*, *neft* szó ősnelvünkben *ned*, *nedű* (romlottan *nedv*) vagyis víz, folyadék értelmű volt. Viszont ezen tengeristen pedig nem más mint az Égnek tükröződése, vagyis az Égistennel tulajdonképpen azonos;—ami aztán magyarázatát adja annak is, hogy a görögök és rómaiak is Zeusz-Jupitert és Poseidon-Neptunust egymáshoz teljesen hasonlóvá szokták volt ábrázolni, valamint ez a magyarázata annak is, hogy a *tenger*, *tengiz*, *dengiz* szó a turáni nyelvekben hol Isten, hol Ég, hol pedig tenger értelemmel szerepel. A képen Neptunus feje mellett etruszk betűkkel ezen föliratot látjuk :—NETUNZ, amivé a késői etruszk nyelvben a Neptunus név kopott. A képen középen áll a Napisten vagyis Apollon alakja, akit az etruszk fölirat USZILnak (de etruszk betűkkel és jobbról balra olvasandóan) nevez. Mivel pedig a nyelvészetben az *r* és *l* egymással könnyű váltakozása közismert, úgy ezen Uszil névben az egyiptomiak *Ozír* vagy *Ozír* (görögösen Ozirisz) Napistene nevére ismerhetünk, aki náluk azonos volt Apollonnal és Orfeossal, illetve a mi mesénk „napnyugati király”-ával, mert az egyiptomiaknál Ozirisz a lemenő, az Alvilágban járó, éjjeli Nap megszemélyesítője volt. (Holott Har, görögösen Horusz, másként Ré vagy Ra a déli, nappali, diadalmas Napisten.)—Oziriszt tekintették az egyiptomiak az eke földalálójának, vagyis a földművelés istenségének, ami pedig őt a mi Mag, Magor avagy Szem Napistenünkkel is azonosítja. (Világos, hogy ezen *Ra* vagy *Re* név azonos a latin és olasz *rex*, *re* = király szóval, de amelynek megfordítása a régi magyar és mai török *er* = hím, férfi, valamint a magyar *úr* szót is adja, míg viszont a *Horusz* vagy *Har* név meg a német *Herr* = úr szónak felel meg, amely német szó pedig az *úr* és *er* szavaknak csak hehezetes kiejtése.)—De Ozirisz az egyiptomiaknál még a törvényeket adó istenség is;—láttuk pedig, hogy őseinknél is a Napisten, mielőtt meghal, azaz mielőtt az Alvilágba alászáll, hagyja tanításait, azaz törvényeit, az emberekre, aminthogy a Napistent más népek is törvényadóként tisztelték; például a szumerek Samás Napistenüket. Emlékezzünk pedig, hogy őseinknél a lemenő Nap: énekes Aranymadár, Vörös Koldus képében az ének, dal és zene istensége is. (A görögöknél: Apollon és a vele azonos Orfeosz). Márpedig Oziriszt az egyiptomiak is a zene istenségeként is tisztelték. Kimutattuk továbbá, hogy a mi Napistenünk és Tündér Ilona, mivel ők első emberpárként is szerepeltek (de csak költői megszemélyesítések voltak!), ennél fogva ők, bár egymásnak testvérei, de egyúttal házastársak is. De amit, mivel ez az erkölcsi érzésre mégis sértő :—a mi mesénkben (egykori mythoszunkban) az egy személy kettéválasztva :—a napkeleti és napnyugati királyba, de amely kettőről mondván, hogy egymásra nagyon hasonlítanak !—És íme: az egyiptomi mythológiában is Ozirisz és Izisz egymásnak testvére is, de ők férj és feleség is.

De hogy ezen egyiptomi istenség, épúgy mint a görögök Apollonja, a mi őseink mythológiájából származott, ezt nem kisebb tekintély, mint

Herodotosz bizonyítja, elmondván, hogy Apollont a szkíták *Ojt-Ozir*, más változat szerint *Gojt-Ozir*, néven nevezték. Ez istenséget Ritter Károly (*Die Vorhalle europäischer Völkergeschichten*. 207. oldal. Berlin, 1820.) is azonosítja az egyiptomi Ozirisz Napistennel és ezzel kapcsolatban elmondja, hogy a szkíták a Palus Meotis (Azovi-tenger) környékén virágzó földművelést folytattak (tehát nem voltak nomádok!) és hogy e vidékről Nagy Sándor korában is nagy gabonakivitel volt. Itt, az úgynevezett Kimmeri Boszporosznál fekvő Szindike vagy Indike tartományban egy monda élt, amely szerint ezen Ozir istenség itt fogta először igába az ökröket (vagyis őt a szántás föltalálójaként is tisztelték), ami tökéletesen összevág azzal, hogy az egyiptomiaknál is az eke föltalálójaként és a földművelés istenségeként Oziriszt tisztelték. Következtethető, hogy az *Ojt-* avagy *Gojt-Ozir* istenség e neve tulajdonképpen *Hajt-Ozir* azaz *Hajtó-Ozir* értelmű volt, vagyis:— aki az ökröket ekébe fogva, a *hajtás* föltalálója is volt. Hogy a *h* hang a *g* hanggal mily könnyen cserélődik föl, eléggé ismeretes. Egy példa:— Némely szláv nyelvben a hegy és város neve *hora*, *hrad*, más szláv nyelvekben ugyanezek neve *gora*, *grad*. Más példa:—ugyancsak szláv nyelvekben *huszka*, más szláv nyelvekben *guszka* = liba. De eléggé ismeretes az is, hogy a mély magyar *a* hang mily könnyen váltakozik az *o* hanggal. Példa:—a magyar *lak*, *lakás* szó a csángó-magyarok nyelvében *lok*, *lokás*-nak hangzik, annyira, hogy például a Gyimesi Szorosban lévő Gyimeslak falú a hivatalos magyarban is Gyimeslok maradt. Más példa:—Egy bizonyos *ragados* levelű fűféle magyar neve *rogosz*. Leveleit a készülő hordó dongái közé szokták tenni, hogy az biztosan folyásmentes legyen (tömítés-ként). E *rogosz* szavunk ment át a szlávba is, ahol annak *rogossina* felel meg. Világos tehát, hogy *ragad*, *ragadni* igénknek régen *rogod*, *rogodni* kiejtése is volt. Hogy viszont *ragadni* igénk a megfogás másik azaz megragadás = erősen megfogás, igénkkel azonos, ez is eléggé világos.

Abban pedig, hogy ezen etruszk tükrön ábrázolt középső férfialak csakis a Napisten lehet, nem kételkedhetünk, mert hiszen feje mögött ott van a napkorong (ami a kereszténység Jézusa és szentjei feje aureolája eredetét is képezi, de ami, ismeretes, megvan a buddhizmusban is, ahol meg a Napisten helyébe tett Buddhát ábrázolják ugyanilyen aureolával. A szóban levő alak kezében levő ij is őt egyenesen Apollonnal azonosítja, mivel őt a görög-római mythológiában is kezében ijjal szokták volt ábrázolni, jelképezvén a nyilak — amint említők — a napsugarakat.

Az ábrázolaton látható nőalak mellé ez írva — THEZAN (de természetesen etruszk betűkkel és szintén jobbról balra olvasandóan), amely nőalak pedig senki más mint Gyöngyszínű Ilona, azaz Tündér Ilona-Izisz-Bianchina, vagyis a Föld, Hold és víz istennője, és tehát — amint látjuk — úgy Venussal mint Diana-Artemisszal is azonos, vagyis a nőiség megszemélyesítése is. Ezen etruszk Venus-Thezan istennő azonban náluk Momsen Teodor (*Storia di Roma*. I. kötete, 136. oldal.) szerint még *Turan* néven is nevezetett. A nyelvészek jól ismerik az *r* mássalhangzónak némely nyelvben *z* avagy *zs* mássalhangzóvá változása jelenségét, ami dél-olasz tájszólásokban ma is megvan;—

például *pádre* (padre) helyett *pádzse*, *kvattro* (quattro) helyett *kvattzso*;—*terra* helyett *tezzsa*. Ugyane jelenség megvan a csehben és több török nyelvjárásban, utóbbiakban például *tengir* helyett *tengiz*, stb. És valóban őstörök törzseinknél a Földistennő, vagyis Ilona neve *Turán*, *Terán*, *Terén*, *Terenna* volt. Miután pedig az őstörökök nőelví törzsei magukat nem *Turuk* vagy *Török* Napistenük után, hanem Földistennőjük neve után nevezték, így tehát az etruszkok *türén*, *tireнна*, vagy az első szótag megfordításával *rét*, *retenna* és *razenna* nevét is ezáltal látjuk megfejtve, de fölismerhetjük e szavakban a latin *terra*, *terrenum* = föld szavak ősetruszk eredetét is. Mivel pedig a *t* hang *z*-vé változhatása is jól ismert jelenség, ezért a *Türenna*, *Razenna* és *Turán* neveknek a *rutén* népnévvel azonos voltát is el fogjuk fogadhatni, ha e nép ma nyelvileg el is szlávósodva. Csak megemlítem, hogy asszír ékiratok is emlegetnek az asszírok által legyőzött *rutennu* nevű népet. Momsen szerint az etruszkok nyelvében a nevek után tett *enna* végzés mindig nőiséget avagy nőtőlí leszármazást jelentett, vagyis tehát az etruszkok *rét* avagy *rát*, *raz* neve után következő *enna* végzést az illető törzs nőelví volta bizonyítékának tekinthetjük. Emlékeznünk kell itt a magyar *né* végzésre (Balog-Balogné, Szalai-Szalaiiné), amely valamely név után téve szintén nőiséget jelent és *nő* szavunkkal azonos.

Látjuk tehát, hogy az ázsiai *Turán* föld és hegység, illetve fennsík e nevét fajunk összefoglaló neveként tulajdonképpen helytelenül használjuk, mivel ez csak török őstörzseink nőelví ágaira volna helyesen alkalmazható, de mivel ez elnevezés fajunk neveként már meglehetősen általánosan elfogadott, ezért én is használom, habár igen jól tudom, hogy fajunk őshazája nem a Turáni fennsík, hanem Magyarország, sőt ezen belül is a Csallóköz szigetei.

VILÁGSZÉP ILONKA

(Magyar népmese.)

Volt egyszer egy szegény ember és annak gyönyörű szép leánya. Olyan csodálatosan szép volt a leány, hogy elnevezték Világszép Ilonkának. Szépségéről az emberek annyit beszéltek, hogy híre eljutott a királyhoz is. Ez, mivel még nem volt házas, azt gondolta magában, hogy ilyen világhíres szépségű leány jó volna neki feleségül és az ország királynéjaul. Elküldött hát egy ügyes festőművészt, a leány képét festené meg, hogy lássa valóban olyan szép-e.

Elment a festő, a képet megfestette s a királynak elhozta. Ez pedig a képet meglátva, a leány annyira megtetszett neki, hogy nem gondolkozott többé, hanem aranyos királyi hintót küldött, a leányt hozzák el és vele édesapját is.

Örültek ezek mindketten a nagy szerencsének. Ilonka mindjárt a hintóba ült, apja pedig a bakra a kocsis mellé és elindultak a király városa felé. Utközben azonban találkoztak egy vén cigányasszonnyal és ennek feketeképű leányával. A cigányasszony az út közepére állva kiabálni kezdett a kocsinak, állana meg és őket venné fel. A kocsis ezt nem akarta és a cigányasszonyra kiáltott, hogy álljanak félre, merthogy ez királyi hintó s nekik nem való. De Ilonka az ablakon kiszólt a kocsisnak, hogy csak vegyék föl őket, mert azt kívánja, hogy a mai nap másoknak is örömnapp legyen. Így hát a két csúnya nőt is fölvtették és ezek beültek Ilonka mellé a hintóba.

Amint egyszer egy nagy folyóvíz mellett haladtak, a két cigánynő Ilonkát nagyhírtelen megragadta, mindkét szemét kivájta, őt meg a folyóba vetette. De a vénasszony a szegény leányka szeméit megtartotta varázsszernek. Mindezt pedig úgy sikerült elkövetniök, hogy sem a kocsis, sem Ilonka apja nem vett észre semmit.

Mikor a királyi palotához megérkeztek, a király kijött elébük, de majd kővé váltott, mikor a két csúf, feketeképű nőt meglátta. A kocsis és Ilonka apja sem tudtak hová lenni ijedtükben. Hiába akarták a királynak megmagyarázni, hogy semmit sem tudnak és nem tudják, hová lehetett Világszép Ilonka s hogy e két nőt Ilonka kívánságára vették csak föl. A király nem hitt nekik, mert a banya a száját jobban tudta járatni és esküdözött, hogy hiszen ez Ilonka, csakhogy az arcát a Nap lesütötte, de hogy hamarosan épen olyan szép lesz, mint azelőtt, csak óvni kell a napsütéstől. A király ezt elhitte, a leányt elvette feleségül, Ilonka apját pedig börtönbe vetette, amiért leányára nem tudott jobban vigyázni.

Szegény Ilonkát pedig a nagy folyóvíz vitte, vitte lefelé, míg egyszer éjszaka egy fvényre kivetette, de még élve, egy öreg halász kunyhója közelében, aki a leány sírdogálását meghallotta, kunyhójából kijött és őt ott találta a parton, ázottan és a hidegtől reszketegen. Karjára vette szegénykét, kunyhójába vitte, ahol aztán fájdalommal vette észre, hogy vak és meglepetve látta, hogy könnyei igazgyöngy szemekké változnak.

Szeretettel gondjaiba vette, ápolta, mintha tulajdon édes leánya volna, Ilonka pedig neki elmondotta szomorú sorsát. Mivel pedig a leány, szerencsétlenségében, gyakran sírt, a halásznak nemsokára egész zacskó igazgyöngy gyűlött össze. Egyszer aztán fogta a zacskót és elment a városba a gyöngyöket eladnia. Sokan szerették volna megvenni, de ő azt mondotta, semmi pénzért, aranyért oda nem adja, csak két szemért. Csakhogy bizony, a gyöngyök bármily szépek is voltak, de érettük szemeit senki sem akarta odaadni!—Egyszer aztán eljutott a király palotájához is és ott a királyné is hírére vette a halász szép gyöngyeinek. Hivatta s a gyöngyöket meglátva, minden áron meg akarta venni. Eszébe jutottak Ilonka szemei s titokban, anyja tudta nélkül, a dobozát elcsente, amelyben a szemek voltak, és érettük a gyöngyöket meg is kapta. Az öreg pedig boldogan sietett haza, a szemeket helyükre visszarakta, hajnali harmattal megáztatta, mire, íme :—Ilonka szemei helyrejöttek és ő ismét látott, sőt talán még szebbé is lett, mint amilyen azelőtt volt.

Éltek mármost békében, mintha apa és leánya volnának. Valamely nap arra járt egy fiatal vadász, aki nem volt más, mint maga a király. Mikor Ilonkát meglátta, ennek szépségén annyira elcsodálkozott, hogy szólni is alig tudott s mert mindjárt észrevette, hogy a festő által hozott képre hasonlít. Megkérdezte Ilonkát :

— Ki vagy te és hogy hívnak ?

— Amíg odahaza voltam — felelé ez — Világszép Ilonkának hívtak...

Így aztán megtudott a király mindent és Ilonkát elvette feleségül, mert ama két gonosz nő, mikor őket az ablakból meglátta, hogy jönnek, nagy sietséggel elmenekült, mivel gondolták már, hogy a király mindent megtudott és őket megbüntetné.

A király és Ilonka pedig éltek boldogan. Meg akarta a király gazdagon ajándékozni az öreg halászt is, de ő inkább visszatért folyóvizéhez.

Így élnek ők ma is békében és boldogan, ha meg nem haltak.

MAGYARÁZATOK

a „Világszép Ilonka” meséhez

Ezen magyar népmesénkben nagyobb mérvű eltérés, romlás az, hogy benne Ilona fivére (Bálint-Belraggio-Apollon) helyett apja szerepel. Míg az, hogy tenger helyett folyóvízről van szó, talán nem is romlás. Ha romlás, akkor ez annak következménye, hogy a mai Magyarországtól a tenger távol lévén, ez a nép eszmevilágában már háttérbe szorul. Magyarázhatjuk azonban ez eltérést másképpen is:—A régi mythológiákban ugyanis a Világtenger, amely a szárazföldet körülveszi, tulajdonképpen ezt körülfogó *folyóvízként* van fölfogva. Így van ez a régi görögöknél is, akik szerint az Okeanosz, bár végtelennek, túlpárnélkülinek, de önmagába visszatérőnek, vagyis örökké körben folyónak képzeltek. Ez bennünket pedig arra emlékeztet, hogy a mi mythológiánk szerint a Csallóköz volt az első föld, amely a Végtelenség Tengeréből kiemelkedett és hogy ezen éltek az első emberek. De tudjuk azt is, hogy a Csallóközt egykor körülvevő nagy víz- és mocsárvilág tulajdonképpen azonos a Dunával, merthogy ősidőkben a mai Duna helyén még valóban nagy vízvilág volt, amely tehát csak idővel váltott a mai folyóvízzé, és pedig úgy, hogy eleintén csak a Bécs körüli és a mai Morvaföldi, a Csallóköz körüli tengernyi víz apadott mindinkább el, amikor is eleintén a mai Csallóköz a Duna deltája lett. De a Nagy Alföldről a tenger, amint már említettük, még sokkal később tűnt csak el. Ez volna tehát a folyóvíz és a tenger egymással azonosulása egyik magyarázata. A másik viszont az volna, hogy őseink valamikor már tudtak a Golf-Áramlatról is, amely hiszen

19. ábra (128. oldal): Római márványoltár (Louvre)

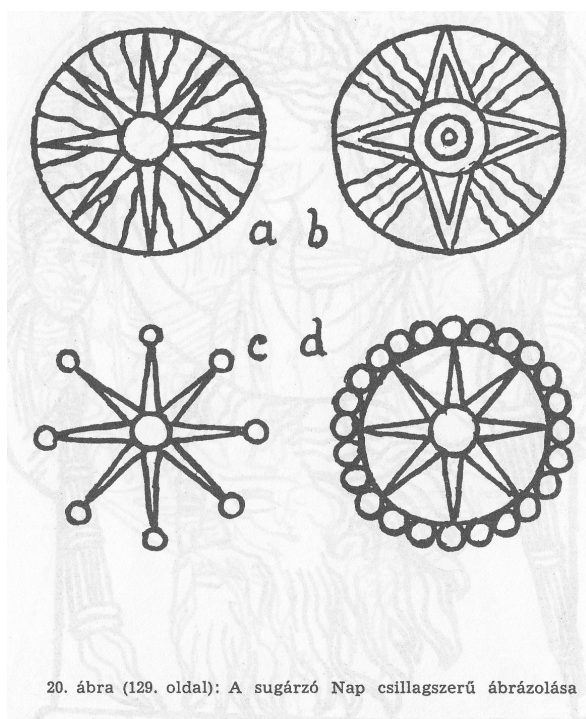
valóban egy örök körben folyó óriási folyamat képez, sőt hiszen a tengerek más nagy áramlatai is tulajdonképpen örök körben haladó folyamokként foghatók föl. Amiszerint ez az Okeanosznak tenger, de egyúttal folyókénti fölfogását tulajdonképpen helyesként igazolja. Ilona holdistennői megnyilvánulásának ezen őstenger-folyóvízzeli kapcsolata pedig e szerint onnan származhat, hogy a Csallóközben lakó ősök a Holdat (és természetesen a Napot is), ezen tenger-folyóvízbe látták lemenni, majd abból ismét följönni.

Ez elmondottakkal kapcsolatban kell megemlítenem a ma a Louvreban látható régi római

márványoltárat. Rajta láthatjuk Selene-Luna-Bianchina-Diana holdistennőt, azaz Gyöngyszínű Ilona holdistennői megnyílvánulását. Alatta ott van Neptun-Okeanosz-„tengeri szörny”, azaz a mi népmesénk jóságos „öreg halász”-a. Kétoldalt pedig ott van a „napkeleti király” és a „napnyugati király”, vagyis két egymáshoz teljesen hasonló ifjú arca. Csakhogy itt a mai magyarázók szerint e két fej a Hajnalcsillagot és az Esti Csillagot jelképezné. Holott hiszen ez a Venus, és tehát nő !

Eszerint is azért tekint az egyik fölfelé, a másik lefelé, valamint azért van az egyik mellett fölfelé, a másik mellett lefelé álló fáklya, hogy így a hajnal és az este jelképeztessen. Szerintem azonban őseredetileg ez a Nap keltét és lementét kellett jelképezze. Bizonyíték: a szóban volt etruszk tükör.

Ami azonban, ha így van, csakis az idegen népek általi átvétel és megnevezés következménye lehet. Ma ugyanis tudjuk, és ezt a nagy csillagászati ismeretekkel bíró őseink is okvetlen tudták, hogy a Hajnalcsillag és az Esti Csillag :—ugyanaz. Amit hiszen még mai népünk is tud, amiértis ezt ma is *Esthajnal* Csillagnak nevezi. Ez pedig a Venus, vagyis tehát :—nőiség, és amint hogy népünk a Hajnalcsillagot avagy Esthajnalcsillagot ma is leányként személyesíti meg. A megnevezés, félreértés pedig onnan származhatott, hogy őseink a sugárzó Napot csillagszerűen is szokták volt ábrázolni. Lássad ezt például a szumer Naramszin oszlopon és a Samás Napisten domborművön (20. ábra, *a* és *b*), valamint a mi székykapuinkon (a rajzon *c* és *d*). Itt ugyanis az ékek a Napból áradó erő ható hatalmát jelképezik.

20. ábra (129. oldal): A sugárzó Nap csillagszerű ábrázolása

A „lementét” és „fölkeltét” a szóban lévő oltáron mindenesetre igen világosan fejezi ki az, hogy az egyik ifjú-fő kissé lefelé, a másik

kissé fölfelé néz és hogy az egyik előtt lefelé fordított fáklya van, a másik előtt pedig fölfelé fordított.

E népmesénkben is ott van azon bántó képtelenség, hogy Ilonka vele utazó apja és kocsisa, miként a másik mesében Gyöngyszínű Ilona fivére, nem veszi észre a két gonosz nő tettét. Ami kétségtelenül csak romlás. Ami bizonyára csak a még „pogány” mythosznak a kereszténységbe való beilleszthetése és mesévé átalakítása következménye. Ezen egész dolog az eredeti mythoszban még bizonyára egészen másképen állott.

Embernél az is teljes képtelenség, hogy szemei kivételre, ezek hosszabb idő múlva helyükre visszatehetők volnának és hogy az illető ezekkel ismét látóvá legyen. De nem volt ez képtelenség, ameddig a tudatban még megvolt a gyöngyházkagyló arcú bálvány, amelyeknek szemei berakható-kiszedhető ékkövekből képezettek voltak.

A FEHÉR ÉS FEKETE MENYASSZONY

(Német népmese)

Egy asszonymnak volt egy édes- és egy mostohalánya. Valamely nap arra járt egy koldus, aki azonban maga az Isten volt, aki azért öltött ily alakot, lássa milyenek az emberek, most pedig ezeknél kért útbaigazítást. Anya és leánya őt válaszra sem méltatta, de az árvalány a helyes utat neki szívélyesen megmutatta. E jóságáért Isten a leánykát csodálatosan széppé tette, sőt számára lelkiüdvösséget is biztosított, míg ama máskettőt fekete arcúvá tette.

De volt az árvalánynak fivére is, Reginer nevű, aki a király kocsisa volt. Reginer a nővérét nagyon szerette, annyira, hogy róla arcképet festtetett, hogy ezt szobájába akasztva, így nővérét minden nap láthassa.

A király özvegyember volt. Hallott a kocsisa szobájában levő szép arcképről és látni akarta. A képet elhozatta, mire a lány szépsége annyira elbűvölte, hogy beleszeretett. Királyi hintóba a leány számára aranyos ruhát tétetett, Reginernek pedig azt monddotta, hajtson el és nővérét hozza el, mivel feleségül akarja venni. Reginer nagy örömmel el is hajtott, de otthon természetesen az asszony és leánya is a hintóba szállott, hogy Reginer nővérét kísérik. De az asszony, mivel boszorkány is volt, Reginert félig vakká, nővérét pedig félig süketté tette.

Mikor feleútan jártak, Reginer, aki hajtott, visszanézett és azt mondotta :

— Testvérem, jól takarjad be magad, hogy meg ne fázzál.

A leány pedig, mivel most nem jól hallott, a másik kettőt kérdezte, hogy mit mondott. A boszorkány felelé :

— Azt monddotta: nővéreddel ruhát kell cserélnél. A szegényke szót fogadott.

Egy idő múlva Reginer ismét hátrafordult és monddotta :

— Testvérkém, magad jól takarjad be, hogy meg ne fázzál. Ő meg a máskettőt ismét kérdé :

— Mit monddott ?

A boszorkány felelé :

— Azt monddotta, hogy nővéreddel főköttöt is cserélned kell. Szegényke szót fogadott.

Egy idő múlva, mialatt épen egy hídon haladtak, Reginer megint hátranézett és azt monddotta :

— Testvérkém, jól takarjad be magad, hogy meg ne fázzál. Ő meg kérdezte :

— Mit monddott ?

A boszorkány felelé :

— Azt monddotta:—nézzél ki az ablakon.

A szegényke most is szót fogadott, de mialatt az ablakon kihajolt, az a gonosz hátulról oly erősen meglökte, hogy szegényke a folyóba

esett. Reginer pedig, aki most rosszul látott, ezt nem vette észre. Ámde a leányka nem fulladott a vízbe, hanem nagyon szép kacska lett belőle.

Mikor aztán megérkeztek, a király a csúnya lány láttára nagyon megharagudott Reginerre, mert azt hitte, hogy ez őt megcsalta, amiért börtönbe vetette. A boszorkány pedig oly ravasz volt, hogy sikerült csúf lányát a királlyal elvételnie.

Egy este a király konyhájába egy igen szép fehér kacska jött be. A konyhában már senki más nem volt, csak egy mosogató legényke. A kacska így szólott hozzá :

— Gyújtsál tüzet, hogy tollam szárogathassam.

És mialatt szárítgatta a tollát, kérdezte a legénykét :

— Mit csinál fivérem Reginer ?

— Börtönben van.

— Mit csinál a fekete lány ?

— A király karjában van.

Mondá a kacska :

— Isten irgalmazzon.

Ezzel elment.

De a következő este a kacska megint eljött ésmondotta :

— Élesszél tüzet, hogy tollam szárogathassam.

Mialatt szárítkozott, kérdezte :

— Mit csinál fivérem Reginer ?

A legényke felelé :

— Börtönben van.

— Mit csinál a fekete lány ?

— A király karjaiban van.

Mondá a kacska :

— Isten irgalmazzon.

Ezzel elment.

Reggel a legényke bement a királyhoz és elmondotta neki, milyen különös dolog történik a konyhában minden este.

Ezen a király nagyon gondolkodóba esett és este ő maga is a konyhába ment, hallaná, mit beszél a kacska. Ez meg is jött, de a király kardot rántott és a fejét lecsapta. Azon pillanatban a kacska szép leánnyá visszaváltozott és a királynak mindent elmondott. A király a két gonosz nőt kivégeztette, a szép leányt pedig feleségül vette.

E mese okszerűtlenségei és némely része erőltetettsége különösen feltűnő. Ilyen a „félíg süketté” és „félíg vakká tevés” is, ugyanilyen, hogy a csúnya leányt minden ésszerűség ellenére a király feleségül veszi. Az pedig, hogy a szép kacsának fejét minden ok és bevezetés nélkül lecsapja, egyenesen bántó. Különösen értékesek benne a

fönmaradott indítékok azonban :—A képmás készítés, a leány vízbevetése, valamint a leány fekete volta.

— VÉGE —

http://yamaguchy.netfirms.com/magyar_a/lelki_01.html